

OLTART
Revistă de cultură
Nr. 25 • noiembrie 2018
SLATINA

OLTART

Redacția OLTART
Str. Acad. P. S. Aurelian nr. 44, Slatina, județul Olt,
cod poștal 230076, tel: 0723 638 840
e-mail: voinescu.sandu@yahoo.com

Redactor-șef: **C. VOINESCU**
Redactor-șef adj.: **Victor TIȚA**
Secretar de redacție: **Oana GLASU**
Colegiul de redacție: **Paul ARETZU, Aurelian Titu DUMITRESCU, Felicia FILIP,**
Dorin POPESCU, Cornel NICULAE, Maria IONICĂ.
Tehnoredactare: **Hoffman Design** hoffmandesign@yahoo.com
Corectura: **Dumitru ȚICLEANU**

Revistă editată de **Asociația Culturală OltArt.**

Tiparul realizat la imprimeria editurii Hoffman

www.EdituraHoffman.com

www.EdituraHoffman.ro

www.LibrariaHoffman.ro

Tel. 0740 984 910

ISSN 2285 – 598X

ISSN-L 2285 – 598X

Întreaga responsabilitate pentru conținutul articolelor aparține autorilor. Revista publică articole conținând doar contribuții originale, din diverse domenii ale culturii.

© OltArt, 2018

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această ediție nu poate fi copiată prin orice formă sau prin orice mijloace, electronic sau mecanic, incluzând fotocopierea, înregistrarea sau orice alt suport de stocare-redare, fără acordul scris al autorilor.

Coperta I – Ferdinand cel Loial Întregitorul

Cuprins

5	Editorial <i>Un Centenar fără eroi, fără idei, fără români</i> – Dorin POPESCU
9	Centenar 1918 – 2018 <i>Unirea din 1918. Un vis românesc împlinit</i> – Dina DORU
13	Centenar 1918 – 2018 <i>De la Noi vrem pământ! (1894) la Rugăciune (1905) și... „România dodoloață” (1918)</i> – Maria IONICĂ
20	Centenar 1918 – 2018 <i>Prutul în destinul neamului românesc</i> – Vlad MISCHEVCA
23	Centenar 1918 – 2018 <i>De Ziua Drapelului „frați lângă frați” din Covasna până la Carei</i> – Mihaela AIONESEI
26	Calendar Octombrie
27	Poezie Paul ARETZU Aurelian-Titu DUMITRESCU Petrut PÂRVESCU Spiridon POPESCU Constantin IANCU Simona ARETZU Angi Melania CRISTEA
42	File de istorie literară <i>Scritorii și Marea Unire</i> – Iulian NEGRILĂ
45	Colocvii <i>Mai există istorie?</i> Paul ARETZU – de vorbă cu Simona ARETZU
47	Etnografica <i>Piatră și foc în Țara Moșilor – un exercițiu de etnografie aplicată</i> – Claudia BALAȘ
52	Universală <i>Nicolai Berdiaev. Despre demnitatea creștinismului și lipsa de demnitate a creștinilor</i> – traducere de Aurel TINCA
54	Poezie Anca IVAN Marilena TIUGAN Vali ORȚAN Nicolae ROTARU Roberto KUZMANOVICI Cristian Paul MOZORU
66	Calendar Noiembrie

- 67 **Balcanica** *Boiagiii Maicii Tereza. Bojaxhitë e Nënë Terezës*
– Aurel PLASARI, traducerea Oana GLASU
- 70 **Historia** *Cutele memoriei. Marea Foamete sovietică din R. S. S. Moldovenească (1846-1947) și unele relatări contemporane*
– Florin POPESCU
- 76 **Proză** *Pe drumul de pământ: povești de împlânzit timpul* – Daniela BĂBU
Raza mea de soare – Laura MĂRIEȘ
- 82 **Poezie** Cristian GHICA
Ana PODARU
Octavian MIHALCEA
Adrian LĂZĂRESCU
Ella BLUE
Dumitru BĂLUȚĂ
- 94 **Vitralii** *Istoria și metamorfozele ei* – Silviu GORJAN
- 99 **Calendar Decembrie**
- 100 **Raftul cu cărți** *Un esthet tradiționalist și doi poeți moderni*
– C. VOINESCU
Condiția iubirii și starea cuvântului – Aurel GOCI
Autenticitatea scriiturii la Dumitru Crudu – Mihaela RĂDULESCU
Doi poeți slătineni – Daniel MARIAN
Mihai Marian – Singur în oraș – Daniel LUCA
1 Decembrie 1918 – Ziua zilelor – Ioan St. LAZĂR
- 118 **Limba noastră** *Agramatica – o carte de C. Voinescu* – Paul ARETZU
- 120 **Accente** *Inelul de aur* – Codruț RADI
- 122 **Thalia** *Teatrul. Fascinația clipei care vorbește* – Corina DAȘOVEANU
- 125 **Eveniment cultural** *Lansări de carte. Un festival model* – Adrian SIMEANU

Materialele pentru nr. 26 (februarie 2019) al revistei vor fi trimise pe adresa de e-mail voinescu.sandu@yahoo.com până la 20 decembrie a.c. în word, Times New Roman, 14, cu diacritice și corectură.

Un Centenar fără eroi, fără idei, fără români

Dorin POPESCU

Încheiem în aceste zile Anul Centenarului Reîntregirii. Fără emoția necesară unei societăți normale/vitale, fără viziune și planuri de viitor, fără o reconciliere reală cu istoria noastră, fără lideri politici devotați acestei Țări. A fost unul dintre cei mai dezamăgitori ani din întreaga noastră istorie post-comunistă. A fost unul dintre cei mai dezgustători ani din întreaga noastră istorie post-comunistă.

În administrația publică centrală, Anul Centenar nu a existat. În urmă cu numai doi ani, românii au ales prin vot un președinte de Țară și un număr robust de parlamentari (mult mai mare decât cel cerut de populația României prin consultare publică). Dezamăgirile față de aceștia sunt uriașe pe toate fronturile administrației centrale – **liderii noștri aleși, cărora li se adaugă restul clasei (clicii) noastre politice, au dovedit că sunt (in corpore) pigmei comparativ cu uriașii noștri strămoși care au construit această Țară în urmă cu 100 de ani.**

Ce am cerut acestor lideri în acest an Centenar: responsabilitate, echilibru, decență, viziune pe termen lung pentru România, proiecte de infrastructură, coeziune socială internă, recuperarea încrederii noastre în instituții și lideri, reducerea exodului, recuperarea mândriei naționale. Rezultatele sunt catastrofale. Liderii de mai sus au plimbat în lungi exerciții impudice vorbe mieroase și

ipocrite despre eroismul înaintașilor noștri și au minat cu sârg orice idee publică de coeziune și responsabilitate care ieșea din planurile lor veroase.

Am avut nevoie, în acest An, ca managerii programului Centenar să iasă din lenea zilnică în care se complac, să scoată proiectul Centenar din zona business, din zona comodă, din zona ocultă, din zona minoră! Numele lor ar fi evadat astfel din lista lungă a rușinii pe care acest Centenar o tot sporește...

În administrația publică locală, dezamăgirile sunt de câteva ori mai intense. Edilii și administrațiile locale au folosit fondurile destinate proiectelor Centenar prioritar pentru sinecuri. Fondurile noastre publice, care nu ajung pentru pensionarii bolnavi, pentru copiii săraci, pentru oamenii cinstiți din această Țară au produs bogăție stricăță pentru acoliții puterii centrale și locale.

Presentimentul meu inițial (sumbru), de care am scris în dese rânduri (potrivit căruia incapacitatea administrativă a unei clase politice înghețată în trândăvie și minor va duce la ratarea obiectivelor programului Centenar) și de care ne apropie fiecare zi de lene a administrației naționale și a celor locale, s-a confirmat: **Programul Centenar a fost confiscat de veleitarii de profesie** și transformat, precum alte idei frumoase din ultimul

sfert de veac (d.e. redobândirea cetățeniei române de către descendenții foștilor cetățeni români din Basarabia, regatul Herței și nordul Bucovinei), într-o afacere generoasă pentru apropiții sistemului administrativ. Căci, desigur, fonduri generoase au fost, spre a adormi conștiința publică și spre a sprijini ideile minore ale unei administrații **inepte și imune la emoție națională**.

Prima concluzie a Anului Centenar: avem o administrație publică (centrală și locală) meprizabilă, dezamăgitoare, egoistă și lașă. În acest cadru conceptual încapе uriașa majoritate a celor care formează astăzi clasa politică și administrativă românească, iar excepțiile sunt numărabile pe degete...

În activitățile dedicate Centenarului (extrem de modeste) **nu s-a creat o efuziune care să includă Basarabia și nordul Bucovinei în Programul Centenar.** Românii reduc în mod greșit și barbar Centenarul Marii Uniri la unirea Transilvaniei cu România, act care ar fi riscat să nu se producă fără unirile anterior exprimate la Chișinău și Cernăuți. **Centenarul Reîntregirii ar fi reprezentat o oportunitate de a reincluce Basarabia și nordul Bucovinei în conștiința culturală și publică a românilor**, de a fi mândri cu adevărat de ceea ce vor fi făcut înaintașii noștri în martie și noiembrie 2018. Prea multă tăcere, prea multă înstrăinare, prea multă suferință în Basarabia și nordul Bucovinei, prea multă impotență politică și prea mult mercantilism dincoace de granițe!

Am avut nevoie ca administrația publică românească, de la Președinte la cizmar (în special Departamentul Centenar al Ministerului Culturii), să implice în mod activ și responsabil Românii din Basarabia, regatul Herței

și nordul Bucovinei în Centenarul nostru, care este în primul rând al lor! Am avut nevoie ca Programul Centenar să genereze apropieri ale Academiei Române de Academia de Știință a R. Moldova, ale Parlamentului României de Parlamentul R. Moldova și de Rada Supremă a Ucrainei, am avut nevoie ca asociațiile de istorici, scriitori, artiști etc. din România, Basarabia, Herța și nordul Bucovinei să lanseze proiecte comune, să participe împreună la Centenar, **să exploateze această oportunitate pentru a construi poduri, pentru a consolida cărările subțiri construite deja etc.** Am avut nevoie de vizite oficiale ale Președintelui României la Chișinău și Cernăuți în 2018, de vizite oficiale de răspuns, la București ori de vizite de lucru, la Alba-Iulia, ale omologilor acestuia. Am avut nevoie de derularea de sesiuni comune ale Parlamentului României cu Parlamentul R. Moldova, de o declarație politică în formate bi- sau tri-laterale (București-Chișinău, București-Chișinău-Cernăuți/Kiev) privind dramele comune ale istoriei noastre.

Am avut nevoie simbolică să obținem pentru românii din Basarabia, regatul Herței și nordul Bucovinei treceri fără de vize ale graniței lor cu Țara... Voi/vom trăi cu adevărat un moment istoric când românii din Cernăuți vor putea veni fără vize în Suceava pentru a se reculege la mormintele strămoșilor lor comuni. **În acel moment, de liberă vizită între frați, va lua sfârșit în plan simbolic al Doilea Război Mondial, care ne-a îndoliat Țara.**

Ar fi trebuit să pregătim în mod responsabil și curajos cinstirea a 100 de ani de la Marile Uniri din 1918. **Pariul uriaș al Proiectului Centenar a fost includerea în emoție a românilor din Bucovina și Basarabia,**

mai ales în condițiile unor administrații ostile, acolo, Proiectului Centenar și a uneia opace lui aici, dincoace de Prut și Ceremuș. Cum vom reuși să punem pe harta festivă a omagierii Centenarului (spre a elimina orice lectură barbară, fie ea și accidental-eronată, subliniez că nu vorbesc despre *re-configurări teritoriale ori schimbări de granițe*, ci de includerea obligatorie a românilor din toată vatra lor istorică în efortul de a celebra împreună un moment magic al trecutului nostru comun) Herța, Boianul și Cernăuțiul, Voloca și Storojinețul, Hliboca sau Fântâna Albă – **acesta ar fi trebuit să fie gândul care să nu dea pace diplomaților noștri, de la București sau Cernăuți. Am avut nevoie de mici Titulești** pentru a convinge administrația de la Kiev că o vizită a președintelui României la Herța, Mahala sau Boian, în 2018, ar fi una în logica istoriei și a bunei vecinătăți. Ar fi una de la care pot începe salturi uriașe în calitatea relației bilaterale. **Tituleștii nu au existat, în 2018. Nici măcar unul mic, mic de tot.**

În zilele în care veți citi aceste rânduri, vom celebra Centenarul unirii Bucovinei cu România (27 noiembrie 2018). Citez, pentru a vă aduce aminte, din finalul Preambulului Rezoluțiunii Congresului General al Bucovinei, de la 18/28 Noiembrie 1918, adoptată în Sala Sinodală / Sala Unirii din Palatul Mitropolitan de la Cernăuți: ***Astăzi, cel dintâiu gând al Bucovinei desrobite se îndreaptă către Regatul României, de care întotdeauna am legat nădejdea desrobirii noastre.***

Am sperat, în Anul Centenar, că vom iubi mai mult Basarabia și Bucovina. Că vom face loc Basarabiei și Bucovinei în rugăciunile noastre. Că vom include 27 Martie și 28 Noiembrie în calendarul simbolic al oricărei familii de români, alături de datele de

naștere ale părinților ori fiilor noștri. **Ar fi trebuit să cerem răspicat clasei noastre politice de pe malurile stricate ale Dâmboviței să iubească mai mult Basarabia și Bucovina decât o face acum (orb și surd).** Ar fi trebuit în acest An Centenar să bată clopotele în satele românești pentru românii care, în Basarabia și în nordul Bucovinei, i-au așteptat pe (ceilalți) români aproape 100 de ani, în timp ce dincoace trudeam în a-i așteptam pe americani. **Și unii și alții au uitat să mai vină.**

A doua concluzie: am ratat împreună, în Anul Centenar, șansa reincluderii românilor din Basarabia și din nordul Bucovinei în conștiința noastră culturală și publică.

Centenarul a însemnat, în primul rând, o oportunitate pentru români de a-și privi istoria, de a se privi pe ei înșiși într-o oglindă fără *fake news*. O șansă de a ne reconcilia cu trecutul, cu rănilor acestuia, o șansă de a (ne) fotografia istoria ultimilor 100 de ani, de a-i înțelege năpastele și șansele, de a (ne) rememora bătăliile câștigate și mai ales pe cele pierdute, o șansă de a ne recupera rădăcinile. **Într-o Țară în care copiii ei fug ca de lepră, iar părinții nu mai găsesc motive spre a-i convinge să rămână, să construiască aici, acest pariu simbolic al Centenarului a fost (și el) ratat.** Nu am adăugat valoare și semnificație istoriei noastre prin studii noi, de actualitate, **nu am „încălzit” memoria publică la vatra și focul poveștilor noastre despre eroi...** Nici o emoție nu s-a adăugat, în acest an, rutinei noastre nevolnice de viață, în care pare că nu mai încap nimic pe termen lung.

A treia concluzie: am ratat în acest an șansa de a privi în oglinda identitară, de a construi emoție, de a

ne aminti rădăcinile, de a ne privi în ochi.

În fine, spre a fi onest, trebuie totuși să spunem că, **la nivelul comunităților culturale și al românilor pentru care Țara lor contează (încă), Centenarul a existat. Am trăit acest An cu emoția unui *an altfel*.**

Nu ne-a (mai?) fost frică. Nu am mai fost slugile istoriei. Nu am mai fost prizonierii unei priviri festive. Am avut emoție. Am trăit emoție. Am construit emoție. Ne-am dus copiii în capitalele unirii, le-am vorbit despre România, despre Români, despre eroi, despre mituri, despre viitor. Le-am vorbit despre cinste, despre curaj, despre cultură – în afara cărora nu poate fi concepută o viață de om. Le-am vorbit despre stelele fixe ale vieții noastre, cum inspirat spunea Mihail Șora – demnitatea și munca cinstită.

Am fost puțini, prea puțini care am construit emoție. Și nu mai avem nici naivitatea de a spera că vom crește în număr sau că vom conduce la vârf destinele acestei Țări.

A patra concluzie: există în această Țară o resursă umană vitală, o comuniune abstractă de oameni responsabili și vii, care au construit emoție și pentru care Centenarul reîntregirii a existat. Pe umerii lor stă în aceste momente Țara noastră, a părinților și bunicilor noștri, Țara noastră și a copiilor noștri.

x x x

Pentru că Programul Centenar nu a inclus obiective simbolice și de amplitudine, pentru că a rămas doar un pretext rușinos de sacralizare a unor eroi de mucava de astăzi, în locul celor reali de ieri, pentru că a devenit pretext ingenios pentru sinecure și hoții,

simplă rampă de accelerație politică pentru parveniți, Centenarul riscă să rămână un proiect de batjocură, o flagelare sinistă a emoției noastre drepte față de bunicii care ne-au murit pe front...

În loc să sporească încrederea și credința noastră, Centenarul ne-a adăugat rușini și frici.

Îmi este rușine de copiii mei că nici atât – un Centenar cinstit, o fotografie colectivă a noastră, la 100 de ani de la fricile învinse ale bunicilor mei – nu am putut construi. Degeaba am luat cu împrumut de la ei această Țară, dacă nu putem nici păstra, nici spori zestrea și emoția ei...

Eu sunt aproape de a-mi pierde speranța în capacitatea regenerativă a moralei publice în această Țară.

Dar tu, cititorule, nu ai dreptul s-o pierzi!

Pe umerii tăi, cititorule, stă obligația morală de a salva ceea ce se mai poate din cinstea, curajul și firescul acestei Țări!

Dacă tu vei abdica, cititorule, de la a iubi necondiționat această Țară și de la a-i cinsti în mod onest, fără fariseisme și fără aplauze obligatorii, tot ceea ce va fi fost valid în ea în ultimii 100 de ani, Țara aceasta ni se va prăbuși de pe umeri.

Nu liderii noștri de mucava o țin încă pe umeri, ci dragostea ta pentru ea!

Astfel îți scriu ție, cititorule, oriunde te-ai afla, în Anul Centenarului Reîntregirii, în anul de grație 2018, spre fatidicul final al acestuia, invocând pe toți aceia care acum 100 de ani au construit această Țară în tranșee și fără de frici să îmi țină gândul neclintit și să mi-l aducă țință spre inima ta. **Dacă mai există. Dacă mai vibrează. Dacă mai vrea.**

Centenar 1918 – 2018

Unirea din 1918.

Un vis românesc împlinit

Dina DORU

După ce românii basarabeni și bucovineni au hotărât unirea cu România, evenimente petrecute la 27 martie/ 9 aprilie și 15/ 28 noiembrie 1918, a urmat un alt moment semnificativ. La 18 noiembrie/ 1 decembrie 1918, în sala Cazinoului din Alba Iulia au început lucrările Marii Adunări Naționale la care au participat „1228 de delegați din 30 cercuri electorale reprezentând toate clasele și categoriile sociale, instituțiile economice, culturale, civile și militare, uniunile de meseriași și femei, tinerimea universitară”. Dintre aceștia, „64 de delegați, ofițeri, subofițeri și soldați reprezentau gărzile naționale din Transilvania”. La eveniment au

mai participat „circa 150.000 de țărani” sosiți din numeroase localități ale Transilvaniei.

Au urmat discursurile rostite de fruntașii politici ai românilor transilvăneni, după care Vasile Goldiș „a supus Adunării Naționale spre aprobare” rezoluția de unire votată în unanimitate, într-o atmosferă extraordinară. În primul punct al rezoluției se preciza că „Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 1 decembrie 1918, decretează unirea acelor Români și a tuturor teritoriilor locuite de dânsii cu România”. În document erau proclamate „principiile fundamentale” care trebuiau să stea la constituirea „noului stat român”, respectiv: „Deplină libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare”, „Egală îndreptățire și deplină libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile din stat”, „Înfăptuirea desăvârșită a unui regim curat democratic pe toate terenele vieții publice”, „Desăvârșită libertate de presă, asociere și întrunire; libera propagandă a tuturor gândurilor omenești”, „Reforma agrară radicală” etc.

În aceeași zi, „deputații întruniți la Alba Iulia au hotărât instituirea unui Mare Sfat Național care urma „să

reprezintă națiunea română din Transilvania, Banat și Țara Ungurească”, „oricând și pretutindeni față de toate națiunile lumii și să ia toate dispozițiunile pe care le va afla necesare în interesul națiunii”.

A doua zi 19 noiembrie/ 2 decembrie 1918 a fost creat Consiliul Dirigent care urma să îndeplinească „funcțiile unui guvern provizoriu”, constituit din 15 membri, din care zece reprezentau Partidul Național Român și doi Partidul Social Democrat, ceilalți trei fiind independenți.

Ulterior, o delegație a românilor transilvăneni compusă din Vasile Goldiș, P.S.S. Episcopul Miron Cristea, P.S.S. episcopul Hossu și Alexandru Vaida-Voievod a sosit la București și a înmănat lui Ferdinand I, Regele României, actul de unire.

Cu acest prilej, Vasile Goldiș a rostit un scurt discurs în care a subliniat că „unirea tuturor Românilor într-un singur stat rectifică o mare greșală a istoriei și se conformă necesităților civilizațiunii omenești”.

Totodată, a continuat Goldiș, unirea „va trebui să înfăptuiască gradat egalitatea condițiunilor de viață pentru toți indivizii care o alcătuiesc”, iar „pe de altă parte va trebui să se întemeieze pe principiul de libertate și pe principiul egalei îndreptățiri a neamurilor”. Suveranul României a primit cu bucurie hotărârea românilor de peste

Carpați și a subliniat că „Prin lupte și prin jertfe Dumnezeu ne-a dat să înfăptuim azi aspirațiunile noastre cele mai sfinte”.

Semnificativ este faptul că hotărârile adoptate la „Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia au fost acte de suveranitate națională adoptate de organele proprii de conducere”, „au fost acte care, cu mici excepții, s-au împlinit în chip pașnic pe cale plebiscitară, cu participarea întregii națiuni române prin reprezentanți aleși” și nu au fost decizii de cabinet ale unui partid politic și nici impuse din afară”. „Unirea cu țara – sublinia Nicolae Iorga într-un discurs rostit la Iași – n-a venit într-adevăr, din sfătuirea interesată a unui număr restrâns de conducători, de fruntași, de șefi, de oameni cu cădere, cărturari și doctori care, în cumpănă de dreptate să fi pus toate avantajele care, pentru ei și pentru partidul lor, le-ar putea oferi unirea cu acest regat al nostru”. Unirea – preciza în continuare istoricul – a avut loc „pentru că un popor întreg a voit-o, întâi, și apoi, pentru că ea nu înfățișează decât îndeplinirea, fatală, a unei idei pe care a păstrat-o, ca o sfântă comoară, veacurile... Nu, nicăieri nu s-a făcut diplomație în jurul ideii românești. Această idee s-a impus ca un imperativ categoric. Mulțimile, milioanele au aclamat-o”.

Deoarece adunările de la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia au avut caracter democratic, reprezentanții diverselor minorități din România Mare au aderat la Unire. Astfel au procedat „reprezentanții germanilor și polonezilor din Bucovina”, care au participat la Congresul general din Cernăuți, „germanii din Basarabia întruniți la Tarutino”, „slovacii din Banat adunați la Nădlac”, „turcii din Dobrogea

prezenți în consiliu la Silistra”, sașii din Transilvania prezenți la Mediaș și șvabii din Banat, ai căror reprezentanți s-au întâlnit la Timișoara. Singurii care nu au fost de acord cu unirea de la Alba Iulia au fost conducătorii minorității maghiare din Transilvania. Aceștia au adoptat punctul de vedere al guvernului Karoly de la Budapesta (...) „care, într-o notă adresată la 9 decembrie 1918 Consiliului Dirigent preciza „că nu ia în considerație hotărârile adoptate (...) și le condamnă cu asprime”.

Cu toate acestea, tratatele de la Saint-Germain (semnat de România la 10 decembrie 1919), Trianon (4 iunie 1920) și Paris (28 octombrie 1920), la care se adaugă Tratatul frontierei (10 august 1920), au recunoscut Unirea Basarabiei, a Bucovinei și a Transilvaniei cu România.

* * *

În cursul anului 1918, Regele Ferdinand I a decorat drapelele unor unități militare care s-au remarcat în bătăliile și luptele desfășurate în anii 1916-1917 și au făcut posibilă împlinirea visului românesc. Astfel, drapelele regimentelor 2 roșiori, 9 călărași și 22 artilerie au fost decorate cu Ordinul „Steaua României” cu spade în gradul de Cavaler cu panglica de „Virtutea Militară” pentru modul cum au luptat pe valea Oltului, în Dobrogea,

la Dragoslavele, Sboina Neagră, Valea Lopșei și Valea Dumicusului-Cocoșilă-Răchitașul Mic.

Alte 24 regimente au fost decorate cu Ordinul „Mihai Viteazul” cl. a III-a, pentru modul cum ofițerii au luptat la Mărăști, Mărășești și Oituz.¹

Numeroase distincții au fost acordate unor militari. Generalul de armată Alexandru Averescu, comandantul Armatei a II-a, învingătorul de la Mărăști și apărătorul de la Oituz a fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul” cl. a II-a și a III-a; generalul de armată Eremia Grigorescu, comandantul Armatei I, apărătorul de la Mărășești a fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul cl. a III-a; Generalul de armată Constantin Prezan, comandantul „Grupului de armate Prezan”, care a participat la „Bătălia de pe Neajlov-Argeș”, a fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul” cl. I, a II-a și a III-a.

¹ Cele 24 de regimente au fost: Regimentul Gorj nr. 18, Regimentul 2 vânători, Regimentul Muscel nr. 30, Regimentul 1 Mehedinți nr. 17, Regimentul Radu Negru nr. 28, Regimentul Tecuci nr. 24 (Mărăști). Regimentul Mircea nr. 32, Regimentul 33 infanterie, Regimentul 46 infanterie, Regimentul 50 infanterie, Regimentul 51 infanterie, Regimentul 55 infanterie, Regimentul

3 vânători, Regimentul Prahova nr. 7, regimentul „Petru Rareș” nr. 39, Regimentul „Constanța”, nr. 34 (Mărășești). Regimentul 8 Vânători, Regimentul „Ștefan cel Mare” nr. 13, Regimentul 7 Racova nr. 25, Regimentul 53 Infanterie, Regimentul 65 Infanterie, Batalionul vânători de munte, Regimentul 4 Infanterie (Oituz).

O serie de distincții au fost acordate unor cadre didactice care s-au implicat în lupta pentru unire. De pildă, medalia „Bărbăție și Credință” cl. I a fost acordată unui număr de 25 cadre didactice (8 profesori, 12 institutori, 5 învățători), iar cl. a II-a unui număr de 31 cadre didactice (9 profesori, 10 institutori, 12 învățători). Dintre aceștia îi menționăm pe profesorii I. Nistor, Gheorghe Tofan, Romulus Cioflec, Dumitru Munteanu-Râmnic, Bornemisa Sebastian și pedagogul Onisifor Ghibu, institutorul Ion Mihalache și învățătorii I. Petrescu-Podari și Popovici Mihai.

Alți români din Transilvania au fost numiți membri ai ordinului „Coroana României”. „P.P.S. dr. E. Mirin Cristea, episcop ortodox român de Caransebeș”, „P.P.S. dr. Iuliu Hossu, episcop român greco-catolic în Gherla”, „Vasile Goldiș, șeful secțiunii Cultelor și Instrucțiunii în Consiliul dirigent (...)”, „dr. Alexandru Vaida-Voevod, șeful secțiunii Externelor” în același Consiliu, „George Pop de Băsești, președintele Adunării Naționale din Alba Iulia și președintele Comitetului Parlamentar al Naționalităților din Ungaria” și „Ștefan Cicio Pop, vicepreședintele Adunării Naționale din Alba Iulia și președintele Consiliului Central Național” au fost numiți membri ai acestui ordin în gradul de Mare Cruce.

„Dr. Caius Brediceanu, secretar general al secțiunii Externelor” și „dr. Mihai Popovici, delegatul Consiliului Dirigent al națiunii române din Ardeal, Banat și părțile ungurene pe lângă guvernul român” au fost numiți membri ai ordinului în gradul de Comandor.

În sfârșit, „dr. Cornel Cornean, secretar consistorial în Caransebeș” și „dr. Vasile Hosszu, avocat în Murăș Uioara, au devenit membri ai Ordinului „Coroana României” în gradul de Ofițer.

Era o recunoaștere a efortului excepțional făcut de acești titani ai românimii transilvănene pentru realizarea visului românesc: desăvârșirea unității statale.

BIBLIOGRAFIE

Anuarul Ordinului „Mihai Viteazul”, București (1916-1920), 1931.

Botoran Constantin, Mihai Retegan, *1918 Făurirea României Mari*, Vatra Românească, București, 1993.

Istoria militară a poporului român, vol. V, Editura Militară, București, 1988.

Colonel dr. Romanescu, Gheorghe, Colonel dr. Tudor, Gheorghe, Colonel ® Cucu, Mihai, Colonel Popescu, Ioan, *Istoria infanteriei române*, vol. II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985.

Scurtu, Ioan, *Presărați pe-a lor morminte ale laurilor flori. Eroi ai luptei pentru independența și unitatea patriei (1916-1917)*, Editura Albatros, 1978.

Tucă, Florian, *Triunghiul eroic Mărăști – Mărășești – Oituz*, Editura Junimea, Iași, 1977.

PERIODICE

Monitorul Oficial, nr. 205 din 4/17 decembrie 1918.

Monitorul Oficial, nr. 209 din 9/22 decembrie 1918.

Monitorul Oficial, nr. 217 din 19 decembrie 1918/1 ianuarie 1919.

Centenar 1918 – 2018

De la *Noi vrem pământ!* (1894) la *Rugăciune* (1905) și... „*România dodoloată*” (1918)

Maria IONICĂ

Simpla înșiruire a cunoscutelor sintagme de mai sus, imortalizate în veritabile capodopere literare, reconfirmă un adevăr demonstrat cu prisosință de-a lungul timpului în istoria artei: și anume, că marii creatori s-au dezis adeseori de comoditatea solitudinii în metaforicul turn de fildeș, coborând între semeni, asumându-și rolul de instanță morală, riscându-și uneori propria libertate și chiar viața, mai ales în vremurile zbuciumate, traversate de omenirea tot mai amenințată de primejdii și măcinată de ideologii, cum era și societatea românească în prima jumătate a secolului al XX-lea. Astfel că, dacă pe la mijlocul veacului XIX scriitorimea de pe ambele maluri ale Milcovului se pune în slujba idealurilor revoluționare pașoptiste și ale Unirii Principatelor Moldova și Țara Românească, în preajma anului 1900 Ardealul își ia revanșa, pregătind un fel de nouă Școală Ardeleană (*școlită* tot în anacronicul Imperiu Austro-Ungar).

Dar, pe când temerarii iluminiști și pașoptiști deschideau primele școli superioare cu predare în limba română,

tineri din generațiile următoare studiază și ei la Viena și Budapesta, însă după ce treceau pe la vestitele instituții de învățământ din Sebeș, Brașov (Lucian Blaga și Octavian Goga), Năsăud, Bistrița (Liviu Rebreanu), Sibiu ș.a. (unele cu predare în limba germană), beneficiind totodată de amplificarea și diversificarea acțiunilor culturale. Apărută în 1902, la Budapesta, celebra asociație ASTRA (*Asociația transilvană pentru literatură și cultura poporului român*) își mută în 1906 sediul la Sibiu, atrăgând mai toată elita spirituală ardeleană, care, animată de un alt imperativ național – Unirea cu România, nu putea rămâne epigonică.

Față de predecesori, noii *ilumiști* ardeleni s-au bucurat și de avantajele oferite de progresele gazetăriei, revistele „Tribuna”, „Luceafărul”, „Țara noastră” ș.a. oferindu-le posibilitatea să-și facă mai bine auzite opiniile unioniste. Paginile acestor publicații erau generos deschise condeierilor de pe ambii versanți carpatini, iar orașele Sibiu, Arad, Cluj, Oradea, Brașov devin adevărate redute de apărare a românismului.

În anii neutralității (1914-1916), se fac mai intens auzite chemările la lupta de eliberare a Transilvaniei și de unire a tuturor provinciilor românești cu patria-mamă¹. Era cu neputință ca sensibilitatea artistică să nu fie contaminată de efervescența entuziastă a unor asemenea momente de răspântie, scriitori din întreg spațiul carpato-danubiano-pontic punându-și talentul creativ în slujba nobilului ideal național. Pe lângă opinii unioniste aparținând unor personalități ca Barbu Ștefănescu Delavrancea, Alexandru Vlahuță, Mihail Sadoveanu ș.a., firește că rezonanțele cele mai sonore se propagă de peste Munți.

Amintind că și înfăptuirea acestui deziderat va favoriza mai buna cunoaștere și răspândire a literaturii în limba română, merită evidențiată contribuția însemnată pe care au avut-o, direct sau indirect, în realizarea actului istoric de la 1 Decembrie 1918 trei mari scriitori ardeleni, din aproximativ aceeași generație: Octavian Goga (1881-1938), Liviu Rebreanu (1885-1944) și Lucian Blaga (1895-1961).

* * *

Foarte interesant se dovedește un sumar paralelism între acești creatori cu destine contorsionate, dar și aureolate, de evenimentele celui tumultuos început de secol, în care ei tocmai își acordau lira / își ascuțeau pana. Deși nu proveneau din familii cu situație materială dezastruoasă, aceștia empatizează cu țărănimea ardeleană, asumându-și misiunea de a-i face cunoscute necazurile. Acutizarea dramatică a situației românilor din Transilvania reverberează în supranumele lui George Coșbuc (*poetul țăranimii*), respectiv, Octavian Goga (*poetul pătimirii noastre*): „ciocoiul pribeag, adus de vânt“ nu se mai mulțumea a spolia și umili; în pofida mesianismului exprimat în finalul majorității poemelor lui Goga, *plugarii* din satul „revărsat sfios în vale“, unde „plâng doinele“, ajunseseră clăcași pe „țarina robită“: „popor mut de umbre / neputincioasă ceată de-ngropare“². Semn al identificării acestor poeți cu soarta truditorilor gliei străbune este utilizarea diferitelor forme de plural ale pronumelui de persoana I: *noi, nouă, ne, noastre* ș.a. De asemenea, nu sunt ocolite regionalismele și alte elemente de limbă vorbită³. Disperarea duce la

¹ *Hai copii! Hai Români! Azi soldați, mâine stăpâni, / Pe o altă Românie!, îndemna Elena Văcărescu în poezia N-așteptați!* (iunie 1915).

După înscăunarea lui Ferdinand I, sintagma „Vrem Ardealul!“ revenea frecvent în discuțiile oamenilor și-n versurile poezilor. La 17 august 1915, tânărul poet Mihail Stamate prelua acest imperativ: *Noi vrem Ardealul*.

Deși nu în cadrul genului liric urma să exceleze, influențat poate și de poeziile lui Octavian Goga, în 1916 Liviu Rebreanu

scria versuri despre durerile ardelenilor săi: „Iar azi, când toată lumea-i / O mare de durere, / Să-mpart la cei ce sufăr, / Un strop de mângâiere“.

² Sublinierile noastre evidențiază registrul dureros de sumbru în care se înscriu epitetul metaforic prin care poetul exprimă drama țăranilor ardeleni, dublu exploatați în „glia odrăslită“.

³ Auzim frecvent citări precum: „La noi sunt codri verzi de brad / Și câmpuri de mătăse“; în text era *mătăse*, ca în pronunția mai puțin îngrijită a celor pe care muncile

invocarea sprijinului divin (v. *Rugăciune*), limbajul poetic abundând în cuvinte din aria semantică a termenului „durere”: *jale, suferință, lacrimi, plânset* etc.

Nu este mai bună nici soarta lui Ion al Glanetașului, din romanul lui Liviu Rebreanu, iar Titu, fiul învățătorului Zaharia Herdelea – *alter-ego* al autorului, își afirmă răspicat opinia unionistă, simțind că se sufocă în Ardealul confruntat cu fenomenul maghiarizării forțate. De aceea se zbate să treacă Munții, să respire aerul de libertate din România, fie ea și, încă, *Mică*. Confruntările de idei, cum este cea dintre tânărul cu aspirații poetice și cazonul Virgil Pinte, prefigurează (retroactiv!) izbucnirea războiului soldat cu victime de ordinul sutelor de mii (multe în floarea vârstei!), dar cu finalitate benefică pentru întregirea neamului.

agricole, solicitante în mare parte a anului calendaristic, nu-i lăsaseră să zăbovească în mai puținele școli de atunci. Rima (încrucișată) din versul 4 (*casă*) arată că nu era vorba de o nevinovată licență poetică (putea fi, la fel de expresiv, și pluralul *case*, rimând cu literarul *mătase*...).

⁴ De asemenea, tatăl lui George Coșbuc (1866-1918) era preot, greco-catolic, cu mai multe generații ecleziastice în arborele genealogic. „Liviute, să-ți ajute Dumnezeu să ajungi cât Coșbuc de mare!”, îi urase Vasile Rebreanu (fost coleg de școală și de bancă al poetului născut de aici), în gara din Năsăud, fiului său ce urma să se afirme în toată românimea.

⁵ Octavian Goga a debutat în 1897, Lucian Blaga în 1910. Liviu Rebreanu a debutat în „Luceafărul” (1908), revistă în al cărei comitet de redacție fusese cooptat tânărul Octavian Goga.

⁶ Cu un istoric îndepărtat și contorsionat, Universitatea Babeș-Bolyai de azi devine instituție de învățământ cu adevărat

Faptul că Lucian Blaga și Octavian Goga erau fii de preot⁴, iar tatăl lui Liviu Rebreanu fusese învățător confirmă că întreaga intelectualitate (inclusiv, sau îndeosebi, cea rurală) își slujise cu devotament neamul oropsit, ajuns „*fără țară*” între propriile-i hotare strămoșești. Dacă pe Blaga și Goga îi apropie în primul rând descendența ecleziastică, apoi studiile de filozofie, debutul în „Tribuna”⁵ (revistă la care debutase, în 1887, și celălalt mare poet ardelean, George Coșbuc), implicarea politică și activitatea didactică la Universitatea din Cluj⁶, un element comun, tot de ordin familial, ar fi între Octavian Goga și Liviu Rebreanu: frații lor, Eugen Goga (1888-1935), respectiv, Emil Rebreanu (1891-1917), au luptat în Primul Război Mondial. După un prizonierat în Siberia, primul pleacă din nou pe front, ca voluntar, fiind rănit și pierzându-și mâna dreaptă.

românească în 1919, când înceta predarea în limba maghiară. Este de înțeles entuziasmul intelectualilor români dornici să-și pună cunoștințele în slujba tinerei generații, iar marii scriitori nu puteau rămâne deoparte. Începând cu anul 1926, Lucian Blaga a ocupat succesiv posturi de atașat cultural la legațiile României din Varșovia, Praga, Lisabona, Berna și Viena, atașat și consilier de presă la Varșovia, Praga, Berna (1926–1936) și Viena (1936–1937), subsecretar de stat la Ministerul de Externe (1937–1938) și ministru plenipotențiar al României în Portugalia (1938–1939). Dar, imediat ce s-a retras din activitatea diplomatică, marele poet-filozof s-a dedicat apoi învățământului superior clujean, ca profesor la catedra de filozofia culturii, din care a fost brutal îndepărtat în 1948. În 1932, Facultatea de Litere și Filosofie din Cluj i-a oferit lui Octavian Goga titlul de Doctor Honoris Causa, pentru întreaga sa activitate publicistică.

Aidoma lui Apostol Bologa din viitorul roman *Pădurea Spânzuraților* (1922), fratele lui Liviu Rebreanu a fost ofițer în armata austro-ungară. Incorporat în august 1914 și transferat, toamna, din Italia, pe frontul românesc, al cincilea dintre cei 14 copii ai lui Vasile Rebreanu era condamnat la execuție prin spânzurare pentru dezertare și spionaj, după ce fusese prins încercând să treacă linia frontului la conașionalii români. *Trăiască România Mare!*, ar fi strigat el înaintea de a fi executat, la 14 mai 1917 (în zona Ghimeș-Palanca, județul Bacău, la orele 22, la lumina torțelor!, au povestit martori oculari). În opera la definitivarea căreia a contribuit și această tragedie, autorul accentuează cruzimea autorităților imperiale care nu menajau sentimentele naționale, dimpotrivă. Amintindu-și că viteazul sublocotenent era român, generalul Karg revine asupra aprobării date la rugămintea lui Apostol (nume ce trimite și la mesianismul din finalul poemelor lui Octavian Goga.) de a nu fi trimis la luptă împotriva altor români, bâiguind: „*Mi se pare că d-ta faci deosebire între dușmanii patriei...*”

Preocupările multiple, nu doar pe tărâm literar (poezie, proză, teatru), ci și în jurnalism, traductologie, pedagogie, politică denotă că militantismul celor trei nu se limitează la nivelul creației.

* * *

Cel mai implicat în tumultuoasa viață politică a vremii a fost Octavian Goga, ales în 1906 secretar literar al ASTREI. Încă de la primele sale creații poetice, reunite în volumul *Poezii* (1905), precum și pentru articolele publicate, tânărul autor a fost perceput ca mesager al aspirațiilor de reîntregire a neamului. Din opera poetului născut la Rășinari ar putea fi aduse nenumărate exemple ilustrative. Capo-

dopera lirismului său, poezia *Oltul* (apărută mai întâi în revista „Luceafărul“, la Budapesta – 1904) se sprijină pe o personificare sugerând un paralelism *osmotic* (!) între cursul sinuos al Oltului și destinul celor care trăiesc pe meleagurile traversate medial de cel mai mare râu din bazinul hidrografic al țării, culminând cu tulburătorul mesaj din ultimele versuri: „*Și să-ți aduni apele toate – / Să ne mutăm în altă țară*”.

Acompaniind activitatea sa literară, proza jurnalistică a lui Octavian Goga (comparabilă uneori, stilistic și tematic, cu cea eminescienă), precum și discursurile ținute în ședințele Academiei, cuvântări aniversare – omagii ale unor personalități / prieteni pot fi considerate, de asemenea, pagini antologice.

Ales deputat în primul parlament al României Mari (1919), Octavian Goga a condus Portofoliul Lucrărilor Publice, ocupând în timp demnități din ce în ce mai înalte: Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice (1919), Ministru de Stat (1920), Ministru al Cultelor și Artelor (1926-1927), Președintele Consiliului de Miniștri (1937-1938).

Însă atitudinea patriotic-jusțitară nu i-a adus autorului doar satisfacția misiunii îndeplinite. Evidențiind suferințele românilor, mai ales ale țăranilor ardeleni, și criticând guvernării din România, Goga a fost deținut o lună în penitenciarul din Seghetin în 1911 și arestat din nou în 1913. După izbucnirea Primului Război Mondial, el își intensifică campania unionistă, stabilindu-se la București. Pentru activitatea politică din România, guvernul maghiar de la Budapesta i-a intentat lui Goga, cetățean austro-ungar, un proces de înaltă trădare, condamându-l la moarte (în contumacie). Scriitorul s-a înrolat apoi

în armata română și a luptat ca soldat, în Dobrogea, iar după încetarea ostilităților și semnarea Păcii de la București (7 mai 1918) a fost nevoit să plece în Franța. În vara anului 1918, alături de Traian Vuia și alți patrioți români aflați la Paris, Goga a participat la constituirea Consiliului Național al Unității Române, forum al cărui rol era de a milita în fața opiniei publice internaționale și a marilor puteri occidentale pentru realizarea multdoritei și legitimei unități statale românești. În Transilvania, Consiliul Național Român Central se afla la Arad în octombrie 1918, pregătind Marea Adunare Națională de la Alba Iulia și proclamând, la 1 decembrie 1918, Unirea Ardealului cu România. Dar abia la începutul lui 1919, Goga s-a întors în ceea ce devenise la 1 Decembrie 1918 România Mare.

Spirit voluntar și justițiar, pentru ideile sale Goga nu a ezitat să intre în conflict cu personalități de seamă ale vremii. În 1910, a publicat articolul *A murit un om: Ioan Slavici*, un necruțător pamflet în care-l acuza de sentimente filohabsburgice și de oportunism politic pe cel care va fi nevoit să-și întrerupă definitiv colaborarea la ziarul arădean „Tribuna”⁷: „E un blestem nou, ca un bătrân, înainte de a muri, să-și îngroape cinstea”. Peste câțiva ani, în urma unor divergențe cu Iuliu Maniu, care îl învinuia de relații secrete cu guvernul de la Budapesta, poetul va fi nevoit să părăsească Ardealul, stabilindu-se în București, unde își intensifică activitatea și pledează pentru intrarea României în război. Cu toate că-i recunoaște excepționalele calități, în articolul *Maioreșcu. Un Petroniu care*

n-a știut să moară (1917), Goga îl critică pe mentorul Junimii deoarece s-a opus intrării României în război: „a sfătuit în Consiliul de Coroană, pe regele Ferdinand să nu declare război”.

Cum s-a observat și în alte cazuri, literatura și politica nu fac casă bună. Până să ajungă în organisme de vârf ale puterii, Octavian Goga a desfășurat o prodigioasă activitate literară, punându-și „condeiul muiat în inimă” în slujba idealurilor de eliberare socială și națională a românilor din Transilvania. Și dacă, după unii istorici, în anii 1920 acesta a fost partizanul democrației parlamentare, ulterior el își schimbă radical vederile, simpatizând cu fascismul italian și nazismul german. S-a impus ca lider al mișcării naționaliste, dar Guvernul pe care Goga l-a prezidat între 28 decembrie 1937 – 10 februarie 1938 a fost demis după numai 44 de zile.

* * *

Revenind la episodul 1 Decembrie 1918, entuziasmul colectiv trebuie să fi fost atât de mare și nu prea mai era vreme de stat la masa de scris. Dintre rândurile ilustrând acea atmosferă de sărbătoare multasteptată, cele mai emoționante se regăsesc în lucrarea autobiografică *Hronicul și cântecul vârstelor*⁸. Înfiorat de măreția momentului și contaminat parcă de exuberanța strigătului unui copil din Lancrămul natal, Lucian Blaga a imortalizat sublima întâmplare istorică:

„Era o dimineață rece, de iarnă [...]. La Alba Iulia nu mi-am putut face loc în sala Adunării [...] Era o roire de necrezut. Pe câmp se înălțau, ici-colo, tribunele de unde oratorii vorbeau nației. Pe vremea aceea nu erau microfoane, încât oratorii, cu glas prea

⁷ V. volumul *Însemnările unui trecător*, cu alte memorabile pamflete în care sunt biciuiți trădătorii de neam.

⁸ Textul (ucronic, ar zice unii), scris între nov. 1945 – iulie 1946, a apărut, tipărit, abia în 1965.

mic pentru atâta lume, treceau de la o tribună la alta. În ziua aceea am cunoscut ce înseamnă entuziasmul național, sincer, spontan, irezistibil, organic, masiv. Era ceva ce te făcea să uiți totul, chiar și stângăcia și totala lipsă de rutină a oratorilor de la tribună [...]. Seara, în timp ce ne întorceam cu aceeași trăsura la Sebeș, atât eu, cât și fratele meu ne simțeam purtați de conștiința că puseseam temeiurile unui alt *Timp* cu toate că n-am făcut decât să *participăm*, tăcuți și insignifianți, la un act ce se realiza prin puterea destinului. [...]. Când am trecut prin Lancrăm, satul natal, drumul ne ducea pe lângă cimitirul, unde, lângă biserică, tata își dormea somnul sub rădăcinile plopilor. Zgomotul roților pătrundea, desigur, până la el și-i cutremura oasele.

— *Ah, dacă ar ști tata ce s-a întâmplat*, zic eu fratelui meu întorcându-l capul spre crucea din cimitir... Când dam să ieșim din sat, numai ce auzim dintr-o curte, neașteptat, în noapte, un strigăt de copil: *Trăiască România dodoloață!*⁹

* * *

Pentru contribuția semnificativă la dezvoltarea culturii naționale, Goga (în 1920), Blaga (în 1937) și Rebreanu (în 1940) au fost primiți în Academia Română, discursurile lor axându-se pe o problematică sensibil națională, respectiv *Coșbuc*, *Elogiul satului românesc*, *Laudă țaranului român*⁹. În

redutabilul înalt for științific, și marele prozator a dorit să elogieze satul/țaranul, anticipând parcă, în preajma izbucnirii celeilalte conflagrații mondiale, jertfele ce urmau îndeosebi din rândul acestei categorii sociale. În ansamblu, privitor la pierderile suferite de români în cele două războaie mondiale, pe lângă pagubele materiale, numărul victimelor omenesti se ridică la aproximativ 300 000 – 400 000 de vieți în Primul Război, în Al Doilea – aproape dublu – peste 800 000. Fără prea multă pregătire militară, țărănimea a constituit întotdeauna ceea ce se definește, cinic, prin sintagma „carne de tun“...

* * *

În plan strict literar, ca și-n Epoca Marilor Clasici Români, cunoscându-și fiecare potențialul creativ și recunoscând disponibilitățile artistice ale celorlalți – repartizându-și, parcă, „rolurile“, Octavian Goga își asumă datoria de a face cunoscută „*jalea unei lumi*“, Lucian Blaga conferă lirismului accente tulburătoare, pe când Liviu Rebreanu se dedică prioritar genului epic, în 1920 oferind literaturii române cel dintâi roman cu adevărat modern.

Ca o altă, dureroasă, coincidență a paralelismului propus, cei trei talentați scriitori, iubitori de țară și neam s-au stins prematur, la vârsta deplinei maturități creatoare. Mai mult, în virtutea zicerii că nicio faptă bună nu

⁹ Se observă că și în perioada interbelică persistă interesul literaților față de problematica rurală (v. *Răscoala* lui Liviu Rebreanu, 1932). Lucru de înțeles într-o țară considerată „grânarul Europei“. Preocupările pentru viața satului și țăranului se vor nuanța prin marea creație sado-veniană, culminând apoi cu proza lui Marin Preda, ca să amintim încă doi mari prozatori de geniu, apăruiți în celelalte două

mari provincii românești. Așadar, românul nu s-a născut numai poet, cum decretase Vasile Alecsandri. În pofida condițiilor diferite de viață, educație, cultură, se demonstrează astfel și în cazul genului epic prezența (și persistența) harului creator la o întreagă colectivitate, pretutindeni înzestrată, nu doar într-o anumită zonă geografică.

rămâne... nepedepsită, fiecare a traversat perioade dificile, de arest (Goga și Rebreanu), nemaivorbind de tristețea constatării că nu li se mai apreciau/ tipări operele (Blaga), în general, punându-li-se sub semnul îndoielii harul artistic, devotamentul civic și patriotismul dovedit cu prisosință.

Mai tânăr cu aproximativ un deceniu față de Rebreanu și Goga, doar Lucian Blaga a trecut prin experiența nefastă a celui al război mondial. Mai mult, în 1948 acesta a fost înlăturat cu brutalitate de la catedra de filozofie a Universității din Cluj (v. romanul *Cel mai iubit dintre pământeni*, al lui Marin Preda), iar poemele create în anii aceia de restriște i-au apărut în 1962, la un an după ce autorul *Poeziilor* se stinsese din viață.

* * *

Simbolic, poate, doar rămășițele pământești ale lui Liviu Rebreanu odihnesc azi în aristocratul Bellu, reînhumate, după câteva luni, din cimitirul satului argeșean Valea Mare, unde scriitorul murise (în casa care până nu demult era *Casa Memorială Liviu Rebreanu...*) Osemintele lui Octavian Goga au făcut drumul invers: după opt luni de la deces, plecau din Bellu către Mausoleul de la Ciucea, localitatea clujeană în care se și stinsese poetul.

Goga – în inima Ardealului, Blaga – înainte de Munți, Rebreanu – dincoace... Contemplând harta României, poți avea iluzia unor fanioane

marcând și immortalizând asemenea mostre de patriotism.

* * *

Excesul de admirație pentru asemenea exemplare conștiințe civice se poate disipa, biciuit de răvășitoarea satiră eminesciană:

Iară noi? noi, epigonii?... Simțiri reci, harfe zdrobite, [...]

În noi totul e spoială, totu-i lustru fără bază; Voi credeți în scrisul vostru, noi nu credem în nimic!

Cine va parcurge cu atenție pasajele anterioare va remarca intenția noastră de a releva, în mare, ceea ce au creat în sfera literaturii acești trei geniali scriitori ardeleni, precum și contribuția fiecăruia la înfăptuirea importantului act de la 1 Decembrie 1918.

Posibil ca scepticismul din final să fi fost influențat de întâmplări mai puțin laudabile, din zilele când scriam articolul; pe de altă parte, apropiindu-se vremea celebrării celor 100 de ani de la desăvârșirea Marii Uniri a românilor, în pofida intensificării unor acțiuni de mediatizare a fastului eveniment, nu se întrevăd destule semne clare că va fi sărbătorit așa cum ar merita¹⁰.

Dar, cine știe dacă, mai devreme sau mai târziu, „*cei cu inima română*” nu-și vor uni, iarăși, gândurile și inimile, iar Bicentenarul ne va găsi [*sic!*] mai buni, cu mai multă dragoste de țară și profund recunoscători temerarilor înaintași ai neamului.

¹⁰ v. stupizenia unor reclame răcnite cu aplomb tâmp de cabotini afișând aere de vedetism: „Micul trebuie să fie simbol nostru național, anul acesta trebuie să fie

pus pe drapel. E cu porc? E cu vită? E despre Unire?!”, „Cum serbăm noi Centenarul / Dacă nu-ncingând grătarul” ș.a. de tip *sancta simplicitas*...

Centenar 1918 – 2018

Prutul în destinul neamului românesc

Vlad MISCHEVCA

Prutul, nu este doar un nume geografic, ci și o bornă politică, râu devenit, în pofida voinței noastre, un hotar geopolitic pe care de două sute de ani, noi încercăm să-l trecem.

Poetul patriot Iancu Văcărescu (1792-1863), cetățean care avea să anticipeze Unirea Principatelor Române, încă la 1830, invectivând micul râu de hotar Milcov ca pe un „pârâu fără putere” scria aceste versuri: *De unde-ți vine numele, Pârâu fără putere,/ Ce despărțirea Neamului tu îndrăznești a cere?*

În această poezie („La Milcov”) se punea problema unirii Moldovei cu Valahia, întrucât „fratele e tot frate”, iar după Unirea din 1859, de când Milcovul încetase a mai fi un râu despărțitor între frați, cântecele și poeziile blamatoare ale creației populare pasează această culpă Prutului.

Apa Prutului, de la 1812, se prezintă drept un simbol al despărțirii neamului și un semn de tristă amintire al realității istorice crude. Dintr-un râu interior, care era un fel de coloană vertebrală a Țării Moldovei, el devine unul de hotar, internațional, care astăzi desparte trei state: România, Republica Moldova și Ucraina.

După cel de-al Doilea Război Mondial se perpetuează consecințele

pactului Molotov-Ribbentrop, căci stabilirea ultimei frontiere pe Prut (granița de est a spațiului Schengen) este echivalentă de facto, cu ridicarea unui nou Zid al Berlinului în Europa². Este o consecință nefastă a acelei vechi drame a pământului înstrăinat, botezat Basarabia, despre care regretatul poet al neamului, academicianul Dumitru Matcovschi (1939-2013) sintetizase laconic: *Trecută prin foc și prin sabie,/ furată, trădată mereu/ ești floare de dor Basarabie,/ ești lacrima neamului meu.*(Basarabia)³

Urmările, mult mai adânci decât apa Prutului despărțitor (precum a spus Nicolae Dabija: *Prutul devenise mai lat decât Oceanul Atlantic*), actualmente, sunt deslușite și deplânse de o pleiadă întreagă de scriitori basarabeni, inclusiv și de către Ștefan Sofronovici:

Cât roșește-n sânge/ Nistru-n Răsărit/ Umilit cât plânge/ Prutu-n Asfințit,/ Tristă mi-i pe lume/ Țara, maica-mea/ Și-acest plai cu nume/ Basarabia. (Plaiul cu numele Basarabia)⁴

Sărmanul râu... Căci nu râul este de vină. Un râu, ca toate râurile, a ajuns până astăzi *ciuca de bătaie a supărărilor și frustrărilor noastre, legate de hotarul strâmb care desparte două părți ale unui întreg*.⁵

² Graur Valeriu, „De te voi uita, Basarabie!”

³ Matcovschi Dumitru, Bucurați-vă. Antologie de versuri, Chișinău, editura, Cartier, 2014.

⁴ Sofronovici Ștefan, Plaiul cu numele Basarabia, în: Literatură și Artă, nr.1, 2013.

⁵ Năstase Vasile, Vama în tărîțe.

Constatăm, cu părere de rău, că râul, care nu a fost sub nicio formă și în nicio perioadă istorică a existenței Țării Moldovei, până la 1812, hotar de țară sau hotar intern, devenind în secolele XIX-XX o adevărată cortină de fier a imperiilor Țarist și sovietic, mai este și astăzi o cortină euro-comunitară – penetrarea ei de către omul simplu rămânând condiționată. Astfel, Prutul mai rămâne a fi o graniță despărțitoare – care, sperăm, că va fi străpunsă tot prin instrumente europene, mulțumindu-ne pentru moment, doar cu cooperarea transfrontalieră și eliminarea vizelor (în cazul deținerii pașaportului biometric). Totuși, undeva, în adâncurile sufletului, chiar ne enervează Prutul ista. De ce era neapărată nevoie să treacă pe la noi și, mai ales, printre noi, de parcă nu mai sunt pe lumea asta alte țări și alte continente pe unde să-și fi croit albia! Da chiar la noi, Doamne, și Prutul, și alte nenorociri, și secete, și ape, și poduri măturate de foamete, și duși, și aduși și...cum să facem să nu mai privim niciodată spre această apă curgătoare care, de parcă nu se mai pot opri din plâns Carpații, ne tot trimite la vale puhoai de amintiri?... Și, – precum a spus la vocea Basarabiei, Arcadie Gherasim: *iar privim cu inima spre apa asta sângerie care chiar că enervează deja. Prutul ista al nostru... ca un veșnic semn de întrebare.*⁶

Ilustrul poet Grigore Vieru avuse și un aforism la subiectul dat: *Două lucruri nu le pot suporta: chelia și granița de la Prut. Doamne, și tocmai ele mi s-au urcat în cap!*⁷

Până la urmă, nu vom putea supraviețui dacă nu vom accepta Prutul ca pe un râu cu două maluri, dar cu o singură apă, una interioară, într-o albie

firesc românească.⁸ Iar tânăra generație de basarabeni conștientizează, din ce în ce mai mult, această stare a lucrurilor – spunând, precum o face poeta Diana Enache: *Nu-mi pasă că Prutul ar fi azi hotar/ Și vameși îmi cer adesea pașaportul,/ În visele noastre și-n stele e clar:/ Ne leagă pământul și cerul, și totul!*⁹

Actualmente, precum a declarat ambasadorul României la Chișinău, Marius Lazurca, la dezbaterea publică „România ca model pentru parcursul european al Republicii Moldova” (2014): „E la mintea oricui că Europa începe de la Prut, că Moldova are în fond un singur vecin membru al UE și drumul spre UE, după traversarea Prutului, trece prin România.”

(...) *Ne așteaptă Europa, România e cu noi,/ nu putem stopa pornirea, nici întoarcerea înapoi./ Nu fi tristă, țară scumpă. Nu ești singură pe lume,/ Știm să ne-apărăm pământul și străvechiul nostru nume!* (Diana Enache, Basarabia nu plânge)

Moldova ruptă, pentru prima dată, prin granița blestemată, despărțitoare de neam – de la 1812, și-a deplâns soarta în cântecele populare și creația literară modernă. Spoliatorul tratat de pace de la București, semnat la 16 (28) mai 1812, marchează o concesie (într-o conjunctură internațională extrem de frământată) pe contul Moldovei, când, în cadrul crizei Problemei Orientale, are loc geneza unei noi probleme – a celei Basarabene. Consemnăm că esența chestiunii date este de natură politică, constând în integritatea național-teritorială a românilor moldoveni și rezultă din cucerirea și anexarea parțială a Moldovei, prin fixarea unui hotar arbitrar (scindând-o pe linia Prutului, practic, pe jumătate)

⁶ www.voceabasarabiei.net, Arcadie Gherasim, Prutul ca semn de întrebare.

⁷ Vieru Grigore, Tu m-ai strigat, fiule?: Anthologie realizată de Spiridon Vangheli, Chișinău, 2013.

⁸ Dabija Nicolae, Prutul are două maluri, Bacău, ed. Vicovia, 2013.

⁹ Enache Diana, Dor de România, Iași: PIM, 2014.

și stabilirea Rusiei la gurile Dunării – semnificând astfel, geneza unei noi probleme etno-politice internaționale. Dacă chestiunea română, ca problemă internațională, a semnat, în secolul al XIX-lea, imperativul unității naționale, apoi cea basarabeană – rezidă în scindarea național-teritorială a moldovenilor la 1812.¹⁰ *Țara mea cu soarta zbuciumată,/ Cu ce-ai greșit, și care-i vina ta?/ Cum de a fost destinul să te bată,/ Să ai o viață tristă, mult prea grea?/ Te-a sfâșiat în două-o fiară crudă,/ Care cu lanțuri te-a împodobit –/ De azi, cu sora ta nu mai ești rudă/ Și vă desparte Prutul Obosit...* (Diana Enache, Basarabia)

Iar în opinia politică a marelui Eminescu: *ocuparea în toate formele cerute de dreptul internațional a teritoriului cuprins între Nistru, Prut și Dunăre, are pentru Rusia mai mult decât importanța unei simple cuceriri: prin aceasta rușii câștigă pozițiuni, care dominează întăririle despre miazănoapte ale Carpaților, câștigă în sfârșit o înrăurire mai directă asupra poporului român.*¹¹ Precum consemnase istoricul și martorul acelor evenimente, de la începutul secolului al XIX-lea, Dionisie Fotino: *după tratatul de curând încheiat (1812) între Poarta Otomană și Rusia, toată Basarabia cu cinci județe ale sale, adică Soroca, Orheiul și Lăpușna, Hotărnicie(n)ii, Codru, Grec(en)ii, și o parte a județului Iași, împreună cu cetățile Hotin și Bender, au trecut în stăpânirea Imperiului Rusiei. De aceea Moldova a ajuns foarte mică*

(subl. n), *cuprinzând numai 16 județe mici și desprinzându-se dinspre răsărit de Basarabia prin râul Prut.*¹²

În fond, râul în sine nu poate fi bun sau rău, din punctul de vedere al geografiei. Dar, Prutul nostru, poate fi privit și prin prisma evoluției sale: depășind cadrul strict geografic – prin istorie – în proză și poezie.

Considerăm că din rațiuni privind antropologia culturală și socială aceste texte de proză, poezie și cântece trebuie adunate și cunoscute, meritând să facă parte dintr-o Antologie istorico-literară consacrată Anilor de cumpănă a românilor: 1812, 1940. Cu atât mai mult, că fiind *ca o figură de stil, în special ca personificare, Prutul e o pâine de...scris.*¹³

*Bună ziua, frățioare,/ Eu sunt cel ce-n poată ți-a bătut,/ Ca să te întreb ce te mai doare,/ Am venit, de dincolo de Prut.*¹⁴

Pe parcursul ultimilor două sute de ani, tema Prutului a rămas actuală atât în context istoric, geografic, politic, precum și în rostirea poetului ca poveste a unui râu, concepută prin intermediul versului, de cele mai multe ori dureros, dar raportat întotdeauna la un spațiu real.

Poate nu vorbim frumos,/ Poate nu strigăm prea tare.../ Dar, de-ai ști ce mult ne doare/ Să trăim lipsiți de soare,/ Făr-de munte, făr-de mare.../ Despărțiți prin mal de Țară –/ Peste Prut viața-i amară.../ Totuși, spiritul nu moare,/ Tot român e cel ce are/ Inima prinsă-n hotare... (Vlad Mischevca, Chișinău, 2015).

¹⁰ Mischevca Vlad, Anul 1912 : Două secole de la anexarea Basarabiei de către Imperiul Rusiei, Chișinău : Elan Poligraf, 2012.

¹¹ Eminescu Mihai, Între Seylla și Chaybda. Opera politică, Ed. a 2-a, Chișinău, Litera Internațional, 2008.

¹² Fotino Dionisie, Istoria generală a Daciei sau a Transilvaniei, Țării Muntenestești și a Moldovei. Trad. Din greacă de George Sion, București, Ed. Valahia, 2008.

¹³ Năstase Vasile, Vama în tărățe.

¹⁴ Păunescu Adrian, Maluri de Prut, Chișinău: Știința, 2013.

De Ziua Drapelului „frați lângă frați” – din Covasna până la Carei

Mihaela AIONESEI

CAREI – o rană nevindecată în care mai tropăie bocancii unor năluciri străine care vor să umilească, să domine, să supună. Ochii acestui oraș de la granița Țării sunt la fel de însângerați ca și roșul din Tricolor. Căci prea lesne s-a uitat câtă jertă s-a făcut pentru eliberarea lui. Câte lacrimi negre s-au strâns în găleți și aruncat în fântâni pentru cunoștii sau necunoscuții eroi în memoria cărora s-a ridicat Monumentul Ostașului Român. N-avem voie să uităm!

„A uita înseamnă a repeta” ne amintește inscripția de la Monumentul foștilor refugiați de la Carei din anul 1940, dezvelit de curând, la 17 iunie 2018 în județul Satu Mare. Monument comemorativ ridicat de Asociația foștilor refugiați Filiala Carei care a adunat bănuț cu bănuț, monumentul fiind realizat cu ajutorul donatorilor, nicidecum printr-un proiect finanțat de primărie, așa cum, poate, ar fi trebuit. Primărie care își vede de interesele ei, nu de cele ale întregii comunități în care românii sunt minoritari, deși comunitatea românească este reprezentată de șase consilieri români, uneori orbi și surzi, alteleori fără putere de decizie.

Acolo se pare și zborul păsării e vândut pentru o bucată din ciolanul cel mare. Vigilenți au rămas membrii Asociațiunii Astra Carei care în frunte cu președinta lor, doamna Daniela

Ciută, încearcă din răspuț să țină stindardul sus. O luptă cu morile de vânt într-o Țară coruptă, dar care merită dusă pentru că ea are darul de a menține vie flacăra românismului și acel dor despre care ne amintește Avram Iancu de pe soclul amplasat aproape de Biserica Ortodoxă: „Unicul dor al vieții mele fiind ca să-mi văd națiunea fericită”.

Același dor ne-a mânat și pe noi, cei câțiva români din Sfântu Gheorghe, Voinești, Mărtănuș, Brețcu, Târgu Secuiesc, Ozun, Brașov, porniți cu noaptea în cap pe „Calea Neamului” spre a fi alături și a sărbători Ziua Drapelului cu frații noștri din Carei. Un drum simbolic din primul la ultimul oraș eliberat de Armata Română, de la Sfântu Gheorghe la Carei. Deplasarea noastră a avut și scopul de a-i susține, de a fi solidari cu doleanța lor, de a amplasa un catarg cu drapel tricolor înalt de opt metri la Monumentul Ostașului Român. Un proiect depus de Asociațiunea Astra Carei și refuzat în Consiliul Local în ședința de la finalul lunii aprilie 2018, motiv pentru care președinta Asociațiunii, Daniela Ciută, a organizat un marș la care ne-am alăturat și noi sperând că uniți vom avea sorți de izbândă.

Manifestările de Ziua Drapelului au avut loc în fața Monumentului Ostașului Român înconjurat de tuia de

9 metri înălțime, pentru a nu fi la vedere urma eroilor care au eliberat orașul în 24 octombrie 1944, zi proclamată în 20 mai 1998 – Ziua Drapelului. O zi istorică, o zi a izbândeii pentru România de azi. Un monument impunător, plin de simboluri care te face să te simți mărunț și neputincios în fața jertfei și a istoriei. Mândru și în același timp dator să respecti, să te jertfești și să lupți pentru apărarea tezaurului care ți-a fost lăsat. Pe obelisc stă scris cu litere mari: „Glorie ostașilor armatei române, căzuți în luptele pentru eliberarea patriei”. Privind cele cinci elemente cu semnificații simbolice ale complexului monumental, n-ai cum să nu vibrezi, pentru că ele reprezintă tot ce are Neamul nostru mai bun și mai sfânt.

„Un cap de țăran, care inspiră demnitate și statornicie (simbolul răcoalelor țăărănești), o poartă cu incrustații asemănătoare celor care împodobesc porțile maramureșene („poarta jertfelor”), o femeie plantând o floare (simbolul reînnoirii), chipul unui ostaș care impresionează prin masivitatea și trăsăturile sale aspre și un obelisc asemănător turelilor bisericilor maramureșene (simbolul flăcării veșnice).” (wikipedia)

La momentul solemn în cinstea Zilei Drapelului Național au fost prezente alături de românii din Covasna și Brașov și membrii Astra Carei, structuri MAI, consilieri locali și localnici veniți la sărbătoare. După citirea alocuțiunilor și un Te Deum oficiat de către preoții din cadrul Parohiei Ortodoxe române Carei, a urmat cuvântul reprezentanților celor două asociații, Daniela Ciută - Asociațiunea Astra Carei și Mihai Tîrnoveanu - Asociația „Calea Neamului” din Brașov. Hotărârea cu care acesta a transmis mesajul,

a emoționat până la lacrimi, stârnind ropote de aplauze.

„Din cea mai adâncă rană a Țării, din Covasna și Harghita am venit astăzi la Carei pentru a susține hotărârea românilor din oraș și de prin împrejurimi de a amplasa în municipiul Carei un catarg cu drapelul tricolor. Avem același steag, avem același sânge, aceeași credință în Iisus Hristos Mântuitorul. O luptă care ne unește. râuri de jertfă a strămoșilor nostri care ne țin legați împreună ca popor (...) Din cele mai adânci răni ale Țării, se va ridica România! Căci exemplul de luptă a fraților din Carei, exemplul de luptă românească, de rezistență identitară a românilor din Covasna și Harghita va fi un exemplu pentru întreaga Românie. (...) Măinile întinse peste Carpați nu vor putea fi niciodată zdrobite. Măinile care țin crucea și drapelul nu vor putea fi învinse niciodată. Doamne ajută!”

După ce ne-am înfruptat din la-crima celor care au scris versurile recitate ori cântate de reprezentanți ai Asociației „Castelani Seniori”, după ce Ana Săndulea din Voinești – Covasna, cu vocea ei care face să cutremure munții, ne-a amintit că și Basarabia e a noastră, cântând „*Basarabie frumoasă, pregătește-te mireasă*”, după ce ne-am înveselit ochii privind momentul artistic susținut de Formația „*Magic Dance*”, de la Centrul Cultural Carei, care a prezentat un spectaculos dans în culorile tricolorului, ne-am prins cu toții, într-o Horă românească... fă-o, Doamne, să domnească!

Apoi, frumos încolonați și în cea mai deplină ordine, ne-am deplasat cântând cântece patriotice în fața primăriei orașului Carei, pentru a reînnoi cererea de amplasare a catargului,

rămasă nesoluționată, dar pe mâini bune. Pentru că președinta Asociațiunii Astra Carei, Daniela Ciută, este o femeie care nu se lasă doborâtă ușor. Trei ani s-a zbatut până a reușit să obțină aprobarea de a amplasa un bust al poetului Mihai Eminescu, care se află în părculețul din fața Parchetului de pe lângă Judecătoria Carei, unde ne-am oprit pentru a depune o coroană și a păstra un moment de reculegere.

Lung și greu a fost drumul parcurs pe „Calea Neamului” alături de președintele Asociației, Mihai Tîrnoveanu - un Sisif care aprinde în ploaie focuri, doar doar o rămâne în conștiința noastră datoria sfântă de a ne iubi țara și de a apăra de uneltiri necurate, la fel ca bocancii celor care mai tropăie pentru a stârni teamă, vrajbă, nefiresc...

Concluziile sunt multe și amare ca niște fructe irigate cu venin. Încă îmi stăruie apăsătoare ca un munte între-barea: Ce lege poate interzice românului să arboreze un drapel în Țara lui?! Uitarea și nepăsarea celor de la

București e la fel de usturătoare ca jarul aprins în suflet. De-acolo vine ne iubirea de Țară, de la acei nesătui care au vândut aproape tot, mai rămâne doar să ne vândă și pe noi cu acte...

N-am auzit niciun parlamentar să spună în vreun discurs: Iubiți-vă Țara! Vă îndemn eu, indiferent cât de patetică voi părea, prin vorbele poetului Grigore Vieru: *„Iubiți-vă țara și nu vă învrăjbiți, nu vă dușmăniți. Pentru că această minune a lui Dumnezeu, care este România, ar putea fi distrusă. Nu din afară, de dușmanii din afară, ci din interior.”*

Nu trebuie să uităm că „Avem o țară”, „Avem un Rai” iar jertfa celor duși ne cheamă să apărăm cu râvnă acest pământ plin de martiri, urmând și îndemnul poetului Radu Gyr, care și-a iubit Țara ca pe o icoană: *Avem o țară unde au stăpânit odată/ Vitejii daci, bărbați nemuritori./ Și unde stau de veacuri laolaltă,/ Izvoare, văi și munți cu fruntea-n zări.*

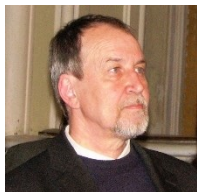

Monumentul Ostașului Român, Carei

Calendar

Octombrie

- 1 octombrie 1950 – s-a născut, la Surduc, Sălaj, publicistul și chimistul **TEODOR NEDELEA**.
- 1 octombrie 1955 – s-a născut, la Izbiceni, Olt, poetul **ION STRATAN** (m. 19. 10. 2005, Ploiești)
- 1 octombrie 1987 – s-a născut, la Slatina, pictorul **ANDREI TUDORAN**
- 2 octombrie 1900 – s-a născut, la Strejești, Olt, prozatorul și gazetarul **DUMITRU DIACONESCU-DĂEȘTI** (m. - ?)
- 4 octombrie 1976 – s-a născut, la Dobrun, Olt, caricaturistul **GOGU NEAGOE**
- 5 octombrie 1944 – s-a născut, la Caracal, istoricul și numismatul **ONORIU STOICA**
- 5 octombrie 1948 – s-a născut, la Craiova, criticul literar și publicistul **TEODOR FIRESCU**
- 6 octombrie 1937 – s-a născut, la Balș, scriitorul, publicistul și omul de radio **IOAN ION DIACONU** (m. 3. 05. 2011, București)
- 6 octombrie 1951 – s-a născut, la Piatra-Olt, prozatorul și publicistul **FLORIN CHINTESCU**
- 7 octombrie 1966 – s-a născut, la Coteana, Olt, actrița **CERASELA IOSIFESCU**
- 8 octombrie 1928 – a murit, la Ianca, Olt, poeta **ADA UMBRĂ**, pe numele adevărat **EUGENIA FL. IONESCU** (n. 23. 01. 1885, Drobeta-Turnu Severin)
- 10 octombrie 1943 – s-a născut, la Caracal, prozatorul **RADU NIȚU**
- 11 octombrie 1925 – a murit, la Slatina, institutorul și istoricul **GEORGE POBORAN** (n. 5. 07. 1868)
- 11 octombrie 1932 – s-a născut, la Topana, Olt, poetul, prozatorul și publicistul **VASILE SMĂRÂNDESCU** (m. 19. 12. 2008, București)
- 14 octombrie 1900 – s-a născut, la Slatina, pictorul **LAZĂR ZAREA/ ZOLLER** (m. ?)
- 14 octombrie 1903 – s-a născut, la Caracal, pictorul **ION MUSCELEANU** (m. 1997, București)
- 14 octombrie 1951 – s-a născut, la Caracal, **IULIANA (LIA) MANTOC**, pictor și scenograf
- 17 octombrie 1904 – s-a născut, la Caracal, tenorul **DINU BĂDESCU** (m. 23. 10. 1980, București)
- 18 octombrie 1922 – s-a născut, la Slatina, traducătoarea și poeta **ILEANA BIJU-CORILĂ** (m. 11. 03. 1997)
- 19 octombrie 2005 – a murit, la Ploiești, poetul **ION STRATAN** (n. 1. 10. 1955, Izbiceni)
- 20 octombrie 1958 – s-a născut, la Slatina, omul de radio și publicistul **GABRIELA RUSU-PĂSĂRIN**
- 20 octombrie 1970 – s-a născut, la Caracal, artistul fotograf, caricaturistul și creatorul de benzi desenate **VIOREL CHIREA**
- 22 octombrie 1992 – s-a născut, la Balș, poeta **ELENA GABRIELA LAZĂRA**
- 23 octombrie 1998 – a murit, la București, actorul **SILVIU STĂNCULESCU** (n. 24. 01. 1932, Timișoara)
- 24 octombrie 1925 – s-a născut, la Slatina, **THEODORA MARIA KITZULESCU**, sculptor și pictor (m. 22. 07. 2011, București)
- 25 octombrie 1902 – s-a născut, la Dăneasa, Olt, criticul și istoricul literar **DUMITRU POPOVICI** (m. 6. 12. 1952, Cluj-Napoca)
- 27 octombrie 1985 - a murit, la București, prozatoarea **ALICE BOTEZ** (n. 22. 09. 1914, Slatina)
- 28 octombrie 1897 – a murit, la Bobicești, Olt, poetul prozatorul și gazetarul **GHEORGHE CHIȚU** (n. 24. 08. 1828, Oboga)
- 28 octombrie 1983 – a murit, la București, scriitorul și traducătorul **IONEL MARINESCU** (n. 1. 06. 1909, Slatina)
- 29 octombrie 1950 – s-a născut, la Gura Padinii, Olt, poetul și publicistul **VIOREL PADINA**, pe numele adevărat **VIOREL ABĂLARU**
- 30 octombrie 1936 – s-a născut, a Ungheni, Argeș, poetul și gazetarul **GEORGE ENACHE** (m. 15. 06. 1998, Slatina)

Paul ARETZU

Tragedia neantică (o carte a deșertăciunilor)

după ce își lua bulinele de cap, primarul ieșea la marginea Caracalului și vorbea cu juncanii care pășteau. la fel, comandantul poliției, cel vechi, își punea coasa pe spinare și strângea nutreț pentru vacile de-o zi ale țiganilor de pe bulevard. iar prefectul învârte roata olarului. tot astfel, comisarul financiar își face coroniță din flori de ochiul boului și rânește cocine pe lumea ailaltă. în timp ce pe inspectorul sanitar-veterinar l-a lovit cu copita în boase o mârțoagă de cal, băgându-l de grabă la urgență. iar poetul și-a pus bocancii proaspăt lustruiți și a traversat orașul, la prânz, pe căldură, când nici țipenie nu era pe străzi, s-a urcat pe monumentul din centru, a luat mitraliera din brațele soldatului necunoscut și a tras de jur-împrejur, toate cartușele de bronz, făcând mare tămbălău.

în cerul de la Caracal, și sufletul meu pe care îl cresc cu psalmi și colivă. părintele duce pe braț crucea înfășată în sfânt acoperământ, legănând-o prin mijlocul lavrei. bătrâni și copii se îngrămădesc să o sărute, în timp ce teii din curte își apleacă ramurile prin vitralii. apoi, părintele Cristian a scos din altar, legănând, mic prunc de sânge înfășat în aluat, merindele din potir. cu ochii aprinși de la chibritul Duhului, de la citit, cu iubirea maicii am legănat cuvântul rugăciunii în scutecele sufletului, între bătrâni și copii, între magi, în timpul epifaniei, în cerurile învolburate ale Caracalului.

maică plângând, spălând pietre. la marginea Caracalului, lângă grajdurile primarului, în care acesta își ține lingouri de aur, potcoavele din argint și coroana rămasă de pe vremuri. și fel de fel de lucruri primite de pomană, cărți vechi, incunabule, odoare,

inele cu pecete, podoabe de nări, tabernacule în care sunt păstrate chei de mărimi felurite, urne funerare, trâmbița cu coarde. estimp el era cuprins de frig, dărdăia chiar și-n vremea amiezii, și-i era frică de moarte. și venea la primărie o fecioară și-l încălzea. și-i băga mâinile în sân și picioarele între picioarele ei. seara, apărea frizerul curții, și-l tundeă câte o oră, și-l săpunea și-i aranja barba, și-l fricționa, și-l ungea cu mirodenii și-l ondula. iar la sfârșit mătura părul de pe haine și de pe podea, luându-i puterea cu fărâșul.

ispravnicul și șeful de post erau îngeri căzuți și fuseseră ciunțiți de câte o aripă. uneori îi apuca dorul de a zbura. își luau avânt, se înălțau de la pământ cam de zece picioare și începeau să dea ocol, ca turcaleții, vâslind numai cu o aripă, în cercuri din ce în ce mai strânse, până când intrau cu capul în propriul fund și zburau în interiorul lor ca moriștile, din ce în ce mai adânc, privindu-și cu uimire mațele și plămânii și propria gură. și astfel se săturau de zburat.

noi nu mâncam. citeam. noi nu ne îmbrăcam în blănuri, nu ne agățam de corp bijuterii. citeam. noi nu tocmim ucigași plătiți, nu ascundem jungherul în cizmă, nu facem politică. noi citim, citim. noi nu strângem bani fără sațiu. noi deschidem cărți, mângâindu-le scrisul. noi nu ne ducem la cârciumă. noi cădem pe brânci arând la citit. noi nu facem striptis, nu ne masturbăm, nu ne tăvălim. noi citim, citim. nu scuipăm alți oameni, nu chinuim animale, nu disprețuim. nu murim. noi citim.

în prispa liceului, dascălul de cântări ne încarcă urechile cu diapazoane de cireșe. în timp ce Marian Drăghici, Ion Georgescu și cu mine citim cu fețele intrate ca într-o apă în Biblie. iar frații noștri, cu gâturile alungite până în slăvi, cântă din alăute, harpe și țimbale. în timp ce noi ne spălăm chipurile în Biblie. iar cei mici strigă cu glas de bucurie. și sunetele cele de tunet merg pe drum cu cele subțiri. iar noi dăm foile Bibliei ca pe valuri, ca pe zile. în timp ce frații noștri sună din trâmbițe cu glas mare. în timp ce mâinile noastre se spală în carte ca în nisip iar inimile în duh. așa, printre ușierii liceului, cântând psalmi, așteptăm să dea lumina frunzelor în pomi.

Aurelian-Titu DUMITRESCU

Umbra a înconjurat ca un șarpe oul alunecat de pe vânt

A
fisurat
câmpul din umbletul
turmelor,
animalele sunt nori
sprijinindu-se în cer
ca moartea
în trup.

Și cât de dor de corabie ducea în el râul

Tot
ce a trăit
a murit în mine o dată,
cerul rămâne totdeauna curat în locul unde moare, se pierde un ecou albastru
căutându-și țipătul
de înviere,
umbrele morților duc
bătrâna ca o biserică.

Zare fiecăruia trupul celuilalt

Unde
pietrele sunt vești
și nimeni de nimeni nu se desparte,
iată-l pe omul acela hotărât în drumurile lui:
îi asfințesc umerii,
să-i dai o cămașă când o să adorm
de vei avea timp să-i ajungi din urmă,
și o goană albastră de aer să-i dai,
să-și șteargă ochii
de vor plânge
cândva.

Rupestră I

Nimic nu iubesc mai mult decât mortul acesta
 ce îmi întinde apa.
 Lumina amintită de zori, de se atinge
 de pietre,
 buzele uită de a sorbi.
 De tremură arborii
 și de frunzele lor nu se disting
 de lumină,
 e că nimic nu iubesc mai mult decât mortul acesta
 ce îmi întinde apa.

Anotimp

mai albe, mai negre, ca zilele, mama întinde rufele pe culme
 o privesc răsucindu-se între florile zarzărilor stăpână
 „anii se așază în noi ca oamenii într-un sat nou”

O privire impudică a pătruns

morții orașului apăreau o dată pe an
 pe chipul unei femei
 tot timpul femeia putea fi văzută
 spălând rufe în albiile de lemn
 rumegușul lăsa oamenii la fel de înalți
 copiii desfăceau brațele
 și alergau
 era în jocul lor gratuit
 o seninătate bolnavă
 apa îi atinge fierbinte pe față
 râul neputincios păta nisipul
 se așeza duos și stins
 ca formele de porumbei
 atinse cândva
 de plumb și de fum

Petruț PÂRVESCU

pixelii

așa ca între prieteni vă spun
cărtărescu simona ioan es. pop mureșan & company
nu-și mai aduc aminte
călin vlasie câte ceva poate
despre sfârșitul lumii și generația douămiistă
se vorbea rareori
pe la colțuri
în șoaptă

pixelii
au trecut și prin păcala făgetelului
luminA
mai mult intermitentă
a luat-o așa (fără băgare de seamă) pe daiboj
de la gulie prin rotoaica pe sub deal spre lăzărescu
cu bâte și topoare meșterite
direct prin arini
pe gârla vezii la vale
pe cei care nu știau carte i-a ajutat
să pună degetul
ăla belit și mare pe catastife și călindare
pe ceilalți i-a luat direct pe sus cu ghiotura
o dubă mare neagră
la raion

când a obosit
sătulă și fericită
s-a oprit o țără pe clopotnița bisericii lângă pădure
s-a uitat lung peste sat și-a suflecat brațele oțelite
s-a ușurat și-a strigat ușurată
C U C U R I G U (L)

în fiecare an
 în februarie iarna
 de ziua mea sufletul intră-n vibrații
 un uter frumos deasupra mormintelor goale
 încerc mereu să privesc dincolo de marginea trupului doar amintirile care te
 locuiesc invers

pixelii
 era noaptea de februarie
 ningeă bătea crivățul dinspre răsărit steaua roșie
 buclele ei zdravene străluceau printre ostrețe
 ceasloave călimări și parastase

mama vroia să nu mai nască
 îi venise sorocul
 și nu știa ce să facă
 plângea și se ruga ca o sfântă în ieslele putrede

aici
 pe la noi
 coborâse iadul pe pământ în liniștea pustiului
 nimeni cu nimeni nimeni lângă nimeni
 oameni blide morminte dobitoace
 singuri cu dumnezeu și cu steaua aceea pe frunte
 privegheau în tăcere
 pe cel care vine pe cel care se duce
 tineri și bătrâni femei și copii
 scui-pau furioși
 în sân
 de deochi pe furiș
 cu limba-n cerul gurii
 mare
 făceau C R U C E

dar eu
 cum mă știți
 (până și de părinți n-am ascultat niciodată)
 am văzut și am auzit T o T u L
 așa ca prin vis
 de acolo
 din spatele zidurilor direct prin perete
 cum vine cum trece pe uliță C â n t e c u L

mândru și tainic glorios și rebel
 printre gemete rugăciuni și miros de țuică fiartă
 cobora și urca până în burta mamei

D O A M N E

cum pictau ursitoarele
pereții de carne cu propriile chipuri

tatăl meu
nu era acasă
tata era plecat cu bărbații la raion la regională
își tăiașe (din greșală) degetul ăla de la rădăcină
și acum era cercetat pentru neglijență

pixelii
ardeau prunii în soba oarbă ca pe comori focul
și-n casa mare se adunase lume multă ca la pomană
stăteau pe pat pe chituci în picioare
beau poșircă de prune
și mâncau boabe de porumb fierte
șușoteau
cu ochii mici scobiți adânc în orbite atente
mai mult bârfeau că erau numai femei
ce zici fă ay
o fi băiat
o fi fată
din perete curgea liniștită candela spartă

pixelii
râuri obosite de-ndoială
lămpi opaițe geamuri murdare
care scânteie până departe
care luminează crucile negre de lemn
din fața fiecărei case

era noapte târziu februarie iarna

bătea crivătu-n lung și-n lat
geruind năprasnic zăpada
sub cerul de-argint cu poalele-n cap
auzeam și vedeam prin perete
cum vine
cum urcă cum trece
leana bătălană frumoasă nebună din capu' satului
cântând și jucând în pielea goală pe uliță

în rest era bineera cald era liniște

dar venise sorocul
și cu sorocul nu te jucai

Spiridon POPESCU

Vrăjitorul din Mărțișor

Nu am avut norocul să-l zăresc pe Arghezi trecând pe Calea Victoriei, așa cum l-a zărit domnia-sa pe Eminescu. Am avut însă marea șansă să fiu dotat cu un fler care m-a ajutat să mă îndrăgostesc de cuvintele sale potrivite la o vârstă când, de obicei, tinerii își îndreaptă atenția spre Minulescu, Topârceanu sau alți poeți mai de raftul doi sau trei. Probabil, Dumnezeu a avut remușcări că nu mi l-a scos în cale și a vrut să mă recompenseze cu acest fler. De atunci îl citesc neconținut și, lucru destul de rar, nu mi se pare niciodată același. Întotdeauna găsesc ceva care îmi scăpase la lectura anterioară. Sentimentul acesta îmi întărește convingerea că dacă lucrurile s-ar fi întâmplat invers, adică dacă Eminescu s-ar fi născut cu 30 de ani în urma lui Arghezi, eseul acestuia despre vrăjitorul din Mărțișor s-ar fi deschis exact cu aceleași fraze: „A vorbi despre poet este ca și când ai striga într-o peșteră vastă. Nu poate să ajungă vorba până la el, fără să-i supere tăcerea”.

POETUL

Poetul este singurul pieton care nu poate fi obligat să țină cont de culorile semaforului.

El poate traversa când îl taie capul, pe orice culoare. Agenții de circulație au primit ordin să nu-l fluiera, iar mașinile au fost dotate cu niște aparate speciale, programate să le frâneze brusc atunci când se apropie la o distanță amenințătoare de el. Dacă vreun agent mai orgolios se încapățânează și vrea să-l trateze ca pe toți ceilalți, intervine imediat opinia publică:

„Lasă-l, domnule, ce-ai cu el? Nu vezi că-i poet?”

De aceea, poetul este insul cel mai punctual: ajunge întotdeauna la întâlnirea cu moartea, fără să aibă întârziere nici măcar un minut.

TOAMNA

Toamna este anotimpul care ne aduce aminte că toate lucrurile din lume au o limită. Adică o moarte. Oricât de uituci am fi, nu putem uita, totuși, cu câtă

semeție și ignoranță ne privea de la înălțimea ei, doar cu câteva luni în urmă, frunza de plop. Și iată: astăzi călcăm cu picioarele pe ea.

Există o legendă care spune că, odată, demult, niște zei plictisiți de atâta ședere-n Olimp, s-au gândit să coboare puțin pe Pământ.

O întâmplare nefericită a făcut ca această coborâre să aibă loc tocmai când pe aici, pe la noi, se așezase de-a binelea toamna.

Priveliștea care li s-a înfățișat, le-a vârat în suflet atâta tristețe că, de atunci înainte, nici preoții și nici altarele n-au mai reușit să-i convingă vreodată că sunt nemuritori.

Nu știi de ce, dar toamna mi se par muritori până și majestățile lor, poeții...

INUNDAȚII

Când a simțit că vrei să mă părăsești, sângele meu și-a mărit dintr-o dată debitul și a pornit spre inima ta mai involburat și mai amenințător decât pornește Mureșul spre casele unor bieți bănațeni, atunci când are de gând să li le șteargă de pe fața pământului. Noroc că „autoritățile” au fost pe fază și, cu ajutorul unor versuri de dragoste folosite pe post de saci cu nisip, au reușit să oprească la timp „puhoaietele”.

Altminteri, cine știe ce s-ar fi întâmplat? Probabil că astăzi ai fi mai nefericită decât bănațenii aceia. Fiindcă, fie vorba-ntr-un noi: a rămâne fără inimă este mult mai grav decât a rămâne fără casă.

Nicolae Grigorescu – *Peisaj la Posada*

Constantin IANCU

La umbra viselor

Nu, nu mă lovi cu privirea,
 chiar țăndări, eu
 tot voi ajunge pe scara
 aceea
 unde tot urcă diminețile
 gândurilor tale.

Am să mă joc puțin
 cu ele,
 cât să le înțeleg
 visele
 împovărate de ciudate
 ceasuri de taină.

Aici, pe cărări răstignite,
 lasă-mă, hai lasă-mă
 să poposesc
 ca un drumeț oarecare
 la umbra viselor
 tale.

În zenit

Plecăm aiurea-n nepătruns,
 Nu știu măcar de vom veni,
 De-am ars cu flăcări sau ascuns,
 Cine și când va cântări?

Și eu mă-ndepărtez cumplit
 Și-mi port tot dorul în spinare
 De l-aș fi prins cumva-n zenit
 Să-l fi-mpărțit la fiecare.

În silabe adânci

Se întâmplă
 că te strecurai
 printre gândurile mele arzânde.

Și lângă privirea lor
 cădeai în silabe
 adânci.

Acolo,
 în oglinzi diafane
 te priveam.

Și, Doamne,
 cum se aprindeau tăcerile
 în tine!

Doar rădăcini

Retina cerului tău
 înlăcrimat
 e o mirare smălțuită-n
 frig.

De-ți mai foșnesc prin suflet
 învieri,
 sunt rădăcini, atâta doar,
 de ce să te mai strig?

Vocală în uimire

Cerul meu neodihnit visează
 cum fulgerul se furișează-n
 păsări,

nemărginiri se-ncaieră-n
amiază
și fug iluzii respirând
prin umbre.

În spaima hăituită
printre lucruri,
mai pipăi încă taine,
ecouri viscolite,
atâtea-ncărunțite naufragii.

Îmi cade cerul în nemărginire,
de mă topesc în zboruri
vocală în uimire.

Doar clepsidra

O ceață cu speranța absentă
și cu visul absurd,
eu strig mereu balsamul,
dar el se face surd.

Câte chemări! Zadarnic
mă scufund și-n lacrimă
de zeu,
e doar clepsidra,
scrie, tot scrie timpului
muzeu.

Ca frunzele toamna

Vise de sunet
din copacul timpului
privesc ochii destinului.

Lacrima lor mistuitoare
se dilată-n
privirea sufletului.

Silabe târzii
dau ocol himerelor
înviate.

În crengile sunetelor,
cad ca frunzele toamna
amintirile din suflet.

Ecou în anotimp

Când păsări înecate
prin ape de coșmar
în umbre de silabe
tristețea și-o trimit,
Nesomnul amintirii tot mușcă
cu ce har!
și muntele uitării
tresare umilit.

Se dezfrunzesc cuvinte
și sensurile cad,
se-mpleticesc și gânduri
prin văile de timp.
Tăceri dezacordate
au mai rămas prin vad
și tainele aleargă
ecou în anotimp.

Rondelul mamei

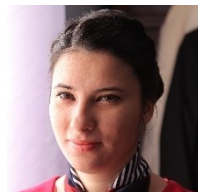
O mamă, câtă bogăție!
Doar într-o singură ființă,
Ocean de dor și chibzuință
Și munți întregi de măreție.

De n-ar fi ea, nici veșnicie
N-ar fi pe lume, nici dorință
O mamă, câtă bogăție!
Doar într-o singură ființă.

Prezența ei totul îmbie
E-n univers o biruință,
E poate singura credință,
Izvor ce curge veșnicie.

O mamă, câtă bogăție!

Simona ARETZU

Cartea cu adăposturi

dintr-un urlet
se fac adăposturi

în poezie și-n viață
cu speranța
ascunsă
se fac adăposturi
pline de subînțelesuri

vârsta memoriei de iunie
digeră unicul fiu
vânat de o inimă

în adevăr
vrând să se convingă
că și îngerii
au miros
de iarbă uscată

din fibre absolut domestice
se scriu progresiv
identități, forme, măști,

iluzii, aluzii

lacunele dintr-o operă
cimentată
în găurile
unor bucăți mici
de cașcaval uscat
unde până și moartea
își pune un ștreang la gât
și sufletele
îi fac din când în când
cu ochiul

se dăruiesc dintr-o suflare
secunde, vieți
în borcanul cu dulceață

peste tot

se include aici tortura
cu aparatul de epilat

pe când
este sacrificat oxigenul
adunat din trăiri intense
și sentimente ciudate
de frică

ne ascundem toți
în eternitate
sub mai multe fețe
facem din viață un puzzle

un labirint
în care cerșim
bani și iubire
sau vindem ce avem
mai de preț

organe intime
amintiri
cu riduri
de singurătate
obsesii
cu buze rujate
de gânduri mărețe

și tot așa
asistăm la războiul crunt
al vieții mobile
imobile

se metamorfozează
senzația
unui indescriptibil amor

precum o notă muzicală
simplă
invadată de impresii

scriu perechea de anotimpuri
de bunăvoie și nesilită de nimeni
în interiorul cititorului
cu tăcere mărunță

vremea se încovoie
precum roata unui melc

pe zid au loc călătorii dramatice
simple aparente
prompte
la întrebări
lipsite de logică

și-n public
se fac scheme
fictive de amor

spiritele conversează
zilnic
pe stradă
se bâlbâie în plăceri interzise
lăsând în urmă eșecul

orgoliul
se spionează pe sine
pe o bandă rulantă
îmbrățișează cu nesaț
curiozitatea

s-or găsi ființe solidare
pure descompuse
în câteva fraze

din punct și virgulă
dorințe capabile
să înfrunte adevărul
cu degetul la gură

privirea
luminează speranțe desculțe

îmi face un semn cu mâna
dintr-un poem hai-ku

întors într-o gară lipsă
cu ciudă
își bea seva identității
istovit de atâtea și atâtea
călătorii

în timp
ce își șterge fruntea de sudoare
în conștiință
ducând în palmele întinse
doi pești și cinci pâini

deodată
sar nervii
pe o pajiște întinsă

li se înroșesc obraji
de durere
la un pahar de coniac

într-un foișor
stau la taclale
și pun țara la cale

Angi Melania CRISTEA

Bicolor

pot să tac cu silabe de alabastru
pot să zornăi liniștea
sau să împodobesc liniile destinului
cu berze bicolore

iubesc coloana infinitului aroma
ei de cedru
dar cuțitul cu care sculptez nori
miroase alb de parcă aş tăia felii
din zăpada cailori pagi

când vor începe cu adevărat
să se balanseze dumnezei minusculi
peste catastrofa de a fi înger
un minut lung cât un țipar ?

mă retrag între valuri
și întind furtuni peste marea simplă
unde oamenii nu pot auzi proteste
doar vieții pedalând

Timp minimalist

singurătatea mea are porii deschiși
încă îi aud urletul
când o așez printre cărți
copertele lor se contaminatează
și încep să tacă absurd

niciun cititor nu acceptă singurătăți care se scurg
precum un fluid galben în venele subțiate
și îți schimbă metabolismul
te fac să citești cu led-ul aprins
partea de întuneric a sufletelor

eu nu scriu cuvinte scriu vii scriu nașteri scriu fii
 dar fiii vii au nașteri zidite în cuvânt din care flamingo cel roșu al singurătății
 înghite silabe decadente pietre rotunjind în mustul însingurării
 iar eu mor a mia oară printre coloane ale lumilor de dincolo de zicere
 om prea simplu sfișiat de clipe-lycantrop

Origami

plouă adânc pământul își întoarce obrazul
 este atât de obtuz orașul ce nu primește lacrimi
 ploaia de azi împarte metasentimente
 se scurg culori de ape pe trotuarul fad
 iar eu ascult larma ploii cu zimții ei de piatră
 înfipti prea tandru în asfalt

de s-ar sfârși timpul cu trunchiul lui falnic
 m-aș ridica din nopți cu ploi acide în palme
 și fiecărei zile i-aș desena crochiul
 din câte sorți poți tu reinoda tăcerile
 din origami?
 dar plouă ca la început de vieți miroase a suflet aburit
 voi trage în piept lumina altor lumi coloană spre un aspru infinit

Aritmie

toate au tăceri puse pe șotii
 clipele acestea plane cu vârfuri de aiceberg
 dintre păsări au învățat să înțelească
 șoimii cu un singur ochi
 ciclopi ai înălțimilor caste

nu îmi număr rebaturile marginile șterse ale
 vidului unde castani pletoși
 par să viețuiască cu armoniile mele
 logica îmi spune că perfect cu mai mult ca perfect dă imperfect
 și de aici deduc cum îmi vor crește aritmiile

tu miroși straniu a vecinătăți nemăsurate
 ai încă degetele încheștate pe scoarța copacului
 care vinde omizi
 frunze devorate de spaimă caută
 toamne
 nu mai glumi cu timpul ce nu se poate destinde
 decât în vitralii

Scriitorii și Marea Unire

Iulian NEGRILĂ

Literatura noastră dintotdeauna și-a adăpat sufletul la izvoarele vremurilor. Faptele mărețe ale istoriei neamului au pătruns în conștiința maselor populare, nu numai prin paginile zguduitoare ale istoriei, ci și prin slovele scriitorilor patrioți care s-au făcut ecoul lor pentru veacuri.

Realizarea Marii Uniri la 1 Decembrie 1918 a fost manifestarea voinței unanime a neamului românesc, fiind oglindită în paginile de un vibrant patriotism. Presa de-atunci, din toate părțile locuite de români a dat o atenție sporită creațiilor literare care cântau Marea Unire. Era firesc ca și „Românul” din Arad, apărut în 1911, ca organ al Partidului Național Român, să dea luminii tiparului cele mai reprezentative manifestări ale cugetului românesc, care cântau Unirea Transilvaniei cu Țara, pregătită de veacuri și între zidurile Cetății de pe Mureș. Atunci „un gând s-a frământat și o inimă a bătut în neamul românesc în ziua dintâi Decembrie, gândul unirii tuturor românilor și inima României Mari!” („Românul”, nr. 24/25 noiembrie – 8 decembrie 1918, p. 1).

Marele cântăreț al „pătimirii noastre”, Octavian Goga, a evocat în cuvinte mărețe acest moment al istoriei noastre: *Pentru Regatul Român venirea ardelenilor este cea dintâi sărbătoare a unirii politice cu pământul ce se va rupe de sub sceptrul habzburgilor. Soarta a făcut ca din acest oraș al înfrățirii de odinioară să plece și consolidarea de mâine. Sufletește, această unire a fost totdeauna. Viața*

Ardealului are de veacuri ca unic punct de orientare credința unirii de sânge cu Țara. Tot astfel și politicește, principiul unității a îndrumat în mod perpetuu programul gândirii de peste munți! („Românul”, nr. 31/4 – 17 decembrie, 1918, p. 2).

Mănat de același patriotism fierbinte, Alexandru Vlahuță binecuvântează în cuvinte incendiare evenimentul ce-a înfiorat inimile tuturor românilor:

Și gândul mă duce pe cel mai înalt vârf al Carpaților noștri, – îmi fac ochii roată, și toate podoabele țării mi se dezvelesc într-o lumină de vis, toată mândriei Doinei-Țară, din cătările Tisei, până la Marea cea mare, iat-o acum întreagă și lămurită.

Mari au fost suferințele pe care le-am îndurat, dar mare-i și răsplata jertfelor noastre. Poate că niciodată n-a încăput atâta fericire în hotarele țării ce s-a chemat cândva „Dacia Felix”!

Îndărătul nostru e o lume pe care se lasă amurgul, cel din urmă amurg. Înaintea noastră mijesc zorii zilei pe-o lume nouă. (Al. Vlahuță, **Amurg și zori**, în „Românul”, nr. 31/3–16 decembrie, 1918, p. 2).

De la Iași, însuși marele istoric și scriitor Nicolae Iorga se referă la hotărârea românilor ardeleni de a se uni cu ceilalți frați, apreciind cum se cuvine momentul dezrobirii lor naționale: *Soarta voiește astăzi ca, după ce jertfa cea mai devotată a noastră, celor de aici, a rămas zadarnică, aceeași dreptate să încunune în aceeași clipă silințele noastre cu silințele*

voastre, îmbrățișând în aceeași răsplă-tire întreg neamul românesc. („Româ-nul, nr. 14/12–26 noiembrie, 1918, p. 2).

Limba, obiceiurile și portul ro-mânilor sunt însemnele naționalității lor și au fost apărate cu strășnicie și prin literatură. În versuri simple, dar cu o bogată încărcătură de sentimente, Maria din Ocna îndeamnă să se pă-s-treze cu orice sacrificii portul stră-moșesc:

*Cu portul meu am fost făloasă
Și am să fiu cât mai trăiesc
Că nu sunt porturi mai frumoase
Ca portul nostru românesc.*

*Nu trebuie să-și părăsească
Românul, portul lui cel străbun,
De vrea ca neamul să-l iubească
Și poartă nume de român.*

(Maria din Ocna, **Portul meu**, în
„Românul”, nr. 93/1911, p. 6)

Dacă la începutul lui 1916, în plin război, Ion Agârbiceanu „rectifică părerea celor ce credeau că în război muzeele tac, remarcând că *publicis-tica noastră trăiește din simțămintele cele mai curate, din idealurile cele mai înalte ale neamului*, în povestirea **Un bătrân** se ridică cu vehemență în apărarea limbii străbune. Moș Simio-naș află că nepoții săi învață în limba maghiară și în fața preotului zice:

— *Voi fi păcătos eu, și nu pot folosi singur, că răutatea e tot pe noi.*

— *Ce răutate, moșule, – întrebă uimit părintele...*

— *Răutatea cea cu necinstea, răspunse el trist... Să treacă de la noi răutatea, să ajungă iar în școala noastră la cinstea ce i se cade cartea sfântă, cartea românească. Dumneata știi cum s-a stricat cinstea cărții noastre?* (Ion Agârbiceanu, **Un bătrân**, nr. 79/7–20 aprilie 1913, p. 1-3).

Versuri mobilizatoare scrie și I. Georgescu prevestind evenimentul Uni-rrii pentru înfăptuirea României Mari:

*Veniți voioși azi, frați români
Pe câmpul libertății
Căci răsărit-a în sfârșit
Și soarele dreptății.*

*Căci noi și prietenii noștri toți,
Vom fi în veci uniți,
Iar inamicii cei cumpliți
Ca pleavă risipiți.*

(I. Georgescu, **Pe câmpul libertății**,
„Românul”, nr. 18/17–30/1018, p. 3-4).

După ce arată suferințele de veacuri ale Ardealului, unde „sărmana scumpă Doină bate drum spre țări străine”, poetul O. Hulea prevede sfârșitul robiei:

*Când zdrobind cu-o lovitură, pe
potrivnicii din cale,
Peste oștile dușmane ceriul o să se
prăvale...*

pentru ca în final versurile sale să se constituie într-un veritabil blestem:

*Iartă, Doamne, toată vina și din inimi
și din gând,
Dar pe ucigași, stăpâne, să nu-i ierți
nicipând, nicipând!*

(O. Hulea, **Nu mai plânge**, „Românul”,
nr. 41/23 februarie – 6 martie 1916, p. 2)

Alături de ceilalți scriitori, Ion Băilă dă glas în versurile sale din „Românul” chemării „bătrânilor obși-tari” a căror credință în puterea nea-mului e de neclintit. Invocația sa reto-rică are puternice efecte de conștiință:

*Tu, Oltule, val furtunos,
Tu, Mureș, blând și lin
Păziți Ardealul cel frumos
De ori și ce străin!*

(Ion Băilă, **Cântecu obșitarilor**, în
„Românul”, nr. 37/18 februarie – 2 martie
1916, p. 1)

Poeziile care cântă Unirea sunt din ce în ce mai numeroase, pe măsură

ce evenimentul se apropia, dar și după 1 Decembrie 1918, poezii cântă realizarea visului de secole al românilor. În versuri profetice, I. Broșu consemnează rolul tuturor provinciilor în realizarea Unirii:

*Bănatul ne-a trimis solia
Năpraznicu-i aud l-aud
Trezit din somnu-i de urgie
Brașovul vișoros învie
La fapte mari de vitejie
Vin grăniceri din Năsăud...
Și Bucovina blând ne cheamă
Cu glas de buciom depărtat
Cu plânsetul duios de mamă
Cu glasul de buciom depărtat
Cu plânsetul duios de mamă
Lăsați să piară oarba teamă
Va ține cerul astăzi seamă
De ceasul nostru așteptat!
Vezi Basarabia departe
Înălță falnicul stindard:
Sfăra-vom culmea ce desparte
Un frate de-altul și ne-mparte
De-un singur dor ne leagă-o soartă
Și inimile ce ne ard...*

(I. Broșu, **Marșul legionarilor români**, „Românul”, nr. 10/7 – 20 noiembrie 1918, p. 4).

Al. Munteanu al lui Vasile cheamă, de asemenea, la sărbătoarea întregului neam românesc:

*De la Abrud, de prin Albac,
Din Țebea, unde moaște zac,
Din Câmpul Sfintei Libertăți
Din cel Bănat cu bunătați
Veniți la praznic mici și mari,
Voinici cu piepturile tari
Eroii noștri legendari,
Sub steagul nostru tricolor
Noi vrem Unirea tuturor!*

(Al. Munteanu al lui Vasile, **Noi vrem unirea tuturor**, „Românul”, nr. 21/21 noiembrie – 4 decembrie, 1918, p. 3-4).

Slăvindu-și poporul ce-a lăcrimat sub asuprire străină, T. Murășanu vede momentul istoric strălucind în metafore inedite:

*Popor de sclavi pe plaiuri ardelene
Ridică-ți ochii sus și-ți șterge astăzi
Și cea din urmă lacrimă din gene
Ni s-a-mplinit și visul azi și dorul
Căci iată-l ca o tainică minune
Zâmbește pretutindeni: Tricolorul!*

(T. Murășanu, **Trăiască neamul românesc**, „Românul”, nr. 39/14 – 24 decembrie 1918, p. 3)

Una dintre cele mai frumoase pagini inspirate de Marea Unire a fost recitată de Nicolae Băilă la 1 Decembrie 1918, la Alba Iulia, fiind un adevărat imn al acestui eveniment istoric al poporului nostru:

*Neam român ridică-ți glasul, căci și
cerul și pământul
Vreau acum să te asculte, să-ți audă
azi cuvântul
În cetatea cea străbună, ridicată de
Traian
Azi se-nalță-a doua oară falnic vulturul
roman
Și cu ochii lui cei ageri spintecă
văzduhul mare,
Neamului român să-i pună nouă și mai
largi hotare!*

(N. Băilă, **Imnul Unirei**, „Românul”, nr. 19/ 11 noiembrie – 1 decembrie, 1918, p. 4)

Astăzi, și întotdeauna, poporul român își cinstește eroii care s-au jertfit ca să ne lase o țară întreagă, frumoasă și bogată și nu poate uita că Răsăritul Românesc încă nu este acasă. Este de datoria generației de azi să împlinească visul strămoșesc de a realiza, ca atunci, la 1 Decembrie 1918, România Mare.

Mai există istorie?

Paul ARETZU – de vorbă cu Simona ARETZU

Avem, anul acesta, privilegiul de a fi martorii sărbătoririi Centenarului Marii Uniri (sfârșitul enunțului sună aproape ca o instituție). Ce înseamnă pentru români acest eveniment?

Nu numai formarea și dăinuirea poporului român reprezintă un miracol, după cum s-a spus, ci și unitatea și continuitatea limbii. Dorința de unire s-a manifestat, în mod firesc, dintotdeauna. Pe teritoriul străbun al dacilor, care era un regat, exista sentimentul coeziunii etnice. Romanizarea chiar a consolidat certitudinea comunității etnolingvistice, desfășurând, câteva secole, alchimia uimitoare a acestui fenomen. Însă, migrațiile felurite au stricat patriarhalitatea locului, fragmentând obștea (poate și din stringența strategiilor defensive). A urmat, în medievalitatea timpurie, coagularea unor formațiuni administrativ-teritoriale, cnezate și voievodate. În ciuda tuturor vicisitudinilor, poporul și limba au supraviețuit. Ungurii, fino-ugrici veniți din estul Munților Urali, stabiliți la sfârșitul secolului al IX-lea în Câmpia Panonică, au fost numiți, pentru cruzimea lor, pentru expedițiile de jaf pe care le întreprindeau, *flagelul lui Dumnezeu*. Aceștia au încercat continuu aservirea teritoriilor românești. Dar poporul și limba au supraviețuit.

Formele de limpezire a conștiinței naționale au fost *întemeierile*. În jurul anului 1290, descalecă la Câmpulung, punând bazele Țării Românești, legendarul Negru Vodă, urmat de Basarab I, care mută reședința la Argeș. În Moldova, se

exercita hegemonie rusească. Primul domnitor întemeietor este Dragoș, venit din Maramureș, aflat, zice legenda, în urmărirea unui bour. A fost succedat de Bogdan I, care a obținut autonomia Moldovei, scoțând-o de sub dependența maghiară (1363).

Toată istoria românilor este istoria procesului unirii (de fapt, o alternanță de dezbinări și uniri). Uimitoare a fost unirea, de scurtă durată (1600), a lui Mihai Viteazul, „Domn al Țării Românești și Ardealului și a toată țara Moldovei”, încercând, de fapt, să smulgă forțelor hrăpărețe din jur moșia țării. Ideea unirii se reaprinde în perioada pașoptistă, iar, în 1859, chiar are loc Unirea Principatelor Române, sub Alexandru Ioan Cuza. Aducerea pe tron a principelui Carol de Hohenzollern-Sigmaringen, viitorul monarh, a consfințit și a dat stabilitate Micii Uniri. La sfârșitul Primului Război Mondial, s-a ivit prilejul realizării Marii Uniri, idealul dintotdeauna al românilor.

Cui se datorează acest șir de uniri succesive? Și, bănuiesc, că nici nu s-au terminat!

A fost, mai întâi, kairosul, momentul fast, benefic, ținând de marile destine ale națiunilor, de contextul favorabil. Apoi, au fost oamenii, patrioții adevărați, capabili să-și sacrifice interesele mici, personale, pentru binele țării (nu e vorba numai de cei cunoscuți, de eroi, ci și de anonimi, de cei neînsemnați). Unirea înseamnă constituirea ființei naționale și la ea trebuie să participe, neîncetat, toată făptura

care aparține aceleiași seminții și care vorbește aceeași limbă. Unirea etnică este un sentiment ereditar, constant, congruent cu dragostea de țară. Țară înseamnă pământ, țărână, patrie, incluzând atât viii, cât și morții. Iar, legătura cu străbunii nu poate fi, în niciun fel, strămutată. Pământul, în acest caz, este îmbibat cu viața morților, cu suferință, cu iubire, cu jertfe, cu naștere de prunci, cu dragoste de mamă, cu sânge de eroi. Țara este locuită și la suprafață, și în adânc. Cuvântul moștenire vine de la moși, de la predecesori. Unirea este cruciformă, având un sens orizontal și altul vertical, o dimensiune vie, în mișcare, și alta eternă.

Cum se împacă această reprezentare a identității etnice cu zăriștea europeană sau globală?

Unire, evident, vine de la unu, de la indivizibil, singular. În cazul nostru, destinul a vrut să reunească trei chipuri într-o singură entitate (ca la Sfânta Treime, *de o ființă și nedespărțită*). Nu uităm că *unu* simbolizează imaginea omului aflat în picioare. Unirea reflectă chiar atitudinea de demnitate. Ea concentrează energia multiplilor incluși (univitelini), presupune armonizarea diversității, a contradicțiilor. Or, demnitatea nu poate fi estimată decât în raport cu alte valori. Europa, întreaga lume trebuie să găsească consensul unei concertări, în care fiecare component să fie și împreună și solist. Iar demnitatea fiecărei națiuni presupune istorie, cultură, economie, civilizație, guvernare constructivă și performantă, puse în slujba întregii umanități. Când aceste criterii nu sunt întrunite, intervine dezbinarea și pericolul vasalității, al înstrăinării.

România unde se află?

Unirea trebuie înfăptuită și, apoi, fructificată. Sărbătorim o sută de ani de la Marea Unire, dar cultura, câtă era, s-a dus pe apa sâmbetei, economia este dezastruoasă, moralitatea aproape

nu mai există, simțul civic și responsabilitatea socială sunt agonice, politicienii înfundă țara într-un marasm fără precedent, toate instituțiile se politizează, învățământul merge de-a-ndoaselea, recrudescența bolilor arată precaritatea stării de sănătate. În schimb, suntem gata să sărbătorim formal un Centenar găunos: adică format din vorbe, fără fapte. Unde sunt marii patrioți ai neamului? Unde, momentele de fervoare până la uitarea de sine? Unde, voința unanimă, fermitatea neclintită? La 1918, toți românii au venit la matcă, țara și-a recăpătat conturul. Iar unirea a fost urmarea reunirii tuturor forțelor. Eroii evenimentului crucial, năzuit, tânjit de o întreagă istorie, au fost: regele Ferdinand Întregitorul, energica regină Maria, abilul diplomat Ionel Brătianu, Pantelimon Halippa, Ion Inculeț, Vasile Goldiș, Alexandru Vaida-Voevod, Gheorghe Pop de Băsești, Iuliu Maniu, Aurel Lazăr, Ștefan Cicio-Pop și mulți alții. La 1 decembrie 1918, o sută de mii de români, adunați din toată Transilvania, atât de urgisită, au hotărât, la Alba Iulia, unitatea națională a tuturor românilor. Aceasta a fost, cu adevărat, marea, unica unire a neamului, moment de absolută glorie. La 15 octombrie 1922, la Catedrala Reîntregirii, din Alba Iulia, a avut loc solemnitatea încoronării regelui Ferdinand al României Mari, „de la Tisa până la Nistru și până la Mare”. Ce a urmat?: o perioadă interbelică de stabilitate și de prosperitate, pierderea, în 1940, a Basarabiei și a Bucovinei de Nord, instaurarea, după 1947, a unui regim nelegiuit, monstruos, compromisurile de după 1989 și degradarea societății, și, în fine, triumfalist, Centenarul Marii Uniri. Cum apar, puse față în față, cele două evenimente, la distanță de un secol? Cum apar actanții lor, cei de ieri și cei de azi? Mergem înainte, mergem îndărăt? Mai există istorie?

Piatră și foc în Țara Moților

Claudia BALAȘ

Voluntariat. Și etnografie, dar nu oricum, ci aplicată acolo, pe coasta muntelui, în Țara Moților. Asta am făcut în această vară, timp de 10 zile. Dar să le luăm pe rând.

Am auzit de proiectul „Piatră și foc”, am pus întrebări și am citit pe site-ul <http://www.sinaptica.ro> câteva informații despre activitățile ce urmau a se desfășura.

„TABERE DE ARDERE A VARULUI
Podeni, Mehedinți, 16 - 25 iulie 2018
Blăjeni, Hunedoara, 3 – 12 septembrie 2018

În cadrul proiectului „Piatră și foc” Asociația Sinaptica-Mehedinți organizează două tabere de ardere a varului și de experimentare cu tehnici de construcție tradiționale. Taberele urmăresc scopuri educaționale, astfel încât participanții vor avea ocazia să afle informații și să deprindă abilități ce țin de tehnicile de construcție a cuptoarelor tradiționale de ardere a varului, să experimenteze direct procesul de ardere a varului și tehnicile de construcție specifice arhitecturii tradiționale din zonă. O altă dimensiune a taberei este cea documentară cu privire la construcția cuptoarelor de var și a procesului de ardere, rezultatele urmând să fie prezentate sub forma unui film documentar adresat publicului larg.

Organizarea va fi sub forma unor tabere de corturi, deoarece cup-

toarele de ars piatra de var funcționează în afara vetrelor satelor, iar supravegherea trebuie să fie continuă. Calcinarea pietrei de var durează cel puțin o săptămână, dar voluntarii vor participa și la aducerea pietrei, a lemnului și la închiderea procesului, respectiv scoaterea varului nestins din cuptoare. Voluntarii vor participa la toate activitățile impuse de procesul de calcinare și vor realiza și o documentare de detaliu a cuptoarelor existente în zona în care sunt organizate taberele. Procesul va fi completat de experimentarea utilizării varului astfel obținut în cadrul unor activități de întreținere și reparare a unei construcții tradiționale.”

Mai întâi a fost înscrierea online ca voluntar (fiindcă așa s-a lucrat, numai de bunăvoie și nesilit de nimeni), apoi a venit munca. Am ajuns la Blăjeni, mai exact în satul Sălătruc, din județul Hunedoara, luni, 3 septembrie, împreună cu Remus și Dan. După mai multe încercări nereușite, evident, am ajuns la destinație, adică în curtea Adrianăi și-a lui Dorel. Corturile erau

deja instalate, se ocupase Pîrvu, că doar ajunsese de duminică, la fel și Roxana. A doua zi de dimineață echipa era gata adunată: Camelia, Adrian, Mihai, Alex, Olivian, Pîrvu, Roxana, Dan, Remus, Claudia. Ne-am împărțit, unii la cuptorul de var, alții la casă. Eu am făcut parte din echipa care urma să meargă la casa la care aveam de intervenit și nu știam nimic despre ea.

În acel moment nu știam prea multe despre toate cele ce aveam să le aflăm pe perioada taberei.

Despre comuna Blăjeni știam că este formată din satele Blăjeni (reședința), Blăjeni-Vulcan, Criș, Dragu-Brad, Groșuri, Plai, Reț și Sălătruc, așezate de o parte și de alta a cursului superior al râului Crișul Alb. Pe Harta Iosefină a Transilvaniei din 1769-1773, comuna apărea sub numele de Bleseny. Știam, din cărți, despre meșteșugul producerii varului în zonă. Acum aveam să văd etnografia din cărți aplicată acolo, pe teren, cum ne place nouă, etnologilor, să spunem.

Vărăritul este parte integrantă din mineritul popular și s-a dezvoltat concomitent cu acesta. Datele care se referă la minerit sunt destule e numeroase, însă în ceea ce privește vărăritul, nu se poate preciza cu exactitate când a apărut acest meșteșug în țara noastră. De-a lungul istoriei, prezența varului a putut fi constatată încă înainte de ocuparea Daciei de către romani, la toate construcțiile civile sau de interes social.

În Transilvania, mai mult ca în oricare zonă a țării, mineritul și vărăritul sunt dezvoltate cel mai mult. Meșteșugul producerii varului în zona Munților Apuseni a fost atestat încă din perioada evului mediu în localitățile Abrud, Valea Dosului, Zlatna, Ciuruleasa, Blăjel, Buceș-Vulcan, Vidra, După Piatră, Vălișoara, Ardeu. A fost

practicat pe scară largă numai de populația românească, secole la rând, până aproape de zilele noastre. Strâns legat de intensă activitate de construcție a caselor în orașe, târguri, vărăritul capătă o tot mai mare importanță economică în viața satelor specializate în practicarea acestui meșteșug.

Cuptoarele aveau dimensiuni mici, fiind în directă dependență de mijloacele de transport de care dispuneau proprietarii – o căruță cu unul sau doi cai. Capacitatea cuptorului nu o depășea pe cea a căruței, care varia între 1000 și 3000 kg var nestins. Vârăritul având dimensiuni mici, în Munții Apuseni nu s-a folosit niciodată munca salariată. Toate muncile necesare producerii varului nestins – tăiatul lemnului, scosul pietrei de calcar din pe-rețele muntelui, clăditul în cuptor, erau făcute în familie. Pentru asigurarea celor necesare traiului, meșteșugul vărăritului a fost practicat concomitent cu agricultura montană pe terase, lucrul la pădure și creșterea animalelor.

În tabăra de la Blăjeni am aflat că în Munții Apuseni cuptoarele de ars varul erau așezate în apropierea casei, locul trebuia să fie în pantă, iar gura cuptorului mereu la sud și spre povârniș. Meșterul nostru, Nea Niculae (Nicolaie Vârtei din satul Plai), a construit împreună cu câțiva dintre participanții la tabără un cuptor de pământ. Acest tip de cuptor este cel mai vechi. Tehnica de construcție este foarte simplă și puțin costisitoare. Se sapă o groapă în pământ, se face „căldarea”, „pomnorul”, „gura”, iar când este terminat procesul de clădire, se aprinde focul în el pentru a face o crustă de pământ ars pe pereții interiori.

Unul din momentele cea mai interesante și în același timp spectaculoase din timpul taberei a fost cel al clădirii pietrei de calcar în cuptor, ope-

rațiuni care presupune tehnică și multă, multă practică. Pregătirea pietrei și clăditul în cuptor se face după anumite reguli: mai întâi trebuie zdrobită cu ciocanul în bucăți mai mari, mai mici, mai subțiri, mai groase, mai lungi dar și în bucăți de 30-35 cm diametru. L-am privit într-o tăcere desăvârșită pe Nea Niculae cum a început a așeza bucățile de rocă pe lângă peretele gropii, sprijinind-o pe pomnoriu, acesta fiind baza construcției. A început cu bucățile de rocă cele mai mici, pentru ca la sfârșit să așeze cele mai mari bucăți.

A urmat arderea. Un proces de durată, pentru care este necesar lemn de fag, stejar sau carpen. În funcție de capacitatea cuptorului, felul cum este clădită piatra și, bineînțeles de vreme. Cuptorul nostru a avut nevoie de 13 ore de foc continuu. Câte trunchiuri de fag au spart Pîrvu și încă vreo câțiva voluntari! În cele 13 ore cât am vegheat, cu rândul, ca focul să nu se stingă în cuptor, și s-au rânduit doar voluntarii, Nea Niculae nu s-a mișcat de lângă cuptor, câte nu am mai aflat de la meșter. Pentru a ști când este ars varul, trebuie să te uiți la fum, el este cel care spune că e gata. Cum vine asta? Dacă ai ochiul format este floare la ureche, altminteri...

Când fumul împreună cu „para” (flacăra) este de culoare roșie-neagră, varul nu este ars, și acest fum se numește „fum de piatră”. Abia când capătă culoarea albastrui vestește meșterului vărar că-i gata arsă piatra. Odată arderea încheiată, cuptorul se lasă să se răcească. Un alt indiciu despre cât de bine a fost ars varul este culoarea pe care trebuie să o aibă când se răcește, și anume trebuie să fie alb-albăstruie. Pentru a grăbi răcirea se scoate cenușa din cuptor, permițând aerului să formeze curenți care duc la răcirea mai repede a varului. Ne-a povestit Nea Ni-

culae cum, pe vremuri, varul cald era încărcat în căruță, anume construite pentru transportul varului. Erau făcute asemeni unei lăzi din lemn, lungă de 3 – 3,5 m și o capacitate de 1000 - 1200 kg, var nestins. Deasupra se făcea coviltirul, din nuiiele de alun, peste care se punea un lepedeu. Căruța avea roțile înalte, iar loitrele bine căptușite cu coajă de copac sau cu împletitură din viță sălbatică de pădure, pentru a se sfărma bulgării de var în timpul transportului.

Vânzarea varului se făcea cu măsuri speciale, care erau asemănătoare pe întreg teritoriul țării. Cea mai mare măsură folosită în Munții Apuseni de către vărari era „feldera”, cu o capacitate de 20 litri, dar mai erau și alte unități de măsură: mierța, de 10 litri și ponterul, de 5 litri. Se vindea pe bani sau prin troc. Cei mai mulți vărari plecau cu căruțele cu var în zonele de câmpie, unde făceau troc. Varul se schimba pe porumb astfel: o măsură de boabe de porumb pentru două, chiar trei măsuri de var. Pe o măsură de grâu se dădeau 3 – 4 măsuri de var. Această „tocmeală” era valabilă pentru oricare dintre cele trei măsuri amintite mai sus.

Până acum 30 de ani, pentru populația din mediul rural era caracteristic consumul de var în diferite scopuri, de la construcții până la asigurarea igienei gospodăriei. Interiorul și exteriorul casei, grajdului, cotețului pentru păsări se văruiau cu var stins de

o zi. Tulpinile pomilor, dar și gardul din fața casei se văruiau. Apa din fântâni se dezinfecța prin aruncarea unui glod de var în ea. Apa rezultată în urma stingerii varului era folosită chiar și în bucătărie. Pe vremea când femeile mai făceau pacele de Paște, burta mielului o curățau și albeau totodată, punând-o în apă de var. Personal, mă bucur că am trăit acele vremuri despre care îmi povestea Nea Niculaie, molcom, printre două fumuri trase din țigară.

Varul rezultat în urma arderii l-am cumpărat de la Nea Niculaie și l-am folosit la micile intervenții pe care le-am făcut la casă. Da, casa din Reț. Când am ajuns în tabără, după cum am mai spus, nu știam absolut nimic despre casa de care trebuia să ne ocupăm, pe care trebuia să o „ajutăm”. Fiindcă noi asta am făcut acolo, am ajutat o casă bătrână, de 100 de ani, din satul Reț, să mai reziste.

Drumul până la casă nu era nici lung dar nici scurt, nici anevoios dar nici prea ușor. Zilnic Dorel ne-a dus cu mașina până acolo unde s-a putut merge cu mașina, mai departe, câțiva kilometri de urcat la picior, pe munte. Am țopăit precum caprele de munte de pe o piatră pe alta pentru a nu ne uda în apa pârâiașului de munte care se punea pe alocuri de-a curmezișul drumului. În prima zi porțiunea de drum luată la picior a părut foarte grea, apoi ne-am obișnuit, fiecare dintre noi, în ritmul lui și parcă a fost ceva mai bine. Băieții aveau sarcina să se care pe ei, dar și sacoșele cu mâncare și apă. Fiindcă acolo unde mergeam noi, nu aveam apă potabilă.

Până să ajungem la casa unde aveam noi treabă, am trecut pe lângă cea a lui Tanti Maria, o femeie sprintenă, cu vorba caldă și zâmbetul pe buze, în ciuda traiului destul de greu pentru cei 76 de ani ai dumneai. Zilnic

ne „presăra” pe bucățița de drum dintre casa ei și a noastră (cea la care lucram) mere și piersici, în gălețușe de plastic. I-am dăruit o basma și nu a vrut să rămână oarecum „datoare”, așa că a venit la noi cu o plasă plină cu mere, nuci, piersici. Din alea de care ne pune în cale în fiecare dimineață.

Odată ajunși la casă, fiecare dintre noi a trăit sentimente și emoții contradictorii... curiozitate, mirare, ușoară teamă, tristețe, entuziasm. Construcția din bârne de lemn, cu prispă în față avea un aer decrepit. Pomii curioși își vârâseră ramurile prin ferestre, vrând să vadă de ce dintr-o dată și fără nici o explicație ușa casei rămăsese închisă. Timp de zece ani pomii au privit nestingheriți în interiorul casei, curpenii au împresurat casa și au crescut în voie pe măsură ce casa îmbătrânește. Povestea acestei case aveam să o aflăm pe parcurs, în timp ce lucram. A fost nevoie să dăm jos tencuiala de pe pereți, să scoatem molozul din interior apoi să refacem lipitura pereților cu pământ, așa cum era inițial. Mobilierul a fost și el scos, curățat, tocăria a fost vopsită, geamurile (cele unde mai existau) șterse. După ce s-au uscat pereții a urmat văruirea. Doar câțiva dintre noi știam cum se stinge varul, mai văzusem așa ceva în copilărie, pentru ceilalți a fost o mare curiozitate. Eu împreună cu Ciprian am văruit, Mihai, Adrian și Pîrvu au tăiat arbuștii și curpenii care împresuraseră casa sufocând-o, apoi au bătut șindrila nouă pe o latură a casei, Flori și Cami au vopsit tocăria.

Cel care a făcut curat în pod a fost Pîrvu. Băieții l-au ajutat să coboare de acolo niște obiecte pentru unii dintre colegii mei mai tineri, ciudate: o puțină realizată dintr-un trunchi de copac prin scobire și legată cu cercuri din curpen, un dărac, două buduroaie

(stupi de lemn, scobiți în trunchi de lemn, cu diametru de 30-35 cm), un butoi din doage cu cercuri de fier. Printre mizeriile pe care le arunca din pod am zărit niște bucăți de hârtie, pe care le-am recuperat spre a-mi satisface curiozitatea înăscută și cizelată de meseria de etnolog. Una dintre acele hârtii, cea mai deteriorată și închisă la culoare s-a dovedit a fi și cea mai veche, de la 1892. Documentul scris în limba maghiară este o înțelegere încheiată la notariat la 16 decembrie 1892. Am apelat la ajutorul unei prietene, Juliánna Bálint, pentru traducere, atât cât s-a putut având în vedere starea documentului.

„Înțelegere

S-a încheiat astăzi între cei subsemnați următoarele:

1) eu SZÁV IUON, locuitor la Ret din Blăjeni cu ziua de azi,..... plătesc pe sora mea SZÁV KLÁRA, numele după soțul este: Rácz Tibborné, locuitor la Blăjeni, din toată averea mobilă și imobilă ce am moștenit după părinții. Partea ei este 1/7 (șaptelea) la imobilul la Blăjeni Nr. 192, după cartea funciară este notat ...rândul 1-27, în bani 200 ft (două sute).

2) Eu SZÁV KLÁRA, numele meu după soțul este: Rácz Tiborné, accept de la fratele meu cel mic Száv Iuon, prima rată în bani, care este pentru moștenirea părinților noștri, și cu semnătura mea renunț mai de parte la toate averile mobile și imobile.

S-a încheiat la Miheleny la data de 16 octombrie 1892.”

Din alte câteva documente recuperate din pod am putut afla că în anul 1976 casa era locuită de familia lui Ștefan Gheorghe Iagăru. Se încheiase

un plan de producție conform căruia producția vegetală a familiei consta din grâu, cultivat pe o suprafață de 0,8 ari, prorub și orz pe câte 0,2 ari, ceapă, usturoi, rădăcinoase și varză de toamnă pe suprafețe de câte 0,01 ari. Familia Ștefan deținea și 100 de pomi fructiferi roditori, din care 10 meri, 5 peri, 80 de pruni, 2 nuci și trei cireși. În ceea ce privește producția animală, în același plan de producție erau consemnate animalele din gospodărie și cantitățile de produse animaliere ce se contractau. Astfel am aflat că în urmă cu 42 de ani, în acea gospodărie existau o vacă (ce dădea în medie 1200 l lapte/an din care erau contractați 150l/an), 2 oi (care dădeau 200 l lapte/an și se contractaseră 20l/an, iar din cele 3 kg de lână erau contractate 2 kg), cele 6 găini produceau 480 ouă/an și 200 erau contractate. Familia mai deținea 2 taurine îngrășate, contractaseră o taurină pentru îngrășat (care trebuia să fie adusă la greutatea de 350 kg), un porc ce trebuia să ajungă la 120 kg și un miel de 10 kg.

Câte povești nu spun casele bătrâne celor care se opresc să le asculte!

Cu fiecare zi care trecea casa noastră devenea tot mai luminoasă. În ultima zi a fost aranjat mobilierul, curat și dat cu ulei de în sicativat, cu baie. Borcanul de sticlă era din nou pe masă, dar acum strălucea în lunima soarelui, textilele de interior mirosind a curat, că doar eu le spălasem în apa Crișului Alb, și-au reluat locul în dulapul care devenise dintr-o dată unul din punctele de rezistență ale camerei în care se afla.

La plecare am lăsat o casă surâzătoare, curată, care adăpostește într-un sertar câteva poze de familie și care așteaptă să își spună povestea celor mai bine de 100 de ani de existență.

Nicolai Berdiaev.

Despre demnitatea creștinismului și lipsa de demnitate a creștinilor

Traducere de Aurel TINCA

I

Boccaccio ne povestește istoria unui israelit pe care prietenul său, creștin, voia să-l convertească la creștinism.

Israelitul era pe punctul de a accepta creștinismul, însă, înainte de a se angaja definitiv, vru să meargă la Roma pentru a-și da seama de conduita Papei și a cardinalilor, de viața oamenilor care se găseau în capul Bisericii. Creștinul care se ținea de capul evreului să-l convertească se sperie auzind intenția acestuia și gândi că toate eforturile sale fuseseră zadarnice, căci israelitul, când ar fi văzut toate scandalurile Romei, cu siguranță că nu s-ar mai fi hotărât să se lase botezat. Israelitul plecă și luă cunoștință de ipocrizia, depravarea, corupția, care domneau în această epocă la curtea Papei, în rândul clerului din Roma. Se întoarse, iar creștinul, îngrijorat, îl întrebă cu neliniște, intrigat, ce impresie făcuse Roma asupra lui. Răspunsul, cu un sens foarte profund, fu dintre cele mai neașteptate: dacă credința creștină nu putuse să fie zdruncinată de toate scandalurile și nelegiuirile pe care le văzuse la Roma și dacă, în ciuda

tuturor acestora, ea se întărise, atunci înseamnă că ea trebuie să fie credința cea adevărată. Israelitul deveni definitiv creștin.

Oricare ar fi fost ideea lui Boccaccio, povestirea aceasta ne dezvăluie singurul mod de a apăra creștinismul. Cea mai mare obiecție făcută creștinismului sunt creștinii înșiși. Creștinii sunt un scandal pentru oamenii care vor să revină la credința creștină. S-a abuzat mai cu seamă în epoca noastră de acest argument. În secolul nostru de credință puțină, de necredință larg răspândită, creștinismul este judecat după creștini. În cursul secolelor precedente, se judeca înainte de toate credința creștină prin eternul său adevăr, doctrina sa și preceptele sale. Însă veacul nostru este prea absorbit de om și de omenesc. Răii creștini dau o aparență înșelătoare (masquent) creștinismului. Faptele lor rele, deformările pe care ei le aduc credinței lor, excesele lor, cuceresc mai mult decât creștinismul însuși, sunt mai vizibile decât marele adevăr creștin. Un mare număr de oameni, din epoca noastră, încep să judece credința creștină după adepții ei, prea adesea exteriori și degenerați. Creștinismul

este religia iubirii, dar este judecat după ostilitatea și ura creștinilor. Creștinism este religia libertății, însă el este judecat prin violențele pe care creștinii le-au comis în istorie. Creștinii își compromis credința și sunt o cursă pentru cei slabi.

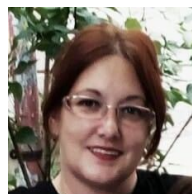
Ni se afirmă destul de des că reprezentanții altor religii: budiștii, mahomedanii, israeliții sunt mai buni decât creștinii, îndeplinesc mai bine legile religiei lor. Ni se semnalează de asemenea necredincioși, ateii și materialişti adesea superiori creștinilor, mai mari idealişti în viață și mai capabili de sacrificiu. Însă toată lipsa de demnitate a numeroșilor creștini constă tocmai în aceea că ei nu îndeplinesc legile religiei lor, că ei le transformă și le deformează. Prin elevația creștinismului, sunt judecați creștinii de lipsă de demnitate, de incapacitatea de a se înălța până la ea. Însă cum se poate imputa creștinismului lipsa de demnitate a creștinilor, atunci când în mod precis se reproșează acestora de a fi în dezacord cu demnitatea credinței lor! Aceste acuzații sunt, evident, contradictorii. Dacă adepții altor religii sunt adesea mai fideli credinței lor decât creștinii, dacă le îndeplinesc mai bine preceptele, este tocmai pentru că acestea le sunt mai accesibile, în raport cu elevația excepțională a creștinismului. Este mai ușor să fii mahomedan decât creștin. A realiza în viață religia iubirii, iată ceea ce este mai greu, dar religia iubirii nu

este mai puțin elevată sau mai puțin adevărată. Hristos nu este responsabil de faptul că adevărul Său nu este nici desăvârșit, nici realizat în viață. Christ nu este responsabil de faptul că poruncile Sale sunt călcate în picioare.

Israelii credincioși, fideli credinței lor, afirmă cu satisfacție că legile religiei lor au imensul privilegiu de a putea fi puse în practică. Religia israelită este mai adaptată naturii umane, mai practicabilă, ea corespunde mai bine scopurilor vieții pământești și cere mai puține renunțări. Religia creștină este cea mai grea, cea mai irealizabilă, cea mai contrară naturii umane, ea cere sacrificii inacceptabile. Israelii consideră creștinismul ca o religie a visării, inutilă vieții și, prin chiar aceasta, dăunătoare. Noi măsurăm adesea valoarea morală a oamenilor după credința lor, după idealul lor. Dacă materialistul, după concepțiile sale, se arată bun, devotat ideii sale, capabil de a-și aduce anumite sacrificii, deja el ne uimește prin măreția sufletului și el este citat ca exemplu. Însă este infinit mai greu creștinului să fie la înălțimea credinței sale, a idealului său, căci el trebuie să-și iubească dușmanii, să-și poarte cu curaj crucea, să reziste eroic ispitelor lumii, lucru ce nu îl au de făcut nici credinciosul israelit, nici mahomedanul, nici materialistul. Creștinismul îndrumă viața noastră pe calea celei mai mari rezistențe, viața creștinului este o crucificare de sine.

Poezie

Anca IVAN

de dor

mi-e dor de dor și frică de
rămas
neîmblânzite ape vin să
acopere
atlantidele noastre atât de
mici
atât de diferite.
în cosmosul tău e prea
multă gheață
în spațiul meu vezuviene
topiri
și din amestecul acesta
fără urmă de noi cresc
scoici
nici măcar n-au culoare
sunt scoici-amintiri
construite din tu și din tine.
până la retragerea apelor
vom face schimb de oase
pentru șiraguri de perle
n-am fi avut oricum timp.
observaseși și tu cum noi
se pierduse de noi?
de undeva din adâncuri mă
strigi
înot și țipătul meu moare
din frică de dor.

idilă

el întârzia de vreo mie de
ani

în tot acest timp ea
împletea gânduri
torcând firele de nisip.
începuse vara o mie unu
și avea nevoie să se apere
de lună
pentru că oricum amândoi
erau
guvernați de aceeași
planetă
de la facerea lumii.
când nu mai avea fire sau
gânduri
învăța despre stele și își
închipuia
cum la sfârșitul lumii
forța de atracție se va
inversa
și floarea soarelui va atinge
cerul.
despre poezia din ea
îi va scrie el carului mare
despre sensurile lui
vorbește ea
grăbit și speriată pentru ca
nu cumva
din cer să se desprindă
floarea.

la gerunziu

nu prea ne mai vorbim.
mi-am pus cuvintele la păstrare
în borcanul cu miere

mă joc cu ele uneori
 le șterg de praful tăcerii
 dar chiar și așa, constat cum ordinea lor
 se destramă
 le aud plângând dimineața de nodul din ele
 apoi strigătul le dilată și din ele curg
 fire de conjuncții simple
 subordonate
 după un tango cu privirea în jos
 ne vom odihni pe virgule
 și vom privi apusul
 fără să ne mai doară
 tăcând.
 (am uitat să pun naftalină-n
 borcan!)

adâncire

știi
 nu mai avem de mult aceleași gesturi
 executate simultan
 pașii sunt în anticadență
 mâna mea a alunecat printre degetele tale
 nisip
 călcat de tălpile spălate de apa asta
 fără culoare
 ale rătăcitorilor
 căutători de fete cu păr lung
 adormite pe țărături
 pe care să li-l mângâie.

dulce-otrăvitor

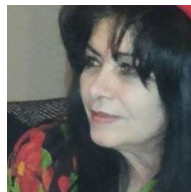
singură
 am pornit pe potecile dintre
 lumini și tăceri.
 am întâlnit erotici fugiți din
 poeme
 căutând malurile cerului
 am trăit multe timpuri
 măsurate cu ceasuri de

fum și cenușă
 am simțit cum ceața mă prinde din
 urmă
 am văzut și multe săgeți
 aidoma gloanțelor
 oarbe.
 ca idee de arc
 umbra genunchiului meu
 îndoit.

mărgele de sticlă

lacrima-i curgea ca o perfectă ploaie
 verticală
 încălțase opinci să fie ușoară
 să se prelingă odată cu norii ce cădeau prin
 ceață-aurie
 de dincolo de cupolă.
 pe aleile cu flori de castan
 urma pașilor grei lăsa toate toamnele în
 pierdute-amintiri,
 așteptând
 inedite anotimpuri.
 jurase feciorelnic pe toți sfinții și
 cărțile vechi
 că nu va mai intra în parcul cu bancă de
 sticlă
 ea însăși o Evă cu coastă
 cristal.
 nori galbeni o trăgeau să îmbrace copacii
 fără fii sau orfani
 și ea-i răsfoia, legănându-i în
 palmă
 apoi i-a împărțit în patru zări
 sub patru ceruri.
 când toți pomii au avut copii sau părinți
 i-a făcut băncii semn să se
 spargă
 și-n liniștea anotimpului nor,
 în cântec de ceruri
 doar coasta ei de poveste se mai aude
 plângând.

Marilena TIUGAN

SUB ARCADA TOAMNEI

contemplație anulată

trecută gândirea mi se topește într-o rază
 ascunsă în spatele
 frunzelor tocmai desprinse de ramuri
 și alte gânduri vin
 și alte frunze stau spânzurate
 altele încordate
 cad să înece într-o baie de sinceritate
 veștede umbre vechi înainte de a-mi fi
 dăruite altele în care se insinuează tăcerea
 de parcă ar ști inutilitatea caritaților

nu pot urî frunzele că mor
 o altă idee încă n-a sosit
 nu mai am răgaz să contemplu ceea ce îmi părea
 real iluziile frunze tăcute
 fără știința contestării pe cel ce le-a hrănit
 gol în aerul gălbui pământul-templu
 primitor să le așeze pe toate
 ca și cum totul a fost spus
 ca și cum nu s-ar fi încercat zborul

deprindere

cu oricine pleacă orice anotimp
 în fiecare an ajunge la sfârșit
 fără să mai guste deliciile nașterii
 și nicio nostalgie
 pământul cuminte așteaptă deprins

până să apuce s-adoarmă
 visul visează
 cu orgolioasă voluptate
 pe canapeaua de Frunze

în joacă aşteaptă ruginirea viorilor
 agăţate în copacii înveliţi în ploi
 ce vis ciudat ajunge pe drumul
 pe care pleacă spre iarnă oricine
 de acum ce vis târziu o să te pândească
 toamnă
 mai bine nu răspunde îţi simt răsuflarea grea
 colţul meu de stradă a înghiţit
 staţia de tramvai

pată estetică

mâini de zeu cu înclinaţii omeneşti
 şi zece degete de sisif credincios
 desprinse de trup opresc provizoriu
 stânca
 luminată de reflectoare
 în toamna ca niciuna
 privită cu alţi ochi
 într-un loc anume
 pe linia vieţii din palmă drum definitiv
 bifurcat spre o zare ce nu mimează uimirea
 ecou al văii lovind gestul de-a rămâne
 în întuneric o pată de lumină

spune-mi o poveste
 decor al serilor mele de galben şi ocru
 m-ai învăţat fără să-mi ceri ceva
 ce e vital
 ce m-ar scoate din captivitate
 să mângâi cu privirea acest soare echivoc
 să-mi întăresc aripile de ceară
 fără să privesc sceptică cerul
 nu-mi limita însă vederea într-un labirint cu stele
 reîncălzeşte-mi leagănul
 aşază-mi perna
 mângâie-mi obrazii
 sărută-mă pe frunte
 înveleşte-mă
 leagănă-mă
 spune-mi o poveste
 să nu mă tem de mine
 şi nici de dragoste mai mult decât de moarte

Vali ORȚAN

albă ca zăpada și piticii de grădină

1.

nu toate visele se vând
unele se dăruiesc
altele se pierd
și foarte puține
se trăiesc după cum
nu toate femeile se vând
unele se dăruiesc
altele devin pierdute
și foarte puține
se iubesc așa cum
nu toate zilele se vând
unele se dăruiesc
altele se blestemă
și foarte puține
se trăiesc

2.

când porți în suflet miros
de îndoială, simți până
în viscere că
suntem doar convenții
trăind într-o lume convențională.

3.

sunt momente în care
mă înstrăinez
de mine.
momente în care
cel mai bun prieten
al meu
e restul lumii.

momente în care
eu ma urăsc,
de parcă, prin naștere,
mi-aș fi promis
nemurirea,
și, brusc, am aflat că
nu există!

4.

mi-am umplut buzunarele
cu stele
să fac luna să simtă
singurătatea.
mi-am afumat sufletul
să pot privi prin el
soarele.
și totuși
câte stele!

5.

am trecut prin viață
cum pescărușii pe
bulevardul norilor.
ascultând valurile
am învățat cu amar că
cireșele neculese
le manâncă ciorile
că sufletul e un grăunte
de nisip purtat de vânt
de colo colo
și că
două jumătăți nu
înseamnă întotdeauna
un întreg

6.
 mi-e dor să alerg desculț
 prin praful uliței!
 pe maidanul de lângă cimitir
 au crescut ciulinii.
 nu mai sunt vaci la păscut.
 zăvoiul de pe malul oltețului
 a fost ras și lăsat să
 crească, din boscheți, pentru o
 altă generație, a cărei
 copilărie va fi lipsită de
 maidanul cu tălpile goale
 prin țărâna uliței.
 și totuși atât de mult asfalt
 peste copilăria mea!

7.
 undeva, pe drum, începi
 să-ți dai seama că
 iubirea nu e chiar așa cum credeai,
 că niciun poet nu a comparat-o
 cu ceea ce este de fapt,
 de unde fluturi și îngerași?
 mai degrabă
 o plântuță de tutun,
 pe care-o răsădești,
 o sapi,
 o culegi,
 o usuci,
 și-o fumezi,
 chiar dacă știi
 că-ți face rău.

8.
 nimic nou pe frontul
 vieții mele!
 aceeași urzeală de caniculă
 când sunt la muncă
 și furtună când sunt
 la mare,
 același cer limpede
 de se văd munții
 din cartierul militari

și aceeași ceață
 când sunt pe platoul
 bucegilor.
 nu mi-am dorit niciodată
 să fiu în posesia
 unei inimi
 cu personalitate.
 ea, cică, plătește impozit
 la casa de asigurări
 de sănătate și,
 drept urmare,
 este independentă.
 recunosc,
 mai are din
 când în când sincope.
 mai ales atunci când
 te vede.

9.
 uneori, visele se fură.
 nu, n-au învățat diateza reflexivă.
 să se fure ele pe ele.
 uneori, visele sunt
 pur și simplu furate
 chiar dacă se ofilesc.
 cum o floare expusă
 într-o vază
 frumusețea fără viață
 nu rezistă.

10.
 dacă e o putere pe care
 mi-aș fi dorit să o am
 este puterea de a
 mă transforma în orice
 bunăoară într-o muscă să stau
 pe tavanul camerei tale
 și să văd ce faci
 atunci când mie
 mi se pare că timpul
 s-a dilatat și
 absența ta doare

Nicolae ROTARU

GÂND DE SEARĂ

Admir Chagal, ascult Chopin, mângâi Brâncuși,
Se zbate ferm, alungă spleen, vântul prin uși,
Același hău, rotundul cer, întins etern,
Mă-ncape-n seri, când storc idei și gânduri cern.

APARENȚĂ

Parc-aș fi o carte,
una de căpătâi și,
neapărat, legată
în piele, un tom
încărduit cu alți
muritori de hârtie
și sortit eternității
efemere, într-o
bibliotecă (citez)
somnambulă,
dacă nu cumva
sunt chiar eroul
ei principal –
autorul!

MEDITAȚIE ÎN PORUMBIȘTE

Porumbiștea cu strujanii fără greul de știuleți
Pare-un eșalon de luptă așteptându-i pe poeți,
Un întins de mare parcă-i fosta oaste de porumb,
Încât tai trohei cu pixul scos, ca șișul, din carâmb.

Mă alătur cu sătenii, adunați ca de rășcoală,
Trăgând brazde lungi, albastre, pe dreptunghiulara coală,
Ei luptă în lunca stearpă și necazurile-și strigă,
Temători că n-au destulă explozivă mămăligă...

ȘI DACĂ

Și dacă am fost cândva palisandru
iar acum sunt violoncel dezacordat,
ori poate sunt scheletul de lemn aromat
pe care se-ntindea doamna Iulia Recamiere
să-și odihnească jinduiri de amor,
căci, altfel, nu pot fi decât fagul
pe trupul căruia mi-am adâncit cu briceagul
inima și monograma, pe Valea Seacă natală,
unde deodată cu pârâul, astăzi mort,
mi s-a scurs copilăria de țăran puiandru.

MAMA

Mama, și azi umblă singură-n grădină,
Caută ea știe, ce-o căta, că-n poală,
Are doar o pară, lampă de lumină,
Ce-mi ajută mie s-o reînvii pe coală!

Mama cea din poză, statuia de lut,
Umbra ei pribeagă, torent de vâltori,
Istovită-i, astăzi, de al său trecut,
Păzită de-o cruce când doarme sub flori.

RĂZBUNAREA LUI ILIE

Umblă luna-nfăolită cu broboadă fumurie
Și în plete îi atârnă lucitoare mahmudele,
Se aude în tot cerul zgomot de fonerie,
Carul Mic, pe căi lactee, se strecoară printre stele.

A tot potopit pământul averse torențiale,
Încât nu știu de-i sfârșitul, deși toată lumea știe,
Neputinte e tot natul să mai stea o clipă-n în cale,
Fiindcă-i pus pe răzbunare sfântul prooroc Ilie.

Ne-a rămas doar rugăciunea, pocăința, sfânta cruce,
Suportându-ne destinul cât o fi de crunt și greu,
După cum ne-o fi sortirea, bucuroși toate le-om duce
Cum e scrisa-n cartea vieții, cum vrea bunul Dumnezeu.

Roberto KUZMANOVICI

A voastră nestemată

Sub clapele lui Chopin torturam zgomote lumești
pluteam în armoniile lor nocturne
din cărbune plăsmuiam chipuri eterne
și le reproșam că nu sunt vii sau dumnezeiești

apoi le distrugeam dintr-o nebunie de ocară
de parc-ar decide zeii traiul astrelor
am greșit; sunt doar un clopot din Turnul orelor
de care timpul nici nu ține cont deseară

e vremea să pier, scumpii mei, renasc într-o altă mătase
poveste, emoție, ori lacrimă – nu m-am decis,
oricum, voi renaște în gândul vostru prezis
iar voi mă veți zămisli din nebunii încă tot frumoase

de va simți divinul durerea nechemată
să n-aveți temeri ori stări aiuritoare, maladive
purtați-vă asemenea filozofilor, sleiți de motive
și nu uitați să lăsați în urmă-a voastră nestemată!...

Condamnat să scriu

„Într-o zi, căutându-te cu ardoare ca pentru prima oară,
am te găsesc într-o prăpastie cu toate versurile tale –
bolnav, beat, bătut, fumându-ți propria viață
probabil fascinat de ideea că mângâi molii
și se vor transforma în fluturi pentru viitoarele prințese.
Azi nu se mai contopesc poezii cu ochi orbi,
nu o să aduci bani în casă cu ele,
nu o să mă mai cucerești recitându-mi,
iar dacă ai impresia că o să le cânte cineva
pe o scenă la cine știe ce concert jalnic,
ești doar un visător avid în vid, oprește-te din scris odată!
Pentru ce faci asta?

ești prins în propria ta lume,
 pus pe gânduri rele așternute în rânduri grele, bag de seamă
 și totuși, pari atât de liniștit.
 Ce te inspiră pe tine,
 o frunză veștedă, două frunze, dragostea?
 Ai spune cocoțat pe vreo mănăstire,
 că ești mai bogat decât ce se află sub tălpile tale,
 chiar dacă mulțimea te-ar cataloga drept un dus cu pluta,
 sărac și indiferent la propria soartă”.
 Am luat-o în brațe,
 i-am sărutat ardoarea frunții și i-am șoptit:
 „—Pășești pe urmele mele care se îndreaptă spre târâmurii
 fără de legi și credințe, iar asta nu e bine;
 căci eu fusesem condamnat să scriu.
 Rup din mine, nesfântă născătoare de păcat,
 să ofer altora și nu aștept nimic în schimb,
 nici măcar moartea pe care mi-o prevestești poetic,
 deoarece nu mi-e datoră cu nimic.
 Fii tu fericită, îmi e de-ajuns...”

Renaștere

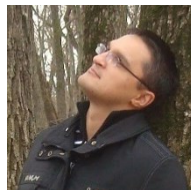
S-au cutremurat cerurile și pământul
 Apoi am renăscut cu totul – întreg, din iubire;
 Mi se spune adesea Suflarea sau Vântul
 Călătorind aievea către neștire

M-ați ucis, Evelor! S-aflu încotro-ul morții
 Cu Anubis, la un shot, am gustat abisul
 Păcatul este cheia spre închiderea porții
 Lui Adonis nu-i priește... paradisul

Găsit-am filozofia de-un vis aparte
 Forfotind prin Delos, zeița m-a țintit c-un arc
 Transcris-am nemurirea noastră într-o carte
 Întâlnindu-ne-ntr-o gară și-apoi în parc

De Vamă nici nu voiam a trece, marea, lauri,
 Ne-am împreunat sorți interzise de titani
 Fiecare poveste are și-ai săi balauri,
 Final de izbândă răsună veșnici ani!

Cristian Paul MOZORU

Dintotdeauna mi-am dorit
Să scriu un roman
Dar nu am reușit niciodată
Să găsesc cuvintele potrivite
Așa că l-am scris
Trecând cu tine prin zile

Nu știu dacă este
Un roman reușit
Dar știu că este romanul meu
Cu tine
Care în cele din urmă
Nu are nevoie de fapt
De nici un cuvânt

Vezi? Timpul
Îmi scrie singur cărțile
Eu doar las deschisă fereastra
Să intre cuvintele

Nu te îngrijora, te port
Chiar aici, pe marginea inelului
Iar de se va întâmpla să cazi
Te voi prinde în palmă

Când mi-ai numărat ultima oară penele aripilor?
Era parcă dimineață și viața bătea la fereastră

Curgea lumină afară și timpul se juca în doi
 Și parcă un porumbel se făcea că valsează
 Cu norul de praf ridicat aievea de pe pământ

Când mi-ai numărat ultima oară penele aripilor?
 Era parcă seară și timpul începea a se topi a lumânare

Plecau naive secunde una câte una
 Lăsând la îmbătrânit îngerii, pe lespezi de odinioară
 Acoperite cu numărători inverse

Eu la un capăt de toamnă
 Tu la un capăt de frunză în cădere
 Nu știu dacă împărțim același vis
 Același gând, aceeași clipire
 Sau dacă stăm pe acoperișul
 Aceleiași pleoape
 Ne rupem însă de lume înspre noi
 Precum două covoare
 Unul de pământ și nisip
 Altul de cer

În timp ce scriu pe lume în limbi subpământene
 De dincolo de nori îmi plâng a ploaie trupul
 Și-mi vând pe bani puțini blestemul
 Vânzătorului ambulant ce la răscrucea vieții iese
 În zori târzii de dimineți indiferente
 În care gândul de pe urmă a rădăcini de piatră pierd
 Când urlatul din noapte singur se răpește
 Spre asfințiri cu îngeri căzuți de bunăvoie
 Ca mărul veșnic verde din gura șarpelui
 Căptușit cu sentimente de furie și cunoaștere

**Din volumul încă nepublicat
 „Fir de nisip, scriind”**

Calendar

Noiembrie

1 noiembrie 1925 – s-a născut, la Morunglav, arheologul și numismatul **CONSTANTIN PEDA**

4 noiembrie 1906 – s-a născut, la Cilieni, teologul, istoricul și muzeograful **ION POPESCU-CILIIENI** (m. 4. 11. 1956, Craiova)

4 noiembrie 1940 – s-a născut, la Șușani (Vâlcea), prozatorul **GHEORGHE NICOLĂESCU**

4 noiembrie 1926 – s-a născut, la Caracal, poetul, prozatorul, graficianul, scenaristul și regizorul de film **ȘTEFAN MUNTEANU** (m. 9. 12. 1990, Los Angeles)

7 noiembrie 1855 – s-a născut, la Slatina, compozitorul și violonistul **NICOLAE BUICĂ** (m. 1932, București)

9 noiembrie 1889 – s-a născut, la Gostavățu, teologul **IORGU IVAN** (m.- ?)

10 noiembrie 1937 – s-a născut, la Slatina, poeta **IOANA BANTAȘ**, pe numele adevărat **ELENA BALTAG** (m. 7. 12. 1987, București)

10 noiembrie 1968 – s-a născut, la Corabia, **ORTANSA ILIE**, grafician și gravor

11 noiembrie 1967 – s-a născut, la Slatina, **CĂTĂLIN IONUȚ STĂNESCU**, gazetar și cercetător în științe umaniste

13 noiembrie 1964 – s-a născut, la Slatina, poetul, traducătorul și gazetarul **GEORGE NINA ELIAN**, pe numele adevărat **COSTEL DREJOI**

14 noiembrie 1902 – s-a născut, la Caracal, filosoful **MIHAI UȚĂ** (m. 23. 04. 1964, București)

14 noiembrie 1948 – s-a născut, la Brâncoveni, prozatorul și eseistul **IANCU TĂNĂȘESCU**

16 noiembrie 1935 – s-a născut, la Priseaca, poetul **MIRON CORDUN**, pe numele adevărat **GHEORGHE CÂRSTEA** (m. 10. 12. 1997, Pitești)

17 noiembrie 1954 – s-a născut, la Spineni, gazetarul și eseistul **FLORIN (FLOREA) NICULESCU** (m. 26. 03. 2009, Slatina)

21 noiembrie 1933 – s-a născut, la Dobroteasa, poetul, prozatorul, eseistul și traducătorul **ANGHEL DUMBRĂVEANU** (m. 12. 05. 2013, Timișoara)

21 noiembrie 1949 – s-a născut, la Caracal, jurnalistul de televiziune **SERGIU MARINESCU**

23 noiembrie 1926 – s-a născut, la Slatina, prozatorul și publicistul **TUDOR MANTA**

23 noiembrie 1933 – s-a născut, la Fărcașele, istoricul literar și editorul **STANCU ILIN**

23 noiembrie 1950 – s-a născut, la Tumu- Măgurele, prozatorul **NICU PETRIA**

26 noiembrie 1901 – s-a născut, la Ohrida, Republica Macedonia, **MIHAIL DRUMEȘ** (m. 7. 02. 1982)

26 noiembrie 1909 – s-a născut, la Slatina, dramaturgul, poetul și eseistul **EUGEN IONESCU** (m. 28. 03. 1994, Paris)

26 noiembrie 1951 – s-a născut, la Drăgănești-Olt, pictorul **CONSTANTIN STOENICĂ**

29 noiembrie 1940 – s-a născut, la Radomirești, prozatorul **MIRCEA ANDREESCU** (m. 8. 01. 1997, Slatina)

30 noiembrie 1924 – s-a născut, la Slatina, istoricul **NICOLAE STOICESCU** (m. 15. 09. 1999, București)

Boiagiii Maicii Tereza. Bojaxhitë e Nënë Terezës

Aurel PLASARI

Traducere: Oana GLASU

Boiagiii (Bojaxhi-boja'dži) au fost și sunt o familie aromână de răsunet, răspândită în diverse colțuri ale Balcanilor și dincolo de aceștia, pe diferite ramuri. Cel mai de seamă reprezentant al Boiagiilor este Mihail G. Boiagiu, cu care, se presupune că, ar fi început istoria modernă a aromânilor.

Împreună cu un alt filolog aromân, Gjorgje Kosta Roza, cu care a colaborat în primele două decenii ale secolului al XIX-lea, devine fondator al teoriei latinității aromânilor în Balcani. Ambii au lucrat în orașe ale Imperiului Habsburgic, deși erau originari din Voskopoja (Moscopole). În ceea ce privește locul nașterii lui Mihail G. Boiagiu, părerile sunt împărțite în două: Max Peyfuss afirmă că acesta s-ar fi născut în Buda, la 1780, în timp ce Cândroveanu notează că, Boiagiu s-a născut la 1770, în Voskopoja.

Continuând tradiția școlii filologice din Voskopoja, inaugurată în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, Mihail G. Boiagiu publică prima gramatică aromână (Gramatica română sau macedo-română, 1818), însoțită și de traducere în greacă și română. El a conceput și o gramatică a limbii bulgare și una a limbii sârbe, precum și un ghid de învățare a limbii grecești, contribuind personal la standardizarea acestor limbi. Convingerea sa de

lingvist poliglot l-a determinat să afirme că: „fiecare limbă este o ipostază a sufletului uman; cu cât învață mai multe limbi omul, cu atât știe mai mult, pentru că omul nu poate căpăta toate cunoștințele dintr-o singură limbă, fie ea perfectă. Să insiști pe o singură limbă este deopotrivă o vanitate și o prostie”.

Ramuri ale familiei Boiagiu s-au răspândit și în orașe balcanice precum Skopje, pe lângă cele ale Imperiului Habsburgic (Viena, Buda, Pesta etc). În timpul stăpânirii Imperiului Otoman, Skopje se prezenta ca un oraș mixt din punct de vedere etnic: conviețuiau acolo albanezi, aromâni (vlahi), macedoneni și o mică comunitate de familii evreiești.

În Skopje, aromânii trăiau într-un cartier separat ca și cum ar fi fost o tradiție pentru orașele orientale să se numească „cartierul vlahilor” (Vlaskoj mahala). În acest cartier trăia și familia Boiagiu în care, la 26 august 1910 se naște Anjezë Gonxhe Bojaxhi(u) - (a'nejə gəndʒe boja'dziu), viitoarea Maică Tereza. Astăzi, cartierul cu pricina este dispersat, pe locul unde se afla casa Boiagiilor, acum trece un bulevard ce leagă un mare centru comercial de Piața Macedonia. Nu există vreo dovadă a locului unde a fost botezată Gonge Boiagiu, dar se presupune că la biserica din cartierul unde

s-a născut, în „biserica vlahilor”. Urmează cursurile primare la școala necatolică, așa cum povestește în memoriile sale, care studiate cu atenție nasc întrebări de tipul: era albaneza sau macedoneana limba pe care o vorbea? Sau era aromâna, care nu este o limbă de largă circulație a culturii moderne, printre cele studiate în colegiile Angliei sau Americii?

La vârsta de 10 ani, lui Gonge îi moare tatăl, Nikoll Boiagiu. De aici încolo, se subînțelege greutatea cu care vor mai fi obținute date cu privire la înaintașii acesteia pe linie paternă. Sub oblăduirea mamei sale, Drane, care era catolică din regiunea Gjakova, Gonge începe să frecventeze regulat biserica catolică a orașului, să cânte în cor, iar pe la doisprezece ani i se naște dorința de a deveni călugăriță.

Membri ai familiei Boiagiilor din Macedonia, se regăsesc ici-colo prin registrele salvate întâmplător, ale școlilor aromâne, încă de la înființarea lor în a doua jumătate a secolului XIX. De exemplu, la școala aromânească din Gopesh, înființată la 1867, în registrul școlar 1889-1890, apare Jani Boiagiu, iar la școala aromânească din Krushova, înființată în 1868, apar înregistrați Ana N. Boiagiu, Taku Boiagiu etc. Alți Boiagii rămași în Macedonia și care

țineau de biserica ortodoxă proslavă, sunt cu zecile în cultură, politică, știință, sport (Aleksander Boiagi, Jani Boiagiu, Dimitri Boiagiu etc), aceștia fiind astăzi macedonizați spre deosebire de norocul lui Gonge care se mută în mediul catolic matern, în Albania, la Shkodra.

În pofida unei abordări ne-serioase din partea Fostei Republicii Iugoslave a Macedoniei oficiale, președintele Uniunii Culturale a Aromânilor din Macedonia, Dimo Dimcev, descrie corect într-un interviu, originea familiei lui Gonge Boiagiu, astfel, el amintește faptul că demult, „Ierusalimul” aromânilor fusese Voskopoja (Moscopole) iar la distrugerea orașului foarte multe familii moscopolite s-au răspândit în diferite orașe din Balcani sau ale Imperiului Austro-Ungar, precum și menționarea trecerii unei părți a familiei Boiagi prin Skopje sau Prizren. Dimo Dimcev arată că tatăl lui Gonge, Nikolla, era reprezentantul aromânilor în consiliul orașului Skopje, fapt atestat de documentul făcut cunoscut de către Stojan Trenceskic (Mutter Teresa, Gondje Boiagi, ist von ihrem Vater Nikola Boiagi her wlachischer Abstammung). Pe de altă parte, chiar academicianul macedonean, Tome Serafimovski, acceptă această origine: „N-am auzit pe nimeni în Macedonia să spună că Maica Tereza ar fi fost macedoneancă, în schimb la Skopje sau Shkup (capitala Macedoniei) se știe că tatăl său, nu era albanez, ci aromân.

Toate aceste încercări de stabilire a originii Maicii Tereza au făcut ca națiunile ce o revendică să se exprime, mai mult sau mai puțin documentat, e a noastră, ba a noastră, însă un lucru e cert, marea creștină din Cal-

cutta a aparținut și aparține umanismului creștin la nivel național, trans-național sau supranațional.

Prima care ar fi trebuit să aibă o reacție față de aceste revendicări, ar fi trebuit să fie chiar maica Tereza, care a refuzat cu obstinație să se preocupe vreodată de apartenența sa etnică sau originea sa. În schimb, se pune întrebarea cine sunt și ce interese au acești oameni de stat să-și aroge stabilirea și susținerea originii unuia sau altuia, fără a avea habar de genealogie, filologie sau istorie? Mass-media albaneză, în special acea parte care servește vorbitorilor de engleză din Tirana, produce titluri de genul: „her real name is Agnes Bojaxhi. Bojaxhi in the albanian language, means painter” sau „Mother Teresa was albanian-her real name was Agnes Gonxhe Bojaxhiu. In the albanian language Gonxhe means bud (adică boboc de floare) and Bojaxhi means painter”, pentru a scoate în evidență originea albaneză de fapt a maicii Tereza, numai pentru faptul că traduc în engleză numele acesteia din albaneză, de parcă alte limbi nu mai există. În limba albaneză, bojaxhi vine de la Bojë, adică culoare (cuvânt împrumutat din limba turcă, folosit și în aromână dar și în română, precum și în alte limbi din Balcani). Stabilirea adevărului are importanță și din punct de vedere al abuzului față de denumirea de aromân, vlah, cioban purtată de anumite personalități marcante ale culturii albaneze care se doreau înde-

părtate când deveneau indezirabile pentru ceva sau cineva. Acest abuz a fost un mijloc banal în lupta de idei atunci când una dintre părți nu avea argumente solide împotriva celeilalte. În condițiile în care pui mâna pe o lucrare a unuia dintre genealogii contemporani despre marile familii moscopolite, nu poți să nu constăți următoarea observație: „în ecogenetica actuală, se admite de către toți oamenii de știință, faptul că problema acută a societății este erodarea genelor, care în genetica umană corespunde erodării genelor omenești, iar această erodare genetică a omului se întâmplă și din cauza persecutării omului de către om”.

Observația te provoacă să gândești profund și să înțelegi modul cum pentru o perioadă lungă au fost aduse în Albania (și albanizate) mama, sora și însăși Gonge, deja Maica Tereza.

(Gazeta Shekulli, sept. 2003)

Cutele memoriei. Marea Foamete sovietică din R. S. S. Moldovenească (1946-1947) și unele relatări contemporane

Florin POPESCU

Recenta apariție editorială *Arhivele memoriei. Recuperarea și valorificarea istorică a memoriei victimelor regimului totalitar-comunist din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească. Memorii, documente, studii de caz*, editori Ludmila D. Cojocaru, Elena Postică, Lidia Pădureac, secretar științific Virgiliu Bârlădeanu, Tipografia Balacron, Chișinău, 2016-2018, realizare istoriografică de excepție prin proiectare și contribuții documentare, structurată pe trei tomuri și volume (vol. I este dedicat prezentării cercetărilor realizate în localitățile din centrul Republicii Moldova, vol. II – cercetărilor realizate în sudul Republicii, iar vol. III – celor din nord), aplicând concepte euristice validate de cercetările exponențiale în domeniu pe plan mondial (*regim al memoriei, cultura memoriei, comunități ale memoriei, memorie colectivă, locuri ale memoriei, travaliul memoriei și trauma culturală* etc.), are, printre altele, și meritul (asumat de editori ca deziderat explicit!) de a contura noi direcții de cercetare, de a reliefa dimensiunile profunde ale sensibilității colective de-a lungul mai multor generații (inclusiv prin prisma vari-

atelor strategii de supraviețuire) și de a ne invita la construirea relației cu trecutul, „cu avantajele conștiinței curente” (Ludmila D. Cojocaru).

Rândurile de față își propun să răspundă acestei invitații prin evocarea unui subiect *cvasi-tabu* (*cvasi-tabu* deoarece contribuțiile deosebite ale Larisei Turea, *Cartea foametei*, Editura Curtea Veche, București, 2008 și ale lui Vadim Guzun, *Marea foamete sovietică. 1926-1936*, Editura Universității de Nord, Baia Mare, 2011 – ne limităm să amintim doar titlurile fundamentale în domeniu, aceste contribuții neavând deci impactul meritat din perspectiva aici în discuție), respectiv **canibalismul și consumul de cadavre în timpul foametei din 1946-1947** (prelungită în unele aspecte și în 1948) din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească, ca efecte imediate ale acesteia, așa cum au fost percepute și cum au fost redată (distincția este inevitabilă!) în memoriile și interviurile prezentate în cadrul amintitului program de stat; ca **metodă de lucru** am optat pentru **selectarea unui eșantion reprezentativ**, respectiv relațiile exprese privind acte de canibalism și de consum de cadavre, cu-

prinse în trei dintre tomurile apărute în cadrul acestui program de stat: vol. I (*Cercetări realizate în localitățile din centrul Republicii Moldova*), tom I, editor Ludmila D. Cojocaru, 2016; vol. II (*Cercetări realizate în localitățile din sudul Republicii Moldova*), tom I, editor Elena Postică, 2016; vol. II (*Cercetări realizate în localitățile din sudul Republicii Moldova*), tom II, editor Elena Postică, 2016.

Am consemnat așadar un număr de 7 relatări, distribuite astfel: 3 în vol. I, tomul I (din 12 memorii și interviuri, 25%; de precizat că una dintre relatări, cea mai amplă și expresivă, nu aparține vreunei victime a terorii staliniste, ci unui membru al sistemului represiv sovietic aplicat în RSS Moldovenească), 2 în vol. II, tomul I (dintr-un total de 21 memorii și interviuri consemnate; 9%) și 2 în volumul II, tomul II (din 11 contribuții; 18%), deși absolut toate mărturiile oferă spații ample prezentării manifestării, modului în care a fost trăită și efectelor foametei.

O analiză, oricât de sumară, a acestor mențiuni scoate în evidență **topoi discursivi, elemente din structura de rezistență a memoriei sau motive-cheie** precum:

– **tăcerea**, 5 ocurențe („Se auzea. Așa, pe amuțite... Chiar pe atunci se auzea. Deschis nimeni nu vorbea, lumea se temea să vorbească”; „păcat să spun asta” cu referire la uciderea unui copil; „Speriau lumea de jos, să nu mai spună nimeni nimic”; „Asta era ceva...(de necomentat)”; „Tocmai mă strânge în gât, pentru că este imposibil”, în sensul neputinței fizice de a continua comunicarea verbală); desigur, tăcerea este o constantă a rememorărilor trecutului totalitar consemnate în tomurile *Arhivei me-*

moriei (și nu numai...) și nu întâmplător unul dintre editori, Lidia Pădureac, atrăgea în mod deosebit atenția asupra necesității înțelegerii semnificației și conotațiilor tăcerii: uitare, disconfort, (auto)cenzură, reticență, politețe, secrete de familie / personale, frică sau îngrijorare pentru cei apropiați, reflecție, confruntare, conformism sau ceea ce nu poate fi spus cu voce tare, la care am putea adăuga preceptele religioase... Există tăceri cu mesaj clar și bine articulat, iar „fără un tratament corespunzător, materialul colectat riscă să rămână nedeslușit” (Lidia Pădureac), așa cum există tăceri asurzitoare. Unul dintre intervievați face o observație de bun-simț: „Cine a făcut foamea aici? Au fost cazuri când mama și-a mâncat copilul! A mai fost așa ceva până atunci? N-a fost!” N-a fost, desigur, „la noi”, în alte părți...

De altfel, **canibalismul și consumul de cadavre au la est de Nistru o bogată istorie**. În *Dictionnaire du communisme*, apărut în prestigioasa colecție a Dicționarului Larousse sub coordonarea lui Stephane Courtois, se fac referiri ample la politica de teroare a lui Lenin, pentru care revoluția era inseparabilă de războiul civil și de teroare, iar Lenin personal profită de foamete pentru a încerca să distrugă Biserica Ortodoxă: „Tocmai acum, când în regiunile atinse de foamete oamenii se mănâncă între ei și mii de cadavre zac la marginea drumului, noi trebuie să confiscăm bunurile bisericii cu energia cea mai sălbatică și mai necruțătoare și să strivim orice încercare de rezistență” (discurs din 1918), ca aplicare a acestei directive fiind executați într-un singur an 8000 de preoți, călugări, călugărițe, credincioși. Vadim Guzun, la rândul său,

semnala un alt puseu de canibalism și de consum de cadavre, consemnat în 1933 de șeful GPU ucrainean, Aleksandrovskii, care, într-un raport privind ravagiile foametei în Ucraina, după ce menționează că RASS Moldovenească se numără printre regiunile „cele mai afectate de dificultățile alimentare”, menționează 28 de cazuri de canibalism, 13 de consum de cadavre și alimentația-surogat a familiilor înfometate, „cu tulpini de porumb, coji de mei, paie uscate, ierburi, pepeni și sfecle putrede, coji de cartofi, teci de salcâm, carne de pisici, câini și cadavre de cai”, fără a rezulta clar câte dintre aceste exemple provin din RASS Moldovenească (Guzun 2011: 162), asociate „numeroaselor cazuri de canibalism” din RSS Ucraineană înregistrate în 1932-1933 (ibidem: 140, 300, 305, 315). Cât privește cazurile înregistrate cu prilejul blocadei Leningradului, s-a vorbit și, mai ales, s-a tăcut mult despre ele.

– **femeia**, mai ales în ipostază de mamă; cele 7 relatări au ca autori în 2 cazuri „personajul colectiv”, anonimizat, neidentificabil prin date concrete, 1 – bărbatul (în vârstă de cca. 25 de ani) și 4 – femeia, având drept subtipuri a. **Mama** (3 recurențe, într-un caz, satul Anenii Noi, cele două exemple din localitate având ambele drept autori mamele) și b. **Soția** (1 caz). Una dintre relatări constituie o variantă adaptată și abreviată a *Alegerii Sofiei*, ca strategie de supraviețuire, iar această exemplificare a riscului moral merită citată în întregime (Evghenia Novac – Petrova, în anexe).

– **copilul**; copilul apare în două ipostaze principale: 1. **Victimă** și 2. **Martor**, direct sau indirect. Din rândul

victimelor un caz se raportează a fi adult, alt caz este reprezentat de „personajul colectiv”, neidentificabil prin date certe, iar 5 reprezintă cazuri de copii, această din urmă situație comportând trei variante: a. copilul ucis de propria mamă – 3 ocurențe (într-o localitate fiind înregistrate 2 astfel de cazuri), de fiecare dată precizându-se că victimele sunt sugari sau de vârstă foarte fragedă, b. copilul – victimă a consumului de cadavre, 1 ocurență, și c. un caz în care lipsesc precizările. Situația reliefată de eșanționul nostru trebuie desigur comparată cu datele provenind din alte surse; sinteza „Foamea organizată din anii 1946-1947”, elaborată în baza materialelor Comisiei pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar din Republica Moldova, așadar un document asumat oficial, citând o informație „strict secretă” din 27 februarie 1947 referitoare la situația din raioanele Congaz și Ceadâr-Lunga, identifică drept cea mai vulnerabilă categorie populația nevoiașă, „mai ales a bărbaților între 20 și 45 de ani” și în consecință această grupă de vârstă dând mortalitatea produsă de foamete ca fiind cea mai ridicată; tot aici ne este oferită o altă informație statistică, datată 27 februarie 1947: de la începutul anului se înregistraseră peste 40 de cazuri de canibalism, majoritatea datând din luna ianuarie (Moldovenii – 2010: 57). A doua ipostază a copilului este aceea de martor, cele 7 persoane care oferă informații despre subiectul în discuție având la data începutului marii foamete 5 ani (1), 7 ani (1), 8 ani (1), 15 ani (1), 17 ani (1), 19 ani (1), iar cea de-a 7-a născându-se ulterior, în 1949 (dar luând cunoștință de evenimente tot la vârsta copilăriei, la 11 ani). Marea majoritate a subiecților

păstrează amintirea acelei traume individuale și colective marcată de contactul cu realitățile crude ale lumii de care încep să devină conștienți, așa cum este de presupus că au fost protejați de cei apropiați și în special de părinți prin diferite mecanisme compensatorii: tăcerea, refuzul comunicării de orice fel cu persoanele bănuite a fi implicate în fenomenele de tipul celor prezentate, anonimizarea și colectivizarea autorilor și, cu o singură excepție, a victimelor, alte strategii ținând de acea „banalizare a răului” de care vorbea H. Arendt etc.

– **caracterul organizat** – mărturiile concordă, orice statistică devenind astfel inutilă; „precăutată”, „așa era programa”, „au avut scopul să distrugă fondul genetic” (convingător prin argumentație și credibil prin apartenența sa la aparatul represiv, cel căruia îi datorăm citatul aduce și alte dovezi în acest sens, de-ar fi să amintim doar concentrarea în Armata Roșie după „eliberarea” Basarabiei a acelor contingente de rezerviști care-și satisfăcuseră stagiul militar în armata română și trimiterea acestora în prima linie a frontului antihitlerist), „cine a născocit toate astea? Stalin”, distribuite în diversele părți ale memoriilor și interviurilor (în afara fragmentelor strict referitoare la canibalism și la consumul de cadavre), etc., etc., expresiile suprapun conștientizarea caracterului de **experiment social** impus de regimul sovietic prin marea foamete, **în scopul anihilării oricărei forme de rezistență la comunizare, la sovietizare, la colectivizare** etc., „omul nou” născându-se astfel prin procedee de dezumanizare fără precedent și, mai mult sau mai puțin, inimaginabile.

Mai întâi de orice, în aceste relatări, suntem în fața unor destine, suntem confrunțați cu fapte de viață. Exorcizate prin discurs, drapate în faldurile memoriei și netezite uneori de cutele acesteia. Traumatizante uneori. Și, poate, fondatoare de sens. Într-un interviu acordat înaintea publicării lucrării sale fundamentale, *Cartea foametei*, Larisa Turea mărturisea că la baza întreprinderii sale a stat o astfel de experiență fondatoare (Anexa I). Și poate că bomboanele și dulciurile care i se oferiseră în copilărie erau și un act de căință și unul de pomenire. Nu ne spune dacă le-a primit. Nu putem spune, noi înșine, cum am fi procedat într-o situație asemănătoare, dacă le-am fi primit sau nu. Putem spune însă, chiar în anul Centenarului, că **toate** victimele trebuie, și merită, pomenite.

ANEXE

„Am auzit câte ceva din discuțiile șoptite ale rudelor și mai ales în casa bunicilor, într-un sat de răzeși de pe malul Prutului. De fapt, istoria e mai lungă – copilăria mi-a fost bântuită de silueta unei femei slabe, gârbovite, care, pe atunci, mi se părea bătrână ca munții. Mă urmărea mereu, îmi ieșea în cale, încerca să mă îmbrățișeze, să-mi strecoare în palmă bomboane și dulciuri. Nimeni nu voia să-mi spună cine este – abia pe la 7 ani, când am mers la școală, mi s-a spus că această necăjită făptură își mâncase, pe timpul foametei, unicul copil, o fetiță de vreun anișor. Părinții mei, profesori, transferați neconținut din sat în sat, ca nomazii – ca să nu prindă rădăcini -, căutând o dădacă pentru mine, care aveam pe atunci, eram deja în anii 50, doar câteva luni, i-au acceptat serviciile. Bineînțeles că cineva le-a

spus curând toată povestea și... am rămas fără dădacă, însă, în răstimpul în care mă avusese în grijă, se atașase oarecum de mine... La un moment dat, a dispărut, nu s-a mai auzit nimic de dânsa, i s-au pierdut și urma, și numele; totuși, maică-mea a întrebat-o cum s-a întâmplat și femeia i-a mărturisit că, atunci când a fiert-o și a mâncat-o (ce grozăvie!), fetița era deja moartă. Oscioarele, în cutia pantofilor ei de mireasă, le-a îngropat în curtea bisericii” (L Turea 2008 I:22).

„Milițianul Mihalciuk avea o fetiță – Lariska, cam șapte-opt ani. Ce vreau să vă spun? În sat, azi se înmormânta mortul, iar a doua zi, când să te duci la tămâiere – groapa dezgropată și mortul nu era... Azi un mort nu-i, mâine altul... Înțelegeți, lipseau cadavrele din mormânt. De la deal de noi trăia un băietan de vreo 25 de ani și se vorbea că el dezgropa morții și-i mânca.

Într-o zi, Niura lui Mihalciuk începe să o caute pe Lariska. O strigă, și caută – nu-i! Ce le-a dat lor în cap – dacă știa că băiatul ăsta... că se auzea așa despre el... s-au dus la el. Când acolo – Lariska era dezbrăcată în pielea goală, alături un cazan cu uncrop... Au scăpat-o pe Lariska, aproape s-o nenorocească... Atunci l-au arestat, l-au interogat și s-a confirmat că băiatul acela dezgropa morții și-i mânca. A fost judecat, nu s-a mai întors în sat. Știu că nu avea familie, dar nu știu cum îi zicea” (Valeria Grișcenco, n. Platon, n. 1939, s. Dâșcova, r. Orhei; în *Arhivele memoriei* I/I, p.26)

„Au fost două cazuri la noi în sat – pe doi copii sugari i-au omorât mamele lor și i-au mâncat, că nu aveau ce mânca... Asta era ceva... Când îi scăldau, cu acul îi împungeau în

moalele capului și... Două cazuri au fost în satul nostru...” (Marin Buga, n. 1938 în s. Mereni, r. Anenii Noi, în *Arhivele memoriei* I/I, p. 217)

„Toamna, în 1946, rău mergea strânsul pâinii în sat. S-a spus că a fost precăutată această problemă la comitetul de județ Bălți. Gaiciuc aiasta era băiet tânăr, dar nu-i mergea. L-au preîntâmpinat că, dacă nu face față cu *postavca*, va fi declarat *vrag naroda* (dușman al poporului), adică sabotor. Așa a fost în toate satele, nu numai în Pepeni! El a mobilizat activiștii, șefii de sectoare, comsomoliștii – de-acum erau și comsomoliști, dovediseră să se facă, primii comsomoliști, totuși, evrei erau – și au început a mătura podurile. Unde găseau – luau! Plângea lumea! Era încă toamnă. Găseau un sac – și pe acela îl luau. A început a muri lumea de foame. Mureau ca muștele – câte doi-trei pe zi. Înainte de foamete a fost tifosul, odată cu venirea sovieticilor, după război. De la tifos și foamete la noi în comună cam 900 de oameni au murit. Familii întregi. Au fost și cazuri de canibalism (...) Se auzea. Așa, pe amuțite... Chiar pe atunci se auzea. Deschis nimeni nu vorbea, lumea se temea să vorbească. Dar nici presa! Nici nu se știa că aici e foamete. Stalin trimitea pâinea la români – să-i atragă. Când nu se mai putea de ascuns, presa internațională a aflat, Stalin l-a trimis pe Kosygin aici cu împuterniciri extraordinare. Așa că Stalin, pe de o parte, nu este vinovat. Nu a spus el de măturat podurile. Podurile le-au măturat conducătorii Moldovei de atunci. Ei și-au luat angajamente socialiste către tovarășul Stalin” (Andrei Vulpe, n. 1931, s. Pepeni, r. Sângerei, în *Arhivele memoriei* I/I, 316-317)

„Asta nu vă pot spune (dacă scopul regimului a fost exterminarea populației prin înfometare, n.n.), dar că au avut scopul să distrugă fondul genetic – a fost!” (*ibidem*, p. 318)

„Murea lumea de foame, dar cazuri din astea, că se mănâncă unul pe altul, nu țin minte în satul meu. Aici în sat (Chircăiești) am auzit, că o femeie l-a mâncat pe bărbat-său. În rest, n-am auzit alte cazuri.” (Nina Radu, n. 1942, n. Plop-Știubei, r. Căușeni, în *Arhivele memoriei II/I*, p. 271)

„Când mama era în pușcărie, sora cea mai mare aducea câte o pâinică. Nu era pâine din *bulkă* (aici: pâine albă), dar cu tărațe. Celui mai mic îi da o bucăică mai mare și-mi da și mie o bucăică. Eram trei copii rămași. Când îmi amintesc ce pâine am mâncat, dar n-am mâncat ca alții mâte, câini, sau să ucizi un copil, păcat să spun asta. La noi mulți, săracii, mâncau și se umflau”. (Maria Romanenco, n. Ciobanu, în Puhăceni, r. Anenii Noi, în 1929, în *Arhivele memoriei II/I*, p. 289)

„Guvernul bolșevic sovietic e vinovat de toate câte am tras noi. Așa era programa, era pornit din 30. Stalin a pornit toate astea. Speriau lumea de jos să nu mai spună nimeni nimic. Cine a făcut foametea aici? Au fost cazuri când mama și-a mâncat copilul! A mai fost așa ceva până atunci? N-a fost!” (Alexandru Nastas, n. 1927, s. Văleni, r. Cahul; în *Arhivele memoriei II/II*, p.93)

„În satul nostru au fost cazuri... (de canibalism). Eram copil, poate de 11 ani, și am auzit iată ce: ca să salveze viața celorlalți copii, pe cei mai mici îi

fierbea (o femeie din sat), făcea răcituri... din aceste mici unghișoare... Cât de greu a fost! Tocmai mă strânge în gât, pentru că este imposibil... Cum așa... sau trebuia să fii atât de ieșit din minți din cauza foametei, sau, cântărind tot, să înțelegi că acel copil oricum va muri și trebuie salvați ceilalți” (Evghenia Novac – Petrova, n. 1949, Comrat; în *Arhivele memoriei II/II*, p.183)

BIBLIOGRAFIE

- *Arhivele memoriei. Recuperarea și valorificarea istorică a memoriei victimelor regimului totalitar-comunist din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească. Memorii. Documente. Studii de caz*, vol. I-III, editori: Ludmila D. Cojocar, Elena Postică, Lidia Pădureac, Tipografia Balacron, Chișinău, 2016-2018
- V Guzun 2011 - Vadim Guzun, *Marea foamete sovietică. 1926-1936*, Editura Universității de Nord, Baia Mare, 2011
- Larisa Turea, *Cartea foametei*, Editura Curtea Veche, București, 2008
- L Turea 2008 I – Larisa Turea, „De mai sunt, de nu mai sunt, de mă fac negru pământ”, interviu realizat de Ovidiu Șimonca, *Observator Cultural*, anul IX, serie nouă, nr. 166 (424), 22-28 mai 2008, pp. 22-23
- Moldovenii, 2010*** *Moldovenii sub teroarea bolșevică*. Sinteze elaborate în baza materialelor Comisiei pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar din Republica Moldova, Serebia, Chișinău, 2010

Proză

Pe drumul de pământ: povești de îmblânzit timpul

Daniela BĂBU

Îl privesc și mă gândesc cum la ce îmi povestește. Aflați în continuă mișcare, principala preocupare a ciobanilor însemna bunăstarea animalelor. Nevoia de sărbătoare pare un bun prilej de popas, la un drum, aparent, fără sfârșit: *Înteruperea pe care [țăranul român] o face în șirul zilelor lucrătoare a timpului profan nu este altceva decât un mod de a stabili perioade și de a da un caracter ritmic scurgerii timpului. Sărbătoarea fixează, deosebește și leagă împreună părți ale timpului* – afirma Ernest Bernea. Tot ceea ce eu știussem despre practicile religioase ale oierilor fusese asimilat din poveștile din comunitate, niciodată identice, care fac referire la vechiul ritual al spovedaniei ciobanilor la brad. Spovedania la brad este consemnată cu referire la Munții Vrancei de către etnograful Traian Herseni în lucrarea „Forme stravechi de cultură poporană românească”:

Pe vremuri ciobanii se mărturiseau la copaci (mai ales la brazi). Făceau o cruce în coaja copacului (cu toporul sau briceagul) și-și mărturiseau în fața ei păcatele, ca la preot, în timp ce băteau mătânii. Tăiau apoi cu toporul câteva așchii din copac, pe care le aruncau. După jurământul pe care-l

făceau, dacă într-un an copacul se va usca, erau iertați sau nu erau iertați de păcate. Ciobanii susțineau că spovedania aceasta era mai bună decât cea făcută la preot.¹

Deși legende despre spovedanii la brad pot fi auzite de la bătrâni, fără existența unei dovezi reale a acestei practici în comunitate, ele rămân istorioare:

— Ticule, di ce s-ar fi spovedit ai bătrâni la brad?

— Eeci, di ce? iote... cui alcuiva? sâmța și iei nevoia din cân' în cân' să spuie ce-au pe suflet, că făcea și iei destule: să bătea cu bătele că-și încălca hotaru' unii la alți, să bătea pentru băciță pi la nedei, să-njura, purta dujmăanii unii cu alți... păcate sînt... cine-i făr' de păcat?

— Și cum să spovedea?

— Ieu de un să știu, că ieu n-am văzut, da' din câte auzam și ieu, cică alegea un brad vajnic, scrijelea o cruce pe trunchiu' lui, și dimineța pe nemâncate să spăla pe față la izvor și să ducea și-i spunea bradului păcatele. Sta acolo-n genunchi și vorbea cu bradu', să nu-l știe pui de cuc. Cică-ț' dai sama cât ierea de grele păcatele, după cât de fuga să usca bradu', că bradu-n câțva timp să usca.

¹ Traian Herseni, *Forme stravechi de cultură poporană românească*.

Aidoma poveștilor despre spovedanii la brad, sunt și cele despre existența urmelor bisericuțelor de brazi, aflate în munți. Despre bisericuțele aflate în munți Romulus Vulcănescu scria în *Mitologie română*, că serveau ca loc de căsătorie între tinerii ciobani și fetele alese din dragoste, fără consimțământul părinților. Ulterior, am găsit urmele unei bisericuțe nu departe de traseul meu turistic preferat în apropierea stânei unde tata și-a început ucenicia (confluența Munților Latoriței cu Parâng). O piatră de altar.

— Machia, tată, pe une umblași toată zâua?

— Fusăi să caut bisericuța ciobanilor pe Valea Latoriței.

— Și ce găsești?

— O piatră.

— Piatra aia... cic-ar fi ținut loc de-altar cîna.

Cu toate că a copilărit lângă urmele unei foste bisericuțe și crede că a existat, după cum cred și câțiva dintre ciobanii ungureni, adevărata ei poveste pare să se fi pierdut în negura timpului. În schimb, se păstrează legende aproape nepământene despre iubiri imposibile, petrecute nu departe de locul fostei bisericuțe. Cea mai frumoasă dintre ele este povestea lui Dumitru, un ciobănaș venit de peste munți, care, intrând slugă la un cioban ungurean înstărit, a prins drag de fata lui:

Cândva, nu foarte demult, în locul spre care tu privești acum, își avea stâna o familie de ciobani ungureni și ei avea o fată tare mândră și pe care-o păzeau ca pe lumina ochilor. Într-o zi, la stâna lor poposi un fecior cu pieptar și țol pe umăr, frumos ca un brad: „Mă cheamă Dumitru și de un timp bat munții cu piciorul în căutare de ciobănit. Luați-mă cioban la oile voastre. Ungureni se învoiră, feciorul luă oile-n grijă și le păscu cum putu mai bine, prin poieni cu iarbă

crudă și le adăpă-n izvoarele curate ca lacrima. Seara, la cină-n stână, printre flăcările din vatră, Dumitru îi mai aruncă ocheade pe furiș tinerei fete de cioban. Azi o privire, mâine alta... până când între fecior și fată se lăsă o vrajă legată cu mii de firicele colorate. Nici dacă i-ar fi vrăjit Ale Sfinte parcă tot n-ar fi fost așa. Într-o zi, o așteptă la izvor și, luând-o de mână, îi spuse: „Mândro, eu te fur pe tine, să știi! fugim amândoi peste munți, și ne cununăm să nu știe pui de cuc!”

Nu era zi de la Țal de Sus să nu plănuiască să fugă amândoi. Zilele treceau iar firicelele colorate se făceau curcubeie, două curcubeie care se-nălțau pînă la nori, acoperind cerul muntelui în toate culorile Raiului. Închipuie-ți că le vezi acum pe munții din fața ta, le vezi?

...le văzură părinții fetei: „Decât să ne sucească fata de minți, mai bine chemăm potera să-l ia legat pe banditul ăsta!” Potera veni ca viforul, iar poterașii îl smulseră pe Dumitru din strungă, dimineața. Îl legară de mâini până la sânge cu lanțuri grele: „Mișcă, grijania mamii tale de bandit! ce credeai, mă, că unu' ca tine e de nasul fetii oamenilor ăstora? mișcă, n-auzi?!” Legat de mâini, forțat cu puștile să urce surupişul muntelui, Dumitru lăsa în urma lui o fată ale cărei plânsete îi spărgeau în mii de ecouri inima: „fără ea, mai bine m-arunc acum de pe stîncă-n jos și știu că mor!” Un pas, doi și... golul... apoi... imaginea oilor pascând în tihnă pe marginea izvorului și suspinele fetei de cioban care plîngea cu ochii țintiți pe drumul dintre nori, până când dragul ei s-a făcut una cu pământul...

Nu s-au mai văzut curcubeiele, nimic, nimic, de parcă toate ar fi intrat în pământ odată cu el. De-atunci, norii vin din senin cu ploi, tunete, fulgere și nu iartă niciun drumeț. Mulți drumeți opresc la țăncul lui Dumitru, se uită-n

jos, în sus, în jur, ca și cum s-ar aștepta să vadă ceva nemaipomenit, dar nimeni nu vede nimic: nici flori de colț, nici izvoare, nici urmele vechii stâne, nici cărarea pe care feciorul a urcat ținut de poteră. Puțini știu povestea asta și am vrut să ți-o spun ție, aici, acum.

Revin, suntem la masă și îl ascult pe tata cum îmi povestește din nou despre cum și-a preparat Paștele în câmpie și mă gândesc la ce au scris Nicolae Steinhardt în *Jurnalul Fericirii* și George Barițiu în *Pagini alese din istoria Transilvaniei*:

Am hotărât, câteși trei, în lipsa unui preot în celulă, să ne grijim singuri. [...] Sile, care a venit de curând în celulă de la bucătărie, unde a stat vreo câteva luni, are la dânsul o punguliță de plastic și într-însa câțiva biscuiți și opt bucățele de zahăr. Marinică știe la perfecție toate rugăciunile Împărtășaniei. Izbutim să punem de o parte felioarele de pâine care, în săptămâna aceea, ni se dau sâmbăta. [...] De pe podul palmei cu grijă spălată înghițim fiecare câte o firimitură de grijanie; firimiturile sunt necrezut de mici, aproape invizibile.”²

Fost-au epoce de acelea unde românii în unele districte, neavând unde să meargă la biserică nici în ziua de Paști, dorind a se cumineca sau, cum se zice în mai multe părți ale țării, *a lua paști*... adunau mugurii unor arbuști și făcându-și cruce și câteva metanii, din acei muguri înghițeau părinții, împărțind și la ceilalți membri ai familiilor.³

Vechi orânduiele creștine sau reminiscențe de celebrare a ciclului

pastoral-agrar, aceste modalități ale oierilor de a simți sărbătoarea departe de familie își pot găsi explicația în nevoia de hrană spirituală pentru protecția lor și a animalelor pe care le au în grijă, în speranța unui ajutor de vreme bună în drumurile lungi de transhumanță.

„Substituirea” rolului preotului apare ca necesitate, ca nevoie sufletească de sărbătoare, de invocare a protecției divine, îndeosebi pentru animalele aflate într-un pustiisag plin de pericole. Dacă stau să mă gândesc, urarea cea mai frumoasă pe care i-ar putea-o cineva face unui cioban este „să-ți trăiască animalele și să ai vreme bună!”

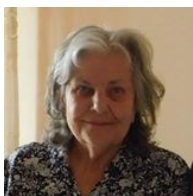
— Ticule, tu crezi în Dumnezeu?

— O Putere, uneva... ezistă, da’ ca să mă cred ieu că mor și mă fac iar ce-am fost... asta n-o măi poci crede. În viața asta a mea, am umblat cu oile-n atâtea locuri sălbătice: n-am văzut farfurii zburătoare, n-am văzut muroi, n-am văzut pe-Ale Sfinte, cu toate că aveam momente cân’ mă uitam și stam cu urechile ciulite anume s-aud sau să văd și ieu ceva-n pustiu. După ce mori, nu să măi întoarnă nimeni să spuie ce-i pe-acolo. Cu ce poate fi omu’ măi diferit ca mielu’ ăla care-l tai ieu? Am tăiat atâta miei și oi și m-am uitat cum... mor. Am văzut om bolnav trăgând să moară, i-am ținut lumina, l-am scădat și l-am îmbrăcat să-l pui în tron. Niciunu’ n-a măi mișcat, niciunu’ nu s-a măi întors... Di ce? spune tu că-i fi măi deșteaptă...

Fragment din cartea în lucru,
*Pe drumul de pământ: povești de
îmblînzit timpul*

² Nicolae Steinhardt, *Jurnalul Fericirii*.

³ George Barițiu, *Pagini alese din istoria Transilvaniei*.

Raza mea de soare

Laura MĂRIEȘ

Motto: „Scrie cu sufletul tău și recitește cu sufletul altora”

Nicolae Iorga

Am sunat îndelung. Ecoul soneriei se auzea departe, înăbușit, străbătând zidurile. Cineva a deschis ușa. În holul blocului era răcoare, mirosea a pardoseală spălată de curând. Dintr-un apartament vecin se auzea melodia "...mai rămâi și nu pleca iubirea mea". Un geam întredeschis scârțâia ritmic în spatele meu estompând jelanii cântăreței. Ce căutam eu aici? Aș fi vrut să părăsesc ușa asta masivă de metal, dar am retrăit drumul neplăcut al reîntoarcerii cu tramvaiul acela mărginaș, înțesat de trupuri înădușite, cărând sacii de gogoșari și de cartofi cumpărați mai ieftin de Ziua Recoltei. Saci trântiți neglijent pe pantofii mei Salamander, așa că m-am lăsat păgubașă. Mi-am propus să sun doar de două ori, apoi să plec. Când am pus degetul pe sonerie, m-am simțit spionată. Dincolo de ușă am auzit clar o respirație șuierată. Undeva, departe, scârțâia un leagăn de copii. Atât. Ușa s-a deschis lin, cu o încetineală mută. În fața mea un hol lung, întunecat. Printr-o draperie deasă se filtra lumina unei încăperi. M-a izbit un miros greu, de lucruri vechi. Din tavan a țâșnit o lumină orbitoare și m-am trezit față în față cu el. Ochii noștri erau la același nivel. Ai mei intimidăți, cercetători, apoi puțin dezamăgiți, ai lui abia mijiți, cu un licăr de curiozitate și de ghidușie.

— Pe Rodica ai lăsat-o pe hol? Habar nu are cine sunt! Mă confundă cu vreo prietenă a fiicei lui.

— Bună ziua! Iertați-mă! Am venit singură. Dumneavoastră nu mă cunoașteți, dar eu v-am recunoscut imediat.... Cred și eu că îl recunoscusem! Dar cum? Din bărbatul acela ce mi se păruse în copilărie cât un munte, un munte bătut de vânturi și de ploi, în fața mea era un bătrânel împuținat de ani și de boală. Obrajii îi cădeau greu în jurul gâtului, un nas acvilin, puternic, părea înfipt în mijlocul feței. Singur nasul îi rămăsese ca pe vremuri. Pe fața-i palidă erau brăzdate văi adânci ce alunecau, alunecau undeva sub bărbie. Toate trăsăturile îi alunecau. Dar unde este coama lui leonină? În creștetul capului și pe lângă urechi fluturau câteva fire pleșuve. Leul de odinioară a îmbătrânit și a rămas și fără dinți. Când vorbește îi clănțâne placa. Unde îi sunt dinții aceia de actor de cinema?!

— Eu v-am recunoscut imediat. V-am găsit adresa în cartea de telefon. Am sunat de mai multe ori dar nu mi-ați răspuns... Am început să turui ca o mitralieră. Pe măsură ce vorbeam, ochii i se măreau de curiozitate. Am reușit în sfârșit să-i spun cine sunt, amintindu-i de bunicii și de părinții mei și pentru ce îl caut. Voiam să încercăm să aducem împreună la lumină opera vieții sale peste care vremurile așternuseră praful și uitarea. O muncă colosală depusă în anii

trizeci-patruzeci pentru promovarea României peste granițe, atlase geografice, ghiduri de călătorie, monografii... Era unul dintre fondatorii ONT-ului, chiar "nașul" Sfînxului nostru din Bucegi. Dorința mea fierbinte era să alcătuim împreună monografia comunei natale. Aflasem că avea mult material strâns în acest scop, dar nu mai avea putere.

M-a poftit în bibliotecă cu multă căldură și cu un licăr de speranță în privire. Am pătruns într-o încăpere impresionantă. O lume a cărților. Din podea până în tavan rafturi, unul, două, trei. Un sistem complicat le mișcă în dreapta, în stînga, scoțând la iveală alte rafturi. E ceva uluitor! Dar cărțile? Ele răspândesc mirosul acela specific, de vechime. Sunt îmbrăcate în piele. Piele veritabilă. De diferite culori. În fața geamului, un birou masiv, acoperit cu pluș. Ca al meu! Se vede că nici lui nu-i plac cristalurile. Răceala lor te pătrunde și te stînjenește. Pe birou are zeci de creioane ascuțite frumos, multe caiete studențești, topuri de hârtie ce așteaptă să fie umplute. Un om și cărțile lui. Spune-mi ce prieteni ai și îți spun cine ești, așa se zice. Eu aș completa: spune-mi ce cărți ai și îți spun cine ești.

Eu știu cine este omul din fața mea.

Imi răsună și azi în urechi cuvintele adresate mie cu zeci de ani în urmă pe o uliță din satul natal. Il țineam strâns pe tata de mână și îi sorbeam cuvintele acelui om cât muntele de înalt: "Am aflat că ai o minte ascuțită. Nu o lăsa să ruginească! Ai noroc de un tată ambițios și luminat la minte. Nu uita niciodată că și eu am plecat de aici, dintre voi. Și am ajuns în vârful piramidei. Nimic să nu te împiedice să ajungi și tu acolo. Dar

odată ajunsă sus, să nu-i uiți pe ai tăi, pe cei care ți-au ușurat urcușul!"

El ajunsese în vârful mai multor piramide. Și din fiecare vârf strigase lumii întregi din ce țară minunată vine, din ce oameni se trage, cine suntem noi, românii. Răsfoiesc un album greu pe care patina vremii și-a lăsat pecetea. Autorul se află lângă mine. În prefață citesc: "Alexandru Bădăuță arată Țara Românească așa cum este aievea, cea mai frumoasă dintre cele mai frumoase". Tresar. Dedesubt scrie clar: Liviu Rebreanu. Îmi observă tremurul. Se bucură de emoția mea. Îmi împinge în față un sertar cu zeci de plicuri cu o corespondență bogată din partea prietenilor săi: Arghezi, Sadoveanu, Ion Pillat, Martha Bibescu, Galaction, V. Voiculescu, Maniu, Perpessicius, G. Călinescu, Al. Phillipide, Șerban Cioculescu și alte umbre dragi ale trecutului.

Fiecare dintre noi avem piramida sa de urcat. Nu există om fără piramidă. Numai că unele au panta mai ușoară, altele de-a dreptul abruptă. Urcăm, urcăm din clipa în care am vazut lumina zilei. Când panta este lină, din câțiva pași ajungi sus. Dar unde este plăcerea urcușului? Unde e transpirația de pe frunte? Febra picioarelor? Plămânii plesnind din cauza efortului? Unde e bucuria învingătorului?

Uneori vin și prăbușirile. Când ai ajuns într-o poieniță, încerci să te odihnești și să te bucuri de tot ce-i în jur. Deodată vine câte o vântoasă ce te aruncă în genune. De reușești să te prinzi de niște crengi, stânci sau rădăcini, căderea se înmoaie. Te mai poți redresa. Uneori, stâncile îți zdrobesc trupul, alteori, crengile sau rădăcinile te prind prizonier în hățușul lor, nu poți nici să zbori, dar nici nu te

prăvălești în hău, rămâi agățat undeva, jumătate om, jumătate pasăre.

Eu eram o temerară. Urcușul meu se dovedise destul de aspru, cădeam, îmi juleam coatele și genunchii, mă ardea soarele nemilos pe stâncile golașe, dar mă bucurasem și de câteva poienițe de vis. În jurul meu aerul începuse să devină tot mai rece, mai rarefiat, dar cu atât mai sănătos. Îmi forța plămânii să muncească, îmi îmboldea mintea să găsească soluții. În urcușul meu, în lupta cu hățșurile și cu bolovanii ce cădeau spre mine desprinși din înălțimi, un ochi a furat un peisaj din jur. În fața mea a început să se întrupeze chipul unui bărbat ce nu fusese doborât de o avalanșă cumplită ce îl târâse cu ea la vale, anii grei de temniță. El se desprinsese din zăpadă, țâșnise, cum iese grâul de sub omat. Se înălțase din nou spre vârful călcând cu pași de uriaș din stâncă în stâncă, lin, ca vulturul în zbor. Atent, să nu stârnească alte avalanșe. Acum se întrupa în fața mea. Simțeam că-mi face semn să-l urmez. Cu cât înaintam spre el, cu atât se îndepărta. Dar chemarea persista. Chemarea începută cu ani în urmă, încă din copilărie.

L-am căutat, l-am căutat luni întregi. Acum eram aici. De vorbă cu

Martha Bibescu pe Coasta de Azur, simțeam îmbrățișarea de urs a lui Sadoveanu, mângâiam pletele dalbe ale lui Gala Galaction în pridvorul casei sale din Dideștiul nostru teleormănean.

Lângă mine, respirația șuierătoare de asmatic. Un trup împuținat de vreme, supt de arșița atâtor șușuri și coborâșuri. Umbra măreției de altă dată. Dar o umbră în care mai palpita încă un suflet uriaș. Îl bucură enorm vizita mea. Se simțea uitat. În ce sens uitat? Cei din jurul său se interesau dacă a mâncat tot, dacă și-a luat medicamentele la timp, dacă și-a făcut plimbărica...

— Tu esti raza mea de soare! a exclamat cu ochii în lacrimi. Ai intrat pe geam și ai luminat încăperea asta plină de morți dragi. Ai venit să-i însuflețim împreună! Ce-mi puteam dori mai mult? Te aștept de acum încolo să ștergem praful de pe hârtoagele astea îngălbenite. Vino cât mai există cineva să-ți deschidă ușa, cât mai ai pe cine lumina! Pentru că nu se știe, într-o zi când vei veni, vei găsi un sigiliu pe ușa mea.

Și ziua aceea a venit mult mai devreme decât mă așteptam eu. Și toate dorințele mele le-a luat cu el.

Poezie

Cristian GHICA

rană deschisă

a fost un scandal mare pe scară,
un vecin s-a certat cu soția,
i-a căzut iubirea pe trepte și s-a spart.
ai grijă la cioburi,
că eu m-am tăiat și nu se mai vindecă.

poco

poco este un băiețel
năzdrăvan,
stă la șapte,
are niște pistoale care fac zgomot
și o sabie laser cu lumini.
azi-dimineață era trist,
pentru că aflase că este
doar prietenul imaginar al lui petru,
tot de la șapte.

tăcere

la aerul condiționat
și-au făcut cuib niște mierle.
se supără când mă văd pe geam,
mă ceartă,
suntem mereu în răcă.
o să le cânt ceva
ca să ne împăcăm,
dar nu știu dacă le place
depeche mode
sau pink floyd.
mai bine tac,
pentru că nici nu știu să zbor.

declarație de dragoste

era timid și se pregătea
 să-i facă o declarație de dragoste,
 dar nu a mai apucat,
 pentru că a venit ploaia,
 iar ea a fugit în scara de bloc.
 declarația de dragoste
 a lăsat-o în ploaie și a răcit.
 un trecător a chemat salvarea,
 i-au dat un ceai și un întăritor
 și a plecat clătînându-se.
 n-am mai văzut
 o declarație de dragoste atât de nefericită.
 părea a nimănui.
 îmi venea să o iau acasă,
 dar mai am vreo două,
 chiar, ia să le caut,
 că am și uitat unde sunt.
 le-o fi pus nevastă-mea bine,
 le-o fi băgat la mașina de spălat, cu coccolino,
 le-o fi călcat
 și le-o fi pus printr-un raft.
 ia să o întreb dacă își amintește
 unde mi-a pus declarațiile de dragoste.

relația

relația mea cu tine este simplă:
 eu îți scriu ce mi s-a întâmplat și tu citești.
 dacă îți spun ce mi s-a întâmplat,
 nu ai niciun motiv să nu mă crezi,
 dar știu că o să pui la îndoială.
 dacă nu îți spun ce mi s-a întâmplat,
 nu ai niciun motiv să crezi
 că mi s-a întâmplat ceva deosebit,
 dar știu că ești curios.
 și eu sunt curios,
 ți s-a întâmplat ceva zilele astea?
 de ce taci?
 nu așa se păstrează o relație.
 uite, mie mi s-a întâmplat să scriu asta
 despre tine.
 ție ce ți s-a întâmplat despre tine?

Ana PODARU

Pe strune aspre de vioară

Te-am regăsit printre cuvinte ce le credeam de mult uitate,
Îmi era dor să le ascult prin gânduri noi, îngemănate,
Tu le țineai captive-n trup, ele țipau să iasă-afară...
Să-mi șteargă urma de tristețe ce începuse să mă doară.

Scriai poemele pe rând curgând izvor din al tău cuget,
La început, când mă iubeai, apoi erau în mine muget,
Mă chinuiam crezând că tu ai șters poemele pe rând
Când în tăcere mă priveai cu focu-n suflet tremurând.

Eu te iubeam... tu mă iubeai, dar ai uitat s-arăți ce simți,
Să-mi dai mereu a ta căldură din culmea mâinilor cuminți
Și de-mi spuneai așa-ntr-o doară că mă iubești la fel de mult
Eu nu credeam că altă dată... nici nu puteam să te ascult.

Revino cu dulci cuvinte și de nu vrei să spui, să taci,
Te voi citi privindu-ți chipul sorbind petalele de maci,
Voi retrăi din amintire ce îmi spuneai odinioară...
Și am să cred că mă adori cum o făceai seară de seară.

Pe strune aspre de vioară voi scrie veșnice povești
Cântând eternele balade, de plâng, te rog să mă oprești.

De-aș putea...

De-aș putea să trec prin sită lumea asta trecătoare
universul să-l fac mic, să-ți stea luna la picioare,
să privesc de pe o stea cum miroși zâmbind o floare
n-aș mai fi așa de tristă că te sorb din depărtare,

de-aș putea în zi cu soare să m-agăț de curcubeu,
să mă legăn până seara tot visând la glasul tău
te-aș picta să-ți dau culoare din potirul lui Orfeu
pensulă să-mi fac din plete, șevalet din chipul meu,

de-aș putea să fiu ecoul ce-nconjoară lanțul porții,
să fur cheia fericirii... să fiu zeu în fața morții,
să fur străluciri de aștri presărați pe voalul nopții,
diamante peste lume... să rup baierile sorții,

de-aş putea s-ajung hazardul, s-ating cerul de pământ,
 să fac punte peste ape, cum să fac un legământ
 din esenţa roditoare stoarsă dintr-un biet cuvânt?
 m-aş preface-n vrăjitoare să rostesc acest descânt,

pasăre de-aş fi sau înger aripile le-aş desface
 ca să zbor spre tine soare cu sămânţa din găoace,
 tu să fii culcuş de vise... cu căldura ta ai coace
 jurămintele dospite, să fiu lacrimă mi-ar place...

să transform în bucurie plâns, durere, suferinţă
 şi să curg prin ochi senini, să-mi preling a mea fiinţă,
 să fiu seva ce-mblânzeşte duhul plin de necredinţă.
 — Spune-mi, Doamne, că o clipă, toate astea-s cu putinţă!

de-aş putea să fiu o pană să plutesc pe-a ta iubire,
 eu uşoară, tu ca valul să mă duci spre fericire
 aş fi suflet dus pe ape, dulcea sevă din potire
 ce ţi-ar răscoli fiinţa scufundată în simţire...

Dacă... eu, dacă... tu

Dacă... eu, n-aş mai fi, tu... pe cine-ai iubi?
 oare cui o să-i dai sărutările tale?
 mă întreb... cui vei sta dimineţile-n poale?
 cui vei spune?... te-ador!... risipind nopţi târzii.

Dacă... eu, n-aş mai fi, pentru cine-ai trăi?
 Pentru cine-ai culege diamante de rouă?
 Pentru cine-ai fi scut dacă ninge sau plouă?
 cui vei umple ulcior din izvoarele vii?

Dacă... eu, n-aş mai fi, mă întreb de-ai trăi
 Amintiri ce nu mor ar rămâne cu tine
 Aş fi steaua din noapte strălucindu-ţi şi-n zi
 când eşti trist să te-ating, să-ţi fiu înger aş şti,

Dacă... eu, n-aş mai fi, mă întreb de-ai iubi
 timpul nostru trecut... ar putea fi prezent?
 dacă-n ochii tăi mari eu voi spune absent?
 dacă-n visele tale voi putea reveni...

Dacă... eu, n-aş mai fi, ar fi noapte şi zi?
 ai fi om sau nălucă căutându-mă-n stele?
 ai simţi când te-ating noaptea palmele mele?
 căutând paşii mei printre nori argintii,

Dacă... tu, n-ai mai fi, eu... pe cine-aş iubi?
 Aş fi om vitregit de iubire şi soare,
 Aş rămâne olog, fără mâini şi picioare,
 Împietrit de-al tău dor... doar de tine-aş vorbi.

Octavian MIHALCEA

DECORATIVĂ

Călătoriile – semne
de vineri până în mai
pasionale coborâri
pe scena oricărui abandon
în același timp se poate ivi puntea
decorativă greu definibilă
totul pentru a expune sentimentele
dintr-o fotografie fără nume
poate cele mai mari sustrageri
vor acoperi pământul tuturor
sufletul doar sufletul
riscând toate speranțele

AR PUTEA VENI

Au fost oase tari
nu știau să crape
cineva ar putea veni
pe la colțurile umede
poate vor înțelege
femeile cu clești
cele ce alunecă noaptea
în verile peste timp
am nevoie de voi
rare populații din oglindă!

DEASUPRA FUGII

Știam să numesc
cele mai mari probleme
nu erau spuse multe cuvinte
cred că frumusețea era dublă
ambiguitatea spectacolului ne va apropia

frica voluptatea părăsirea unei bucurii
a lumii – capcană sau ironie?
se desfășoară fantasme solitare
acum norocul deasupra fugii
încă trăiesc cărțile iernii

PAȘII LUI DELVAUX

Umbră pe o sprânceană
sau strigătul înfipt în lemn
schelet ucis dimineața
s-au răzbunat grădinile
cine mă știe
mă va ști mereu aici
tot mai răspunde obrazul alb
nisip zidit la marginea mării
odată cu pașii lui Delvaux

ÎNCET

Creiere și zale
lumină roșie alungată
spre râuri tinere
cine arde după colț?
știu că atunci te-ai speriat
suflet și bucurie și boală
întunericul nu se schimbă
încet leagă-mă rece
carnea va fi în urmă

COLȚII CEI MARI

Multe muzici fragede trăiesc
o mamă atât de blândă
ar fi putut să fie frunza tăiată
numără până la 3
numără până la 9
colții cei mari sunt
în visul peștelui

Adrian LĂZĂRESCU

Nisipul cald al iubirilor lacustre

Hei, ți-ai utat urmele pașilor,
alergând într-o doară
pe țărmul umed al celor care,
încă nu pot spune nimic despre dragoste
și asta, poate pentru că n-au reușit
să îți simtă călcătura de meduză,
plutind pe nesfârșitele întinderi de ape
în care obișnuiau să se scalde bărbații
dimineața, după visare,
înainte de a urca pe punțile corăbiilor
deja pline de soare,
în drumul lor către o altă zi de mâine
- lăsată drept răsplată de îngerii
ce-au reușit să-ți arate, de departe,
cum se simte iubirea
în pielea celor care nu cuvântă,
ci doar se așteaptă unul pe altul,
întinși, cu fața - plină de sânge, către răsărit
în chip de răstignire...

Amintirile unei amiezi străine

Mai știi...? În acea zi îmi strecurasem sufletul
printre degetele-ți albe, înconjurându-le cu grijă,
de teamă să nu le strivesc sub pașii noștri
înaintând pe pietruitul drum - de-atâta timp,
cu gândurile celor care-și poartă povara
eternelor reîntoarceri acasă..

Sala pașilor pierduți

O ușă parcă se dădu în lături,
scârțâind - în durererile trecerii noastre mai departe,
peste pragul celor care nu se văd,

decât dacă păsești dincolo,
 pe colidorul larg - de-a lungul căruia,
 strămoșii ți-au hrărit lungul drum spre nemurire,
 și asta doar pentru că tu ai ales să iubești tot ce-ți stă în cale,
 tot deschizând ușile celor ce cântă
 arcuit, în forme de vioară, despre un al cincilea anotimp,
 în care tu tot întârzii, bătând în neștire pe la uși,
 alergând, călcând pe lespezile umbrite
 de cei care nu-ți mai cuvântă despre nimic,
 ci doar ți-au lăsat propriile chipuri,
 pictate pe zidurile pline de soare,
 din sala pașilor pierduți, drept călăuză
 în drumul tău spre marea descoperire
 a lui niciodată. Și-atunci să nu te miri
 că, dincolo de palma ta întinsă către o altă zi de mâine,
 nu vei mai găsi, decât brazde în nuanțe sângerii,
 lăsate într-o doară, întru amintirea celor
 care ți-au văzut pașii, cândva,
 în lumina amiezii.

Eu, iarnă, tu - primăvara mea..

Te-ai fi gândit? Mi-era dor să mai rămân
 să-ți simt măcar acum, puțin, sufletul cald,
 călcând peste toate câte au fost fără de noi,
 însă nu credeam că mă vei mai lăsa
 să-ti trec pragul atât de târziu.
 Mă oprisem lângă o fereastră,
 luminată încă în amurgul prefigurat
 spre orizont, în nuanțe de viu.
 - Privește, iubito, cum ne ninge..
 încă ninge peste sufletele acestea calde...
 și te întreb: - O sa fim oare fericiți
 atunci când toate aceste căderi
 de zi cu zi se vor topi?
 Incă mai e loc aici, la tine, pentru tandrețe...
 ți-as apuca cu forma palmei mijlocul subțire
 deși știu că nu mai este cu putință
 să simțim iubirea de-altădată și totuși iată
 cum natura ne mai dă o șansă,
 chiar dacă prea vagă pentr-un orizont concret..
 Răbdători fi-vom, iubind intens tot ce-am pierdut,
 încât să-i scoatem firii sămânța vieții...
 chiar și dintr-un bob de lut...

Ella BLUE

Iluminare

Orb pe țărmul vieții
nu-i știe culoarea dar poate intui forma
se izbește mereu de conturul ascuțit
strivindu-i palmele
alteori de-o linie dreaptă
a învățat că e o linie moartă
nu duce nicăieri
arareori întâlnește forme calde
curbe ce le poate gusta culoarea
îi amintesc de trupul femeii iubite
prea repede uitat în negura de dincolo de pleoape
ar fi zburat urmându-l
aleargă dar se izbește de ciotul unei iluzii
zdrobindu-și ultimile simțuri
doar inima rămasă întreagă îi șoptește:
Intră în cerc orbule doar așa vei afla Lumina
și calea spre El

Inspector de zbor

Cândva
m-ai lăsat să văd
curcubeul
Sufletul meu se bucura ca un copil
M-ai mutat într-o mansardă
cu o singură fereastră
spre nord
Prea mult cer
ți-ai zis
și ai zidit fereastra
Atunci
mi-am lăsat sufletul
să zboare

Nu există întâmplare

Vor fi prea multe întrebări
Pângărind pornirea dintâi a inimii
Atâtea cuvinte necurse

Suntem două cochilii
Fiecare cu perla ei
Așteptăm destinul să ne culeagă
Să ne așeze într-un colier
N-am luat în calcul hazardul
Marea capricioasă ne poate arunca oriunde
Eu pe un mal
Tu pe altul
Nu contează că am înotat în același sens
Culegătorul de perle
Se scufundă mereu
În același loc

Imposibila iubire

Ne-am rătăcit
Pe țărmul acela

Tu
Absent
Căutând clipe
În cochiliile soicilor
Alungate de maree

Eu
Cerând îmbrățișări
Algelor

Să nu ne spunem
Pe nume
Mi-ai zis

Lasă marea să-ți strige iubirile
Ea are patru zări
Nisipul de sub pașii tăi
E plin de amăgiri
Și prea fierbinte
Să păstreze
Gândul

.....
N-ai ascultat niciodată marea
Prin timpanul scoicii mele

Dumitru BĂLUȚĂ

mic tratat despre sine

1.

la tinerețe nu prea știi de tine.
cum îți dă mustața-n spic – tot pe vârful
la cules de gutui ca țâțele neumblate.
acrobația ta pe funigei nu aduce baftă.
habar n-ai că nimeni nu-ți decorează făptura
decât dacă ești vrednic de sine
la fel cu munții îngropați în statornicie.

demult îți spun – insista munteanul
umblat – că drumul ăsta duce drept
în inima bucegilor unde e frig și vara
ca pe creasta lumii.
acolo-i omul cu căciulă de dac
care domină eonul și timpul – sfînx suveran
înconjurat de babele de piatră
ce leagă și dezleagă în fleite și harpe
visele lui Dumnezeu.
acolo statornicia-i eternă.
doar câte o piatră tânără fâlfâie din aripi
să scape de veșnicie.
urcă și vezi.
nu ezita să înveți și tu ceva util.

2.

sinele nu are naștere-moarte.
nu se regăsește-n acte de stare civilă.
n-are nici c.n.p. nici a.d.n.
este singular și nu se dedublează
alter ego fiindu-i străin.

nu are nevoie de interpretare cardiografică
pentru că-i echidistant de cord
și de sânge care fie albastru fie profan
la un moment oricum se alterează.
în dilema „a fi sau a nu fi” ține
de sensul imparțialității.

sinele-i imponderabil. eterul celor
 încoronați cu memoria focului de veghe
 între real și superstiție.
 sinele – continuă ardere ca și rana
 lui iov – detestă orice rău într-o bine.
 la fel și căderea în glorii indezirabile
 detestă doar luminând.

3.

spre capătul tunelului unde
 licărește sinele.
 poporul lui locul își caută
 sau eu înaintez într-o oglindă opacă
 și ochiul de scânteie este în urma mea?

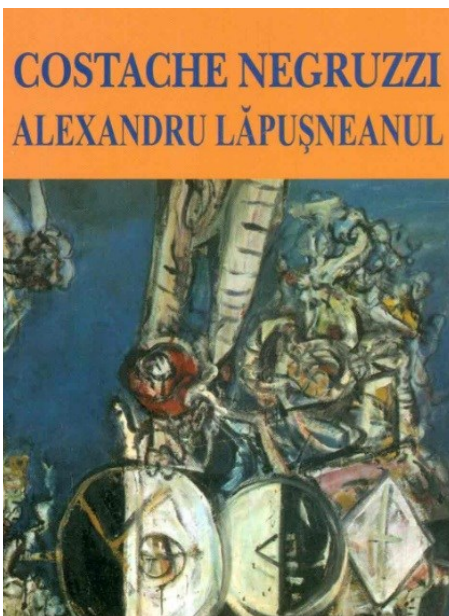
o voce ostentativă ca de tv:
pacientul are coapsa desfigurată...
inconștient...
 mă doare pentru adevărul meu.
 încerc să uit încăierarea atroce cu îngerul.
 mă gândesc la ce-mi trece prin cap:
 oare ce spunea pe limba ei pasărea
 din colivia strălucitoare din hol
 sau poate soarele agățat în cactus țipa?
 din nou impasibilul glas:
vremea rămâne închisă...
orice deplasare... închisă.
 gânduri: de ce totul este „închis”?
 ce mai este liber?
 luna plină se revarsă-n deșert sau eu sunt
 acela ce merge spre licărul sinelui?

4.

ce căutam eu în prăpastia din care
 abia se zărea o așchie de cer?
 urcă și vezi – insista munteanul umblat –
 nu ezita să înveți și tu ceva util...

Istoria și metamorfozele ei

Silviu GORJAN

1. Realitatea, ideal și întuneric – Costache Negruzzi

„... artist ce iubește mai multe lucruri deodată, cătând însă sub înfățișări felurite numai frumosul unduios și schimbător”

Eugen Lovinescu

Costache Negruzzi este, fără îndoială, un scriitor atins de aripa singularizării. Tenace, și-a apărat orgolioasa lui independență de conștiință, știind că lumea literară este un teatru imens din care fiecare își rezervă dreptul să aleagă atât cât poate și de unde poate.

Așa ne explicăm că, în 1857, când publica „Păcatele tinerețelor”, așeza în fruntea strădaniilor sale un citat din Gentile Sermini: „Sicome celui, che una instalatella vuole a un sua amica mandare, presa il paneruzzo e il caltelina, l'articella suo ricerca, e come l'erbe trova cosi nei paneretto le mette senza alcuna assortimenta mescalemente. Non altrimenti a me a convenuto di fare. Pero dunque mi pare che qesta meritamente non libro, ma un paneretto d'insalatella și debba chiamare.”

Prin aceasta, sub impresia că glumește, autorul oferă, de fapt, o doză de provocare, conștient fiind că opera sa va rezista vremii. Oferindu-și opera cu modestie, sub pretextul metaforic al unui „paneretta d'instalatella”, Negruzzi își structurează opera pe direcții precise, cu sentimentul unui semn de „independență literară”, cum o va defini Vasile Alecsandri în 1872, fără complexul unei subordonări la o tradiție.

Proza memorialistică, nuvela, poezia de anvergură epică și foiletonul impresionist sunt specii inaugurate sau ancorate de el în literatura noastră cu un sentiment al siguranței depline. Afirmam, la început că lumea i s-a oferit lui Negruzzi ca un teatru imens de unde fiecare este liber să aleaga spre mulțumirea propriului său bun gust.

Astfel, nume întâlnite în opera sa provin din două zone temporale

diferite ale culturii. Tucidide, Xenofon, Strabon se circumscriu antichității clasice, iar Mime de Seigne, Balzac, Florian, Walter Scott, Goethe, Byron, Schiller, Voltaire ș.a. vin din sensibilitatea secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea. Gustul armoniei îl va proba Negruzzi prin preferința sa pentru opera „Don Giovanni” de J.W.A. Mozart. În ciuda acestui caleidoscop de preferințe, Negruzzi a știut să se singularizeze, să-și asume un stil propriu, conform interiorului său omenesc.

Prozatorul Negruzzi a învins timpul și, în acest sens, Lovinescu afirma: „Pentru noi, ca și pentru viitorime, el va rămâne creatorul nuvelei românești.” „Un mare prozator”, „creator de valori pure, inefabile”, confirmă aceeași judecată și George Călinescu.

În special prin „Alexandru Lăpușneanul”, Negruzzi se instalează definitiv într-o clasicitate deplină de manuale și exegeze, recomandat și explicat generații după generații drept un model neîntrecut, a cărei recunoaștere a fost proclamată nu numai de critica profesionistă și de istoria literară, dar și de mari creatori ai prozei literare românești moderne, precum Liviu Rebreanu sau Camil Petrescu.

Nuvela „Alexandru Lăpușneanul” a fost scrutată de către critica și istoria literară prin sensibilitățile romantismului. Dar ea nu se integrează romantismului decât prin apelul la cronicari și prin anumite extravagante ale personajului. Negruzzi nu are nimic din Walter Scott ori din Prosper Mérimée în viziunea și tratarea subiectului. Negruzzi se păstrează aproape de materialul faptic descoperit în cronici, dar își permite să adauge capitolul al II-lea. Viziunea în care tratează istoria

este proprie, personală, trădând gustul său pentru ordine, dar și pentru opusul ei.

Negruzzi se află prins între aspirația spre o natură „patetică și dominantă” și deci spre o viață conformă naturii, cu o vădită antipatie pentru „artificialitate” și cealaltă aspirație, la fel de legitimă, către afirmarea drepturilor umane, către proclamarea valorii proprii a personalității „chiar și în particularitatea ei dată de natură”.

Această dualitate, de sorginte barocă, expresie a spiritului lui Negruzzi se convertește în nuvelă, în teatralitate. Tocmai această teatralitate remarcată de V. Alecsandri, Eugen Lovinescu sau Tudor Vianu oferă nuvelei deschidere. și din acest punct de vedere ne permitem formulările care urmează.

1.1. Teatralitatea se naște din conflict. Punctul de plecare îl constituie atitudinea față de putere într-un timp medieval românesc. Cele două forțe – Lăpușneanul și boierii – par să-și modifice din când în când pozițiile. Lăpușneanul îi întâlnește pe boieri, oferindu-le hotărârea sa în cuvinte proverbiale: „Dacă voi nu mă vreți, eu vă vreau, răspunse Lăpușneanul, a cărui ochi scînteie ca un fulger, și dacă voi nu mă iubiți, eu vă iubesc pre voi, și voi merge ori cu voia ori fără voia voastră!” Răspunsul boierilor îl convertește Moțoc în masca perfectă: „de-ți vor trebui oști, ne vom înarma noi cu femei și copii, vom rădica țara în picioare, vom rădica slugile în picioare și vecinii noștri. Încredi-te în noi!” Mai târziu, rolurile se vor schimba, Lăpușneanul va apela la o mască atât de perfectă, încât va înspăimânta până și lucrurile sfinte: „După ce a ascultat sfânta slujbă, s-a coborât din strănă, s-a închinat pe la

icoane, și, apropiindu-se de racla Sf. Ioan cel Nou, s-a aplecat cu mare smerenie, și a sărutat moaștele sfântului. Spun că în minutul acela el era foarte galben la față, și că racla sfântului ar fi tresărit”. Boierii însă vor cădea victimă propriei lor credulități, orbiți fiind de spectrul puterii: „Vestea se împrăștiase că doamna se împăcase cu boierii; și boierii se bucurau de o schimbare ce le da nădejde că vor putea ocupa iarăși posturi...”

Aceste unghiuri ale tensiunii se întrețin reciproc într-o unitate perfectă, dramatică, de la începutul până la sfârșitul nuvelei. și totuși această dualitate care pleacă din același punct și care urmărește același scop, este principalul aliment al literaturii, formând acțiunea oricărei opere literare, din cele mai îndepărtate timpuri și până astăzi.

Epicul s-a validat întotdeauna sub forma unei pânze infinite, țesută în aventură care nu este niciodată cea hotărâtoare și nici ultima. Barocul va aduce o concepție diferită, în cadrul căreia conflictul deține rolul cel mai important. Prin conflictul nuvelei „Alexandru Lăpușneanul” se edifică nu numai din caracterului unui personaj dar și din imaginea amplă a unei epoci în care dramatismul face parte din existența cotidiană.

Conflictul baroc presupune aventura de care depinde în mod decisiv destinul tuturor acelor care urmează cursul istoriei și al aventurii. În nuvela de față, aventura se declanșează după conturarea conflictului. „Dacă voi nu mă vreți, eu vă vreau” este deja o aventură declarată. Domnitorul vrea să impună o ordine nedorită de ceilalți: conflictul hazardat dă naștere aventurii.

Misiunea pe care domnitorul și-o asumă este aceea de a justifica prin fapte propriile idealuri. Negruzzi și-a conceput nuvela în așa fel încât să-și poată pune în valoare misinea; aceea de a justifica destinul unui personaj trăitor sub semnul conflictului. El își întâmpină personajul într-un punct, după ce conflictul fusese deja declanșat.

Lăpușneanul venea în țară cu un scop precis, după cum și boierii îl întâmpină cu un scop sigur: înainte de întâlnire, fiecare era o parte adversă. Negruzzi cunoaște posibilitățile părților adverse, situațiile și pasiunile și știe astfel ce sens trebuie să ia acțiunea nuvelei sale.

Autorul își conduce personajele în vederea împlinirii misiunii pe care și-o declară. Astfel, „primum movens” al imaginației creatoare este acțiunea și, prin urmare, conflictul care o determină. În raport cu conflictul, narațiunea se organizează și se dezvoltă fără a pierde din vedere obiectivul ei, care este reprezentarea înfruntării; în felul acesta, se ajunge la opera de artă, dovadă și produs al imaginației care ia forma prevăzută de intențiile autorului. Se ajunge astfel, așa cum spunea Marcel Proust la „acele opere de artă desăvârșite, unde nimic nu rămâne izolat; unde fiecare parte își găsește în celelalte rațiunea de a fi.”

Negruzzi își concepe nuvele conform „geometriei ficțiunii”. Înainte de a compune opera, autorul a știut personajul și sensul acțiunilor sale.

Cronica lui Ureche îi furnizează pe deplin materialul de esență. Odată definit personajul, natura acțiunilor sale, semnificația și ordinea lor logică, autorul a trecut la exemplificarea geometriei ficțiunii sale.

În momentul în care Negruzzi hotărâse să scrie o nuvelă despre cea de-a doua domnie a lui Lăpușneanu, cunoștea natura conflictului și avea clară viziunea asupra personajului. Pentru Negruzzi, Lăpușneanu era exemplul clasic al tiranului, un tiran care se singularizează, neînțelegând că și pentru el singura certitudine este nu puterea, ci moartea. Pentru a demonstra această viziune, Negruzzi recurge la o construcție sintetică, la o perspectivă asupra realității care ne oferă deodată și în mod sugestiv, toată varietatea realității enumerative și incoerente.

În pură identitate barocă, Negruzzi alipește cruzimii tiranice mai multe obiective adiacente. În felul acesta, personajul răspunde unității superioare și indiscutabile a artei, satisfăcând curiozități multiple. Lăpușneanu este tiranul care se folosește de toate mijloacele pentru a-și împlini scopul propus. Se servește de diferite măști, dar înaintea inevitabil spre catastrofă. Voința nu-l înalță, ci îl distruge.

Voința și idealul său se află în contratimp. Idealul era o țară fără boieri trădători; voința nu era convertirea lor în numele cinstei și al adevărului, ci uciderea. A ucide și a fi liber poate părea un paradox. Liniștea aparentă se manifestă prin răutate, cruzime, disimulare, prin mască.

Toate aceste forme ale unei existențe tiranice se concentrează, printr-un evident artificiu, în persoana lui Lăpușneanu. Răutatea se înfruntă cu disimularea; liniștea înfruntă cruzimea; supunerea și nesupunerea se întâlnesc în ființa aceluiași personaj.

Asistăm la înfruntarea unor porniri intim legate și combinate care oferă, de fiecare dată, o altă față personajului. În aceasta constă adevărata

măreție a barocului în care se poate integra Lăpușneanu: fiecare pornire se repercutează diferit în manifestarea personajului.

În biserică, Lăpușneanu se arată plin de căință; își întărește spusele cu o învățătură biblică: „Să iubești pe aproapele tău ca însuși pre tine”. Bolnav, se arată supus normelor monahale: „...de mă voi și ridica din boala aceasta, sunt hotărât a mă duce la călugărie în monăstirea Slatina, unde să mă spășesc, câte zile îmi va mai lăsa Dumnezeu. Deci vă rog, părinți arhierei, de mă veți vedea aproape de moarte, să mă tundeți călugăr...” Revenindu-și din letargie este amenințator până la cruzime: „A! Voi vă jucați cu mine! Afară, boaita! Ieșiți! Că pre toți vă omor!”.

După model baroc, imaginația creatoare a lui Negruzzi cuplează pasiuni și patimi pe care le concentrează apoi într-o singură unitate: cruzimea. În această situație, caracterele se conturează doar după fixarea conflictului; acțiunile dau naștere episoadelor. Astfel, aventura nu este materia, ci instrumentul literaturii; nu este nucleul care generează interesele, ci produsul organizării conflictului.

1.2. Conflictul care constă în opoziția personajului față de lumea sa este o formă nouă a conflictului care se înscrie printre marile aporturi pe care barocul le-a oferit literaturii.

În literatura de tradiție, lumea artistică este paralelă, în toate aspectele ei, cu lumea reală. În afara spiritului baroc, ficțiunea artistică concepe un univers populat de ființe imaginare, pe măsura celui real.

Într-un astfel de univers, relațiile personajului cu universul său este paralel relației omului real cu lumea reală.

Alexandru Lăpușneanul este un personaj care simbolizează cruzimea omenească; la această dominantă, eroul a ajuns datorită contextului vieții istorice, dar și grație structurii sale sufletești. În realitate, Lăpușneanul este un om slab, un om fără simțul realității, care pătrunde într-o lume pierdută, fără să știe că este o lume nulă. El vrea să ucidă răul într-o lume care-și află esența chiar în răutate. Dacă ar fi știut aceasta, ar fi fost, fără nici o îndoială, un altul, ar fi fost un înțelept sau un filosof. Greșeala lui constă în credința că ucigând și pedepsind poate schimba lumea în care trăiește.

Boierii au și ei o lume a lor, o lume ideală, și cu aceasta Lăpușneanul se află în conflict, pentru că este o lume fără el. Efortul său tinde spre aflarea unei lumi în care crede, dar pe care n-o poate realiza.

Probabil, intenția lui Negruzzi a fost să realizeze un conflict într-o lume reală și una ideală, fără să se fi gândit că, făcând artă din realitate, aceasta devenea, la rândul ei, ideal.

Nuvela „Alexandru Lăpușneanul” prezintă în esență un conflict al eroului cu propria lume în care trăiește, cu o lume inaptă să servească idealurile realizate de imaginația sa.

Când lumea nu corespunde idealurilor sale, Lăpușneanul se află în conflict cu ea. și cum aceasta nu corespunde niciodată, conflictul mai acut sau mai lent este permanent. Revolta lui Lăpușneanul se manifestă prin gesturi și fapte exterioare, fiind înconștient că, de fapt, apără o lume care nu poate exista într-un timp cât a fost necesar pentru viața sa.

Meritul lui Negruzzi n a constatat atât în schema „geometriei imaginare”, cât în faptul că a privit în mod aparte natura termenilor dualiști. În loc să se mulțumească numai cu descrierea înfruntării unor interese sau cu relatarea întâmplărilor care decurg din acestea, a trecut dincolo de ele, lăsându-ne să vedem înfruntarea dintre ideal și realitate, înfruntare inegală, în care dramaticul este aproape de tragic, dar care continuă să fie una din fazele fundamentale și una din imaginile superioare ale războiului neîntrerupt al omului împotriva destinului său.

Fiecare faptă făcută de Lăpușneanul îi întărește avântul, dar îl îndepărtează de lumea ideală; în momentul când această lume la care visa, pe care o dorea, s-a depărtat prea mult, realitatea îl exclude, anulându-l. Astfel, conflictul baroc, produs al forțelor contrare aflate în înfruntare, ajunge să impună artei nu numai veșmântul, dar și conflictul. În jurul conflictului se organizează întreaga operă; conflictul devine motorul tuturor mișcărilor operei.

Autorul și-a creat mișcărilor, conflictul, înainte de-a fi dat personajelor sale individualitate sufletească. Individualitatea sufletească este pentru personajul baroc drama, adică înfruntarea voințelor ce se întâlnesc în interiorul unei inimi bivalente. Lăpușneanul are inima împărțită între om și tiran, ca om este slab, pățimaș, iar ca tiran este puternic, neiertător, fără remușcări. Dar despre ce poartă un personaj baroc în sufletul său, într-un alt capitol. Din istorie sau de lângă noi, un astfel de suflet are propria sa individualitate.

Decembrie

- 1 decembrie 1927 – s-a născut, la Caracal, compozitorul **RADU ȘERBAN** (m. 6. 02. 1984, București)
- 2 decembrie 1950 – a murit, la Geneva, pianistul, compozitorul și pedagogul **DINU LIPATTI** (n. 1. 04. 1917, București)
- 2 decembrie 1967 – s-a născut la Slatina – pictorul **IULIAN STANCU**
- 2 decembrie 1977 – s-a născut, la Slatina, poeta **ALINA NEAGOE**
- 3 decembrie 1904 – s-a născut, la Caracal, istoricul **VASILE MACIU** (m. 14. 02. 1981, București)
- 4 decembrie 1943 – s-a născut la Caracal, decoratorul, pictorul și graficianul **VINTILĂ MIHĂESCU**
- 4 decembrie 1967 – s-a născut, la Corabia, poeta **CORINA MONEA**
- 4 decembrie 1976 – s-a născut, la București, prozatorul **NICUȘOR RUSU**
- 6 decembrie 1951 – s-a născut, la Cluj-Napoca, pictorița și graficiana **CRISTINA BOTEZ**
- 6 decembrie 1952 – a murit, la Cluj-Napoca, criticul și istoricul literar **DUMITRU POPOVICI** (n. 25. 10. 1902, Dăneasa)
- 7 decembrie 1987 – a murit, la București, poeta **IOANA BANTAȘ**, pe numele adevărat **ELENA BALTAG** (n. 10. 11. 1937, Slatina)
- 9 decembrie 1943 – s-a născut, la Slatina, criticul și teoreticianul literar **LUIZA PETRE PÂRVAN** (m. 15 decembrie 2017, Pitești)
- 10 decembrie 1997 – a murit, la Pitești, poetul **MIRON CORDUN**, pe numele adevărat **GHEORGHE CÂRSTEA** (n. 16. 11. 1935, Priseaca)
- 12 decembrie 1945 – s-a născut, la Amărăștii de Sus, istoricul și muzeograful **OTILIA GHERGHE**
- 15 decembrie 1936 – s-a născut, la Stoicănești, pictorul, restauratorul și arheologul **TRAIAN ZORZOLIU**
- 15 decembrie 2017 – a murit, la Pitești, criticul și teoreticianul literar **LUIZA PETRE PÂRVAN** (n. 9. 12. 1943, Slatina)
- 16 Decembrie 1951 – s-a născut, la Băbeni- Bistrița, Vâlcea, pictorul **VIRGILIU DAN DUMITRESCU**
- 20 decembrie 1869 – s-a născut, la Orlea, folcloristul și gazetarul **NICOLAE PĂSCULESCU** (m. 1942, București)
- 22 decembrie 1944 – s-a născut, la Slatina, poetul, prozatorul și dramaturgul **DAN MUTAȘCU**
- 23 decembrie 1911 – s-a născut, la Slatina, scriitorul și medicul **ȘERBAN MILCOVEANU** (m. 30. 08. 2009)
- 23 decembrie 1973 – s-a născut, la Medgidia, pictorul **CĂTĂLIN PODOLEANU**
- 25 decembrie 1937 – s-a născut, la Slatina, gazetarul și poetul **AUREL GAGIU** (m. 1. 05. 2006)
- 27 decembrie 1951 – s-a născut, la Vlaici (Colonești), pictorul **MIHAI-MARIN CÂRSTEA**

Raftul cu cărți

Un esthet tradiționalist – Silviu GORJAN – și doi poeți moderni – Daniel DĂIAN și Dan E. DIACONESCU

C. Voinescu

**Silviu GORJAN: *Cam târziu,
dar încep să te pricep, viață!***

Trama acestui nou roman al lui Silviu Gorjan prinde contur din crâncena relație a individului cu istoria, căci destinele așezate paralel ale celor două eroine, Nineta și Corina, mamă și fiică, sunt împinse brutal și ireversibil spre tragism de tirania politică a vremii, ce demolează existențe, caractere, suflete, zdrobește voințe și ucide vechi principii morale. Absența din textul narativ a dialogului este semnul

stilistic al alienării omului la vreme de dictatură, când supraviețuirea devine posibilă numai în temnițele tăcerii din sine sau în cele din afara sinelui – ale umilinței dezumanizante, pe care le experimentează Zaharia, soțul Ninetei și tatăl Corinei. Epicul simplu, fără ramificații, cu puține personaje în prim-plan, cu enunțuri parcimonioase, dar de profunzime moralizatoare, devoalează intenții psihologizante, nedezmintind nici de astă-dată, bine statornicite particularități artistice auctoriale. O proză caldă și calmă, în ciuda zbuciumului lăuntric al personajelor, reflexiv-meditativă în substanța ei epică, cu liniile vieții frânte funest de aluviunile catastrofale ale istoriei. Dintr-o postură formal obiectivă, naratorul coboară în lăuntrul personajelor spre a le sonda atent emoția, pe care, apoi, o proiectează, din perspectivă subiectiv-participativă, într-o realitate bulversată de forțele oculte ale vremii.

Substanța epică a acestui roman este tragică, personajele însele fiind supuse unei existențe tragice de către un timp aspru, nemilos: Zaharia este ținut în detenție de un regim politic ce nu permite libera circulație a gândului, îndurând ani în șir, în închisoare, umilințe și căderi în sine. Eliberarea din pușcărie nu înseamnă pentru el și

eliberarea din cătușele existenței, pentru că umilința vine acum chiar din partea Ninetei, victimă și ea a neputinței de a rezista, într-o lungă penitență conjugală, tentațiilor lumești. O căsnicie pornită cândva din iubire este zdrobită nemilos de mecanismul nedrept al istoriei care transformă viața însăși într-o închisoare și mai vastă, cu o singură posibilitate de evadare, cea în sine.. Tragismul existențial al Ninetei este cuprins între iubire și trădare, între rezistență și neputință, la un moment dat, de a mai rezista. Ea nu trădează doar căsnicia, nu trădează doar iubirea pentru Zaharia, ci se trădează pe sine însăși, își trădează crezul moral, este strivită în menghina ororilor existențiale. Este împinsă de la înălțimea morală de odinioară, în hăul unei vieți schilodite nemilos de lipsa de repere etice, de valori reale, de Dumnezeu. Dorin, milițianul și amantul pasager, este creat ca personaj nu pentru a fi partea indispensabilă a adulterului, ci pentru a spori tragismul substanței epice. Prin paradox, el este reprezentant al forței represive, executantul ordinelor obtuze ale puterii ce îl smulse pe Zaharia din armonia căsniciei abia începute.

Corina, fiica Ninetei și a lui Zaharia, se așază în prelungirea acestei povești despre dragoste și întuneric, să completeze imaginea unei vremi și ai unei lumi profund bulversate, iar nepotul ei Daniel, creează împreună cu bunica un arc peste timp, pentru a susține ceea ce autorul însuși spunea odată: o viață care nu e trăită în libertate devine existență.

Nu doar timpul le este potrivit acestor personaje, ci și propriul destin, moira, cum spuneau vechii greci. Toți actanții sunt prizonierii propriului destin.

**Daniel DĂIAN: *Sunt un apocalips*
– o poezie a explorării lăuntrului uman**

Cât optzecism sau douămiism trădează poezia lui Daniel Dăian este mai greu de spus, cum nici așezarea sa în vecinătatea expresionismului sau a impresionismului nu poate fi întotdeauna probată.

Potrivnic oricăror tipare lirice, mai vechi sau mai noi, el ia în proprietate absolută cuvântul, îl supune voinței sale poetice, îi destructurează noima, îi imprimă alte fulminante traiectorii semantice, îl asmută pe realul fetid din jur. Pentru că lăuntrul său e dominat de angoase, de neliniști, de revolte și împotriviri, uneori violente, față de ordinea prestabilită a lucrurilor. De aici – și nonconformismul său estetic nu doar când metaforizează, ci și când pune pe pânză realitatea distorsionată, incomodă, în care se vede constrâns să ființeze.

Daniel Dăian se află într-o perpetuă avangardă artistică, în avangarda

propriei avangarde, aş zice, depăşindu-şi, cu fiecare nouă carte, condiţia poetică anterioară, inventând şi reinventând poezia, în stil propriu, nu de puţine ori şocant, electrizant, rebel.

Poetul se zbate să iasă, prin cuvânt, din acest dezechilibru devastator al stărilor interioare, împinse spre paroxism de terna scurgere a timpului, de nevrednica aşezare a artei în tipare preexistente, de conformism, de fatalistă acceptare, de imobilismul existenţial letal.

Încorsetat într-o asemenea închi-soare a spiritului, Daniel Dăian forţează evadarea, dar nu săpând răbdător canale subterane, ce vor duce cândva spre lumină, ci izbind, cu imediată înverşunare, în zăbrelile vieţii, zgâlţâindu-le prin singura lui unealtă convertită în imprecăţie, cuvântul. Cu care şi învinge, cel puţin aparent, lumea insalubră din afara zidurilor, pe care aşază, fie şi provizoriu, un dătător de speranţe stindard al demnităţii.

Ai zice că poetul, căutându-se insistent pe sine, căci asta e poezia sa – căutare dureroasă de sine – s-a descoperit, s-a re-descoperit, propunându-se drept ofrandă adevărului, luminii, bucuriei de a fi. Însă, cu fiecare alt poem, Daniel Dăian se reîntoarce nemulţumit în sine, stărnind o nouă căutare pe cărări sufleteşti mai întortocheate, neexplorate încă, slobozind dinainte-i cuvântul din chingile semanticii convenţionale, întârâtându-l, făcându-l să muşte. Cuvântul ca un câine.

Din acest punct de vedere poezia sa nu este o retragere reflexă în sine, nu este un refugiu izolator de lume, o capitulare, ci doar o revenire periodică, la bază, întru încărcarea cu noi energii lirice a cuvântului cu care va relua cursa, şi mai îndârjit. Uneori, metafora devine

explozivă, imaginile artistice se zidesc din grotescul vieţii, versul însuşi, mai colţuros sau mai rotund, ţinteşte zgomotos acelaşi punct dinainte identificat: posibila regenerare spirituală a fiinţei umane. Poezia sa, precum şi a celorlalţi postdouămiişti, ar putea fi pusă sub semnul unei reacţii subliminale faţă de restricţiile estetice antedecembriste, păstrate şi transmise prin memoria colectivă, dar observaţia pare incompletă.

În ciuda titlului recente cărţi, *Sunt un apocalips*, cuvântul îşi domoleşte de astă-dată avântul incisiv, lexicul poetic se supune de bunăvoie temei propuse, lirismul este mai paşnic, fără să-şi piardă identitatea creativă anterioară.

Fiecare dintre cele patru capitole ale cărţii (*Şi ce dacă eu şi ce dacă!*, *O, doamne, dumneata*, *Yes cu Y mare*, *Imediat după dacă*) este precedat de câte un eseu, adevărat poem în proză, un portstindard ideatic condensat, cu metaforă convingătoare, şi cu încărcătură de trăiri, de zbucium lăuntric, de căutări de sine, de revolte ce stau să izbucnească: *Lumea nu este aşa cum ai vrea tu să fie. Nu vine în braţele tale cu zâmbetul pe buze. Nu toarce ca o pisică. Doar pisicile o fac şi, din când în când, unele uşi stricate sau diapozitivele smulse din universul tuturor copiilor, care acum sunt de atât de mult timp oameni mari pentru alţi copii.*

Cuvântul întruchipează acum, la marginea dintre real şi imaginar, iubirea în toate formele ei de exprimare. Făcându-l părtaş de simţiri pe cititor însuşi, poetul dezvoltă cu multă originalitate în poemele acestei cărţi ineputabila temă a iubirii, a frământărilor erotice, a dorinţei de a atinge absolutul, a ieşirii din sine şi a contopirii cu tine-le, întru speranţa că spiritul va triumfa până la urmă în faţa materiei: *în fiecare zi mă preschimb într-o flaşnetă/ pe care dacă o învârţi/*

țâșnește apa și zahărul vanilat al unui tobogan/ pe unde coboară miracolele reutilizabile/ ale lui negru.

Daniel Dăian rămâne, și în acest volum dedicat femeii celei generatoare de iubire, un poet eliberat de orice constrângeri canonice, dar captiv propriei reflexivități, procesând cotidianul cu instrumentele cunoașterii poetice, fără ca finalitatea să fie întotdeauna pe potriva aspirațiilor sale existențiale: *doamnă tu vezi ce noapte s-a lăsat/ peste paharul acesta care vine spre noi/ cu un stol de cioburi/ să ne ucidă?*

Deși recurentă în volum, vraja ritualului erotic, susținută uneori și de estompate sau mai expresive voluptăți carnale, se supune doar unei cunoașteri de tip luciferic, amplificând misterul, lăsându-l nedescifrat, sustras rațiunii, tendinței de a-l sugruma: *hai iubito să te sorb neașteptat de frumoasă/ și tu să privești până la ultima privire/ cum aluneci prin mine/ ca o hrană/ dezbrăcată/ și odată ajunsă în obscuritatea de carne/ să visezi un oraș cu iarba uscată/ în colțurile gurii.*

Oricum am privi poemele acestei cărți, ele se zidesc din duhul feminin, din vârtejul erotic, din metafizica iubirii, din iluzii și deziluzii, din certitudini carnale și incertitudini spirituale, din prăbușiri în labirintul lăuntric al eului, din ridicări deasupra lumii materiale, și din topire în neant. Tot acest eșafodaș liric se sprijină pe inedite și bine particularizate estetic imagini artistice, care nu mai șochează prin imprevizibile și terifiante asocieri, ci prin curgerea fluentă a simțirii, transgresate dibaci în artă. Vizibilă bine în acest nou volum, maturitatea poetică (estetică și de stil) a lui Daniel Dăian face ca ideea să se convertească grăitor în emoție, în ochii cititorului: *întotdeauna dragostea se risipește enorm în tinerețe/ ceea ce rămâne este doar o cameră goală/ unde*

locuiește un plin/ pe care îl pierzi mai mult decât crezi că l-ai putea uita.

Poemele lui Dăian țâșnesc dintr-o realitate „netrucată”, cum zicea Marin Mincu, provocatoare de atitudini, de îndreptări sau de respingeri categorice. Ele își împing materia spre mecanismele abisale ale alchimiei poetice, pentru a li se extrage esențe de o gravitate relevantă pentru cotidianul actual.

E multă deferență pentru real în aceste poeme, impusă de explorarea lăuntrului uman, de voința obstinată de a descifra sensul existențial al iubirii, atât de divers experimentate: *nu întreba un necunoscut/ modalitatea prin care ar putea săruta inima/ ce locuiește în pieptul unei femei/ pentru că din prea multă dorință ar fi în stare/ să o scoată de acolo mânat de o dragoste chirurgicală/ și să o sărute cu mâinile.*

Poate că de aceea APOCALIPS nu induce alegoric un sfârșit de lume, ci mai degrabă o revelație: posibilitatea, în viziune lirică proprie, ca o lume veche să fie înlocuită, prin cuvântul izbăvitor, cu o lume nouă.

La răscruce de ego și alter ego, de armonie și dizarmonie, la mijloc de Rău și Bun, cum ar zice Ion Barbu, Daniel Dăian îi cere femeii permisiunea de a-i cutreiera iscoditor ființa întru amăgitoare găsim a adevărului: *până la urmă cred că sunt un funcționar public/ iar jobul meu constă în preluarea și catalogarea/ tuturor viziunilor pe care tu/ le îmbraci până îți spui/ sunt frumoasă din tine domnule/ până departe în oglindă.*

Realizând permanent un transfer dinpre concret spre abstract și invers, Daniel Dăian, decomplexat canonic, scrie cum simte și cum gândește, imprimă fior liric personalizat trăirilor, ademenește cuvântul spre tâlcuri lirice nebănuite, creează imagini artistice de o surprinzătoare expresivitate, probând astfel deplina sa maturitate creatoare.

**Dan DIACONESCU: *Năvodari de stele*
– redimensionarea lirică a paradoxului
existențial cotidian**

Continuând experiența lirică anterioară, Dan Diaconescu dă la iveală, la Editura Hoffman, câteva noi cărți, printre care *Năvodari de stele*, structurată, deși unitatea tematică și de stil este evidentă, în trei capitole: *Risipa din oglinzi*, *Trăsurile serii* și *Melc fără casă*.

Consecvent cu sine, poetul își păstrează identitatea lirică și în acest tom cu rezonanțe prozodice clasice, în care versurile, de măsură egală, se rânduiesc în catrene cu ritm și rime cu sonorități particulare (versul al doilea rimează, invariabil, cu al patrulea). La rându-le, poemele însele, cu dimensiuni cuprinse, de regulă, între două și patru strofe, relevă, prin formă și conținut, viziunea lirică a autorului. Experiența existențială de care poetul dispune se recompune în cuvinte simple, purtând acea încărcătură semantică fără de care limbajul poetic nu ar fi persuasiv.

Dan Diaconescu identifică resoriturile primare ale creației în lăuntrul evenimentului banal de viață, ale cărui componente sunt transpuse artistic în stilul său clasicizant, abstract: *Iar noi, mușcați de viforul albastru,/ ne duelăm cu îngerii din pleoape/ și alungând cocorii de pe umeri,/ ne vindecăm cu noaptea dintre ape*. Textura lirică are densitatea cuvenită, de unde și forța de sugestie a unei imagistici, nu de puține ori temerare: *Mai vezi și toamna deschizând spre mine,/ Ferestre largi din vulpi polare,/ Nu trage storul vechi peste păduri,/ Pierdute sub o tragică ninsoare!*

Discursul său liric, presărat cu imagini artistice relevante, dezvăluie un sentimental a cărui emoție vine din descoperirea și redimensionarea paradoxului existențial cotidian: *Se pierde cineva-n amurg și-mi pare/ Că frunza orei cade speriată,/ Telefonistele orașului tresar/ Când toamna-și lasă bruma-ndoliată*. Cu astfel de mijloace, autorul construiește o lume situată între real și ireal, între singurătate și tristețe, între nostalgii și bucurii reținute, între trecut și prezent, între teamă și speranță, între sine și dedublarea de sine. Fără să devină reflexiv, fără introspecții răscolitoare sau angoase, poetul pornește totuși în căutarea unei liniști lăuntrice purificatoare, aducătoare de revelație, expiatoră: *Curg stelele din cerul ars/ Pe clipa moartă sub ninsori./ Mă strânge aerul prelung/ Și-mi cad pe liniște cocori*.

Dan Diaconescu este, așadar, un poet care își povestește gândul, trăirea, translând evenimentul într-un perimetru liric subiectiv. Temele, extrase din vâltoarea cotidiană, deși comune poeziei universale, își particularizează capacitatea de a stârni, prin metaforizare, emoția artistică. Trecerea implacabilă a timpului este dezvoltată, cu accente onirice, în versuri cu valențe muzicale: *Și când, trezit de păsări oarbe,/ mă spăl de visul tutelar,/ aud cum timpul mă strămută/ În somnul unui felinar*. În multiplele ei forme, iubirea își pune tematic amprenta pe unele dintre poemele din care răzbat mai degrabă ecourile îndoielii decât împlinirea sentimentului: *Mă adâncește spaima când sfioasă,/ M-acoperi cu pânze mari de vis,/ Doar mâinile-ți rămân doi aburi peste/ Lumina orei când am fost uciși*. Temele, nu

foarte diversificate, sunt însă susținute de motive inspirat alese, propunând suficiente valențe expresive întru menținerea nealterată a stării de poezie: noaptea, cerul, stelele, luna – din câmpul lexical cosmic, crângul, magnolia, șarpele, cocorii – din cel terestru. O cromatică ușor dominată de violetul recurent, iarna sugerând albul, dar și noaptea, ninsoarea, ploile induc o atmosferă vag bacoviană, probată, uneori, și de forma versurilor.

Cuvintele ziditoare ale acestui univers poetic compact sunt reîncărcate cu noime noi, pentru ca ideea poetică să dobândească relief. În ansamblul ei, construcția lirică rămâne bine echilibrată stilistic și prozodic, cu o curgere limpede în formele, după cum se vede, deloc revolute ale tradiției, drept care nu intră în disonanță estetică nici măcar cu modernismul ponderat al vremii.

Poemele lui Dan Diaconescu sunt, uneori, proiecția lirică a unei radiografii atente a eului: *În mine cad cu gurile deschise,/ Trucate răsarituri cu măști și clopoței...*, alteori, sporesc acel mister existențial propriu: *Pe malul unui sunet pătrund în grădină/ Și stele moarte zac ca într-un cânt...* sau devin un refugiu al singurătății: *Un ritm arhaic intră iar în mine,/ mă zgârie pe trup precum o*

gheară,/ cel așteptat, zadarnic, nu mai vine./ Lumina lămpii râde ca o fiară... Poetul lasă doar impresia că poezia îi oferă prilejul să facă o întreagă filosofie existențială, căci, de fapt, el se eliberează de amintiri, de trăiri, de experiențe proprii, de trecut, acceptând necondiționat fragilitatea condiției umane, puse în ecuație cu timpul: *Pe umeri parcă se destramă timpul/ Și-n gânduri ne înțepă baioneta.*

Fără să cadă în patetismul desuet al versificatorului diletant, autorul strecoară ici, colo inflexiuni metafizice derivate din amintiri și evenimente recente, ce îl urmăresc obsedant. În ciuda resemnării, a acceptării destinului și a consimțirii sale la curgerea inexorabilă a timpului spre moarte, poetul se lasă totuși învăluit de nimbul discret de victimă: *Geamăn cu timpul voi renunța la toate,/ Discret ca și-altădată voi face pod de vise,/ Voi stinge-n parcuri luminile albastre/ Și toți mă vor petrece cu ușile deschise.*

Vădind acel simț metaforic fără de care buna relație cu cuvântul ar avea de suferit, Dan Diaconescu optează pentru formula clasică de exprimare artistică, într-o vreme bântuită intens de fantomele veleitarismului liric.

Condiția iubirii și starea cuvântului

Aurel GOCI

Virgil Dumitrescu, *Imperiul nostru de tandrețe*, Ed. Autograf MJM, Craiova, 2016

Claxoane și fluturi, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2017

Virgil Dumitrescu, deși poet în adevăratul înțeles al cuvântului, nu a figurat în topul poezilor din Craiova, cu toate că a fost activ în viața literară timp de peste patru decenii, dar într-un mod aleatoriu – când întâmplător, când insistent –, dacă urmărim ritmul prezențelor editoriale. Astfel, între debut și a doua carte trec 13 ani, între a doua și a treia – zece ani, pentru ca după 2010 și până în 2017 să tipărească nu mai puțin de nouă volume... Și receptarea critică a rămas, până acum, exclusiv oltenească, în formularea unor nume reprezentative.

Dar în 2017 pare a se fi întâmplat o cotitură în biografia autorului, poate chiar o ruptură – nu doar o circumstanțială schimbare de adresă. Iată cuprinzătoarea sa creație lirică: *Fiul Soarelui*, 1975; *Mai mult de cât cuprinde ochiul*, 1988 – ambele volume apărute la Ed. Scrisul Românesc, Craiova; *Iulie Patru*, Ed. Aius, 1998; *Van Gogh, poetul*, Ed. Aius, Craiova, 2010; *Dacă ar fi să exist*, Ed. Scrisul românesc, 2011; *Patru mâini și o aripă*, Ed. Autograf MJM, 2011, Craiova; *Păcatele după Newton*, Ed. Autograf MJM, 2012; *Insomniile unui tratat de pace*, Ed. Aius, 2012; *Nesomnul păsării din Rai*, Ed. Aius, 2013; *Paznic de stele și de pisici negre*, Ed. MJM, 2014. Toate volumele, inclusiv cele despre care vom face vorbire aici, au o remarcabilă unitate tematică și semnificantă.

Textele au o cursivitate deosebită, chiar o fluiditate meșteșugită, compactă, ceea ce face din poem un bloc piramidal de idee și semnificație în care uneori titlul trebuie să fie considerat primul vers: *Abia la ziuă își pune în funcțiune camera de luat/ vederi/ și o plimbă ca pentru investigații prin viscerele/ unui timp sângerând./ a dormit cu genunchii la gură, rotund și gonflabil./ a mormăit transpus ca pentru a prinde/ înălțime./ s-a tăiat mult din pelicula dimineții la ultimul/ cântat al cocoșilor/ și s-a ales soarele de toată producția („Nu știu ce e cu visul, obosit lenevește și el”, în „Claxoane și fluturi”). Când citești un poem, ai impresia că te-ai da pe un tobogan, odată pornit la vale nu te mai oprești până la sfârșit, iar „zdrun-*

cinătura” finală concentrează toate stările și semnificațiile.

În mod curios, poezia acoperă și o zonă improprie, morală și sapiențială, care umple universul existenței cu un spațiu de meditație post-lectural. Există și un spirit ludic care intervine atât în poemele de dragoste cât și în textele religioase, deși o despărțire fermă, tematică, ar fi greu de realizat, deoarece autorul tratează temele simbiotic și simfonic, asociindu-le în zone complementare.

Existența se compune din prejudecăți și habititudini, iar limba – din locuri comune, precum sugerează poemul următor, purtând amprenta lui Nichita Stănescu: *Oricând pot fi tras la răspundere pentru locuri/ comune.// pentru cuvinte îngrădite cu de la sine putere./ pentru sentimente vechi de când lumea,/ iar eu dispun de toate după bunul arbitru.// scriu ploaie și cineva lăcrimează de sus/ spre a ne cuprinde pe toți. scriu iarbă sau floare/ și iarna dă înapoi cu spatele până trece prin zid./ poemul se plimbă pe stradă, cumpără la discreție/ pâine și sare, se adăpostește de vijelie,/ apoi o rupe la fugă să ajungă acasă./ are o conexiune în priză și se prea poate/ să aprindă ecranul. este o bătaie la vârful puterii/ că se schimbă de la sine canalul. în loc de / Dunăre-Marea Neagră mi se-arată Suezul.// apartamentul în care am locuit singur figura/ la întreținere cu două persoane, de alter/ ego-ul meu nici astăzi nu mă dezic (...) („Locuri comune”, „Claxoane și fluturi”).*

Poemele erotice potențază spiritul ludic și sarcasmul – ceea ce confirmă structura de poet cerebral și atitudinea intelectuală pe care autorul ține să le scoată în evidență; de altfel, postura aceasta nu este inovatoare – nimic nu-i nou sub Soare – dacă ne gândim că prin anii 70, poeți aflați

atunci pe valul recunoașterii, precum Vintilă Ivănceanu sau Ion Nicolescu, adoptaseră aceeași postură. Iată poemul „*Visul unei nopți de iarnă*” din volumul „*Imperiul nostru de tandrețe*: ...*Iar când vei fi cu mine la paris, îți voi/ alege-o rochie de vis și-n deget îți voi pune/ un inel mai sclipitor ca nimbul/ lui eiffel. în london, tu, // cum sfînxul meu prezis-a, te voi plimba/ sub stele pe tamisa. la buckingham, coroanele/ regale, se vor pleca pe rând/ măriei-tale, pe rin, burghezi, în ghetel/ și în haine,/ vom recita din goethe și din/ heine,/ ne-om chercheli din cupele/ prelungi cu vinurile tari/ de nibelungi, târziu, albind, // cu umbrele prin vișor, vom ști de-au fost/ cumva și încă fi-vor, în margine/ de noapte tremurată, doar tivul zilei/ înecate, toa-. Adăugăm noi, -te!*

După cum se observă, poetul poate să schimbe formula textuală, de la psalmii laici și dicteu, la cantilena muzicală, învăluitoare. Modernitatea expresivă nu se dispensează de o caligrafie nuanțată a exprimărilor, rezoluția puternică a condiției umane nu tinde spre autoreflexivitatea la modă, iar dominația textului nu anihilează cuvântul, după cum simbolurile nu hașurează o zonă de gândire abstractă. Starea de realitate a iubirii se generează pe clapele imaginarului, în trăiri nonconformiste și inefabile, pentru că autorul acreditează cuvântul cu putere sacerdotală, încât sentimentul se aureolează cu autenticitatea unui miracol.

Cred că Virgil Dumitrescu reprezintă o voce autentică în contextul poetic actual, scriind o poezie „care așază lirismul la locul lui”, printr-un „(...) film despre cuvintele-lucruri, cuvântul-stare, cuvântul-iubită”, după cum a observat Mihai Dușescu, unul dintre exegeții care s-au pronunțat despre creația autorului.

Autenticitatea scriiturii la Dumitru Crudu

Mihaela RĂDULESCU

Volumul de povestiri *Moartea unei veverițe* e o carte care declanșează emoții puternice, paradoxale, conținutul dramatic stând sub apanajul unui limbaj umoristic aparte. Ironia subtextuală și situațiile expuse în notă hazlie camuflează tragediile (individuale sau colective) provocate de războiul ruso-moldovenesc din 1992. Dumitru Crudu dezvăluie în stil original, o lume tristă, cu personaje care trec prin situații dificile, dar pe care le salvează din circuitul aberant al istoriei, prin efectul comic al expresiei.

Cele 68 de povestiri vorbesc despre o lume în derivă, personajele fiind permanent expuse unei tensiuni sociale sau afective. Spațiul basara-

bean este proiectat pe un fundal social dur, luptele din 1992, declanșând temeri și frustrări, atmosfera tristă relevând impactul conflictelor politice asupra individului uman. Dumitru Crudu vorbește despre adevăruri tulburătoare, prezintă situații limită, dar niciodată nu le spune direct, ci le descoperim întotdeauna în subsidiarul textului, ca un efect produs de stările prin care trec personajele. Textele compun un întreg, fiecare povestire contribuind la omogenitatea problematicii expuse. Unele personaje apar în mai multe povestiri (Nea Costea, Colea, Aliona, Ion, Vladimir), ele întrețin fluxul continuu al narațiunii și mențin circularitatea textelor.

În planul simbolicului narativ, autorul explorează dimensiunea inconștientului și subconștientului ființei, efectele războiului provocând drame de neînchipuit. Narațiunea are un pretext bine individualizat (conflictele socio-politice), evoluția subiectului devoalând încetul cu încetul, impactul incontestabil al războiului asupra destinului individual: „Tolea Dumitraș fusese mobilizat în războiul ruso-moldovenesc din 1992 ca să-și apere țara, dar din războiul acela s-a întors un alt om. Până la război era bun ca pâinea caldă, dar după război devenise spaima mahalalei noastre, dacă nu chiar a întregului sat, pentru că imediat cum lua ceva la bord, ieșea pe drum și se lua de oricine trecea prin fața casei lui.” (*O întâlnire cu tata*)

Sucesiunea povestirilor susțin firescul construcției textuale, narațiunea fiind dinamică, vibrantă, prin diversitatea situațiilor relatate. Cu toate că povestirile sunt scurte, au o densitate nebănuită, dată de substratul semnificației subtextuale și de modul de organizare a secvențelor epice. Relatările sunt impresionante, poartă însemnele existenței tragice, oamenii trăind sub povara unor vremuri tulburi și a instabilității economice. Titlurile sunt derutante, ele sunt deseori în contrast cu subiectul narațiunii, ceea ce dă Savoare analizei interpretative. E ca într-un joc de rebus, în care orizontul de așteptare al cititorului ia o direcție cu totul neașteptată pe parcursul lecturii.

Proza lui Dumitru Crudu e condensată, structura compozițională și tematică fiind realizată sub forma unor flash-uri care esențializează ideea. Contextul istoric e factorul care declanșează tensiunea din planul conștiinței personajelor, e elementul perturbator, ele trecând printr-un periplu afectiv și evenimential: „A doua zi, cu capul greu, ca de lemn, m-am întors la bar să mă dreg și am găsit ușa vraiște. Un ciopor de foști combatanți se îmbulzeau în fața ușii, dar nimeni nu intra, ceea ce nu le stătea în fire. Printre ei, și câțiva polițiști. Mi-am făcut loc mai în față și m-am ridicat în vârful picioarelor, și atunci am văzut ceea ce văzuseră ceilalți cu mult înaintea mea.” (*La Ungheni*)

Viața tumultuoasă, criza economică, războaiele, frica de moarte sunt subiectele acestei cărți. Nimic din ceea ce înseamnă lumea înconjurătoare nu-i scapă autorului, instituind relații puternice între cuvânt și realitate. Expresia, fraza, litera surprind un univers real, relația dintre semnificat și semnificant fiind directă. Personajele su-

prăviețuiesc unei astfel de realități, depășind situații absurde printr-un soi de nepăsare, un fel de negare a dramei. Dincolo de umorul lingvistic, identificăm un cod tragic al vieții, comicul fiind doar apanajul unei stări aflate la granița cu absurdul. Dincolo de text, se află situația, dincolo de cuvinte, se află conflictul, imaginarul naratologic fiind doar emanația realității.

Autenticitatea povestirilor derivă din decorul socio-politic basarabean, transpuse într-un mod aparte, tragicul substituindu-se adesea ironiei, ceea ce face ca tulburarea provocată de text să fie diluată la nivelul registrului expresiv. Discursul narativ nu impune sub nici o formă vreo interpretare etică, ci mai degrabă, merge spre situații caricaturizate: „Dimineată, Veaceaslav nu și-a amintit cum se dăduse în petic în seara trecută și tot drumul până la Chișinău a tunat și fulgerat contra armatei sovietice, strigând:

Afară, afară, afară

Armata rusă din țară!!!

Îmi curgea nasul și mi-am vârât mâna în buzunar după un șervețel, dar în loc de șervețel am scos o rămă. Rămăsese acolo după pescuitul de ieri.” (*Râma din buzunar*)

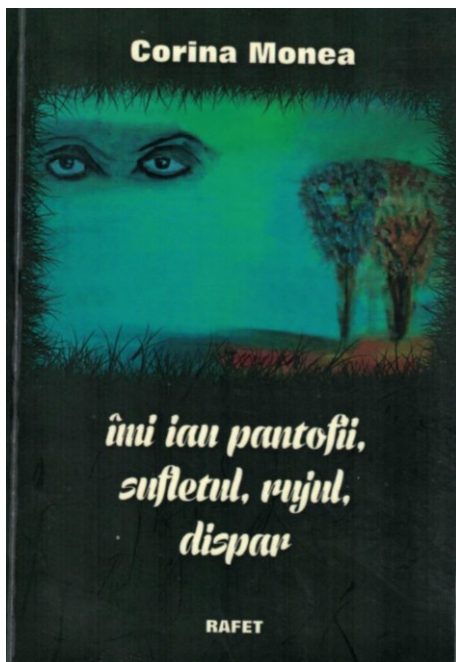
Cartea lui Dumitru Crudu stabilește o relație interesantă cu cititorul, îl duce spre adevăruri dure, spuse în formule expresive apetisante, fiecare povestire captând prin nivelul interpretativ complex. Moartea unei veverițe e metafora societății tulburătoare, a vieții tensionate, veverița fiind conștiința umană care se diluează în fața sorții. Metafora sugerează moartea individului care nu vrea și nici nu mai poate să-și păstreze spiritul pur, într-o lume pestriță. Dumitru Crudu știe să ne facă atenți asupra aspectelor importante ale vieții, prezentând în termeni firești, subiecte grave.

Doi poeți slătineni

Daniel MARIAN

Corina Dașoveanu

Poezia viului. Viul poeziei

Suficient să existe energie, pentru a apărea ca inevitabile tangențele energetice și uneori chiar transferul energetic. În acest angrenaj are loc comunicarea ca mijloc și cea ca scop, prima biologic material și mental realizată, a doua ținând strict de latura ființei predispusă creației.

Atunci când e vorba de comunicarea în cuvinte, se poate întâmpla o magie aparte. I se atribuie acesteia denumirea de poezie, fără a se cunoaște o definiție concludentă, majoritatea încercărilor fiind ori forțat

explicative ori oarecum stranii prin faptul că se produc prin însăși poezie.

De aceea, am putea considera poezia ca fiind un organism viu, singurul de altfel capabil să se explice și la un moment dat să se reproducă prin el însuși. Cu toate că risc după cum se vede o tautologie, voi rămâne la acest concept dual, viul și poezia. La urma urmelor, ar putea fi și o întărire semantică, într-un amplu entropic care are nevoie de câte o personalizare punctuală de unde să izbucnească ideea.

Abordarea celor două ipostaze existențiale are nenumărate șanse de expresie. Metafora se află cea mai la îndemână, lucrul cu imaginea fiind, poate paradoxal, destul de greu. Bineînțeles că se întrevade un lung desfășurător cu alte modalități de luat în calcul, dar ne complicăm prea tare.

Rămânând într-o relativă confortabilă stabilitate, astfel ne încumetăm să pătrundem atent în arealul construit în oricâte dimensiuni dar cu păstrarea valorilor omenescului de **Corina Dașoveanu** în declarativul „**îmi iau pantofii, sufletul, rujul, dispar**”. Tema centrală a poetei este fixată pe ceea ce contează primordial, *iubirea*, obligatoriu autentică și ne-disimulată. De altfel, cum mai clar de atât, când universul exact justificarea aceasta o are... „**ziua dintâi, iubirea**”: „*acum între noi, dumnezeule! / nu inserăm între mine și tine / distanțe măsurate / în timpul de topire a lumânărilor, / nici îngeri risipitori de efectul secundelor. // ești dogma mea și atât, / sunt antidogma ta și e de ajuns, /*

*căutări frământate în necredințe/ până
au ajuns adevăruri.// eu și tu, domnul
meu,/ nu coborâm genunchii în rugă,/
nu săgetăm anateme-n icoane,/ nu
construim biserici de frică,/ nu cân-
tărim timpul și moartea.// e ziua dintâi
a creației,/ azi facem iubire.”*

Cu toată responsabilitatea asumată a ființei, vine poeta și ni se deslușește, ne spune în cele care trebuie culorile arborate de ipostaza minții deschise, nesufocate de prejudecăți aiurea sforăitoare. Empatia merge la culme în „cârdășia” cu Dumnezeu, nu se irosc formule forțate care să dea pe dinafara cognitivului. Are loc o previzibilă de bun simț polarizare în legătura cu divinul și vede spre a expune lucrurile așa cum sunt, neomologate neapărat în marea de canoane. Raportarea la esență se face cumva riscant opozabil în avalanșa de interpretări ale (in)certitudinilor. Și este bine filtrată, scăpată de orbecăiala înfloriturilor, până să devină necondiționată.

Sincer, sper că nu m-am făcut facil înțeles în sensul de a mă „împiedica” de necesarul început și a nu mai calcula valorile parcursului ca după aceea inevitabil să pară facultativ. De aceea eu nu voi rămâne aici, ba chiar voi reconstitui întreg periplul poetic al Corinei Dașoveanu, cuprins în această carte pe care o consider eveniment în contextul lui azi. Dar asta este o Corina Dașoveanu.

(2)

*Trebuie să nu-mi aduc aminte
nicio formulă, teoremă, lege!*

Cum e să nu ai standarde, neavând nevoie de ele și selectând ca opțiune libertatea de așa ceva, care ea în sine ajunge standard-definitorie definitivă? Oriunde s-ar putea găsi,

cum e să nu se găsească nicio diferență între aceste ipostaze tematice: Cineva se joacă; altcineva se naște; răs-altcineva stă să înțeleagă una și alta, cum ar fi deja-întâmplări deși mai e până acolo... Și dacă nu sunt deloc întâmplări, atunci ni le dorim și ne trezim cu ele. Doar că vin de-a valma, și la vremea culesului, a secerișului, a treieratului, hai la despărțit de întâmplări!

Poezia scrisă de Corina Dașoveanu e o permanentă repunere în ecuații a celor trăiri și încă netrăiri. Ceasurile au învățat să meargă și înainte și înapoi, anotimpurile se pot schimba între ele după cum pocnește din degete răsfățul celei care face și desface înțelesurile, le toarce, le face ghem, le împletește.

Dacă la prima tresărire în fața aducerilor ei în cuvinte, am fost nerăbdător și mai puțin operant critic, e vremea să revin așa cum am promis de altfel. „*îmi iau pantofii, sufletul, rujul, dispar*”, aceasta este cartea care a adus corecții de percepție în ceea ce privește scrierea lirică feminină de astăzi. Astfel consider eu și n-aveți decât să mă contraziceți. Dar în grabă, pentru că după apariția noului volum al autoarei, chiar că sunt slabe șanse de tot...

Ai putea crede cu lejeritate, că orice poetă tinde să-și ridice propriul pedestal de farmece, de ingenuitate, dacă se poate, că își aranjează anatomia, ținuta și atitudinea astfel încât să fie savurată ca o prăjitură înflorată, cu orice preț și indiferent cât de dulce, acră sau amară ar fi. Iată însă că vine o lecție de nonconformism care răstoarnă preconceptele principale valorice, lăsându-le cu ochii-n ce-o fi, soare sau ceață, dar orbitoare vreme... „*nu așteptați răspunsuri,/ nu căutați/*

înțelesuri convenabile,/ nu mă tratați de naivitate,/ nu mă încercați ca pe o mare/ cu degetul/ mint!// sunt eu o întrebare/ cu neînțeles obraznic,/ o balivernă cu ochi,/ scornire de a fi/ și mint!” (mințirea, ca formă de artă). Ei, să te încumeți, cititorule!...

Tot ceea ce credeam că știm despre geometriile binefăcătoare trăirii, da, tocmai se petrece invers, într-un dozaj de îndrăzneală menit să năucească simțurile și dacă asta nu e de ajuns, pe unele să le ascută sau să le pună în paranteze, la ceas de trecere a poemului... „*caut prăpastie în care să cad./ zborul,/ furtună cu aripi,/ se învață căzând.// plutirea pe aer îmi tatuează/ pene în brațe,/ senzații de vânt/ îmi flutură ruptura de timp/ dintre umeri.// spațiul e cascadă inversă,/ film derulat înapoi./ nu văd/ decât transparentul/ zburând înainte-mi.// nebănuită/ plutire înăuntru,/ tu/ ...mă îngerești.*” (ademenire).

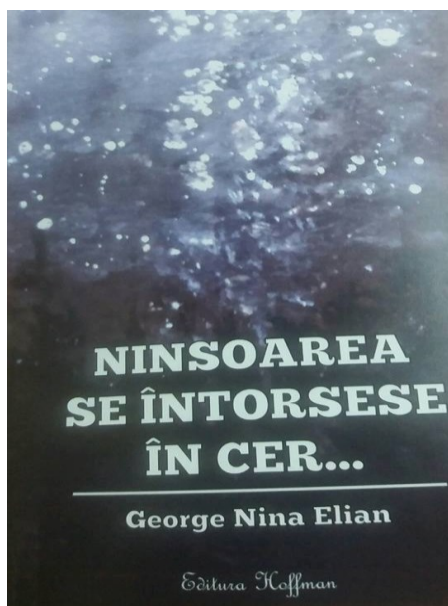
Interesantă accepțiunea identității, și aceasta pusă la mers pe sârmă, la trapez, la trambulină, peste tot pe unde se pot încurca între ele calculele cu neprevăzăturile până la găsirea rezultatelor imposibile de aceea necerute de nimeni. Cum ar fi: „*două pronume suntem./ ne ascundem/ de alte părți de vorbire,/ încercând/ să nu afle că/ tu ești acum Eu,/ eu sunt acum Tu.// încurcăm puțin logica,/ amăgim înțelesul,/ înfruntăm paradoxuri/ până când,/ înlănțuiți în „forever”/ (adverb),/ suntem izgoniți/ dintr-o gramatică/ nepotrivită*”. (mai mult ca perfectă izgonire). Sau: „*împart totul în două,/ deasupra și dedesubt./ verticala generozității –/ ce e deasupra, iei tu./ iei raiul,/ iubirea,/ pe Dumnezeu./ restul,/ antonimul,/ e-al meu.// zăpada –/ orizontala albă,/ hotar între*

noi,/ așternut,/ o împărțim în doi.” (Tu și Eu).

Cu poezia Corinei Dașoveanu m-aș putea întovărași toată noaptea, ca să aflu după aceea că a fost zi, sau că am întârziat agățat între un cântat de cocoș și un căscat de găină, și nici să nu mă mire dacă între timp s-au născut pui vii... Fecunditatea gândirii e atât de liberă de reguli, încât nimeni nu mai dezleagă fenomenologia aritmică din timpurile odată puse spre legare și aici e frumoasa nebunie poetică! chestiune personală. Vă sugerez să faceți același lucru!

George Nina Elian

**Atunci când lumina;
atunci când ninsoarea**

Lumina este cea care bucură ochiul și mintea și sufletul, dar tot ea poate fi cea care întristează, care doare, depinde ce găsești în lumină. Se întâmplă ca lumina să (se) sperie, ori ca lumina să obosească; iar dacă ești

doar tu trăgând de un capăt sau de altul al luminii ca de o cortină, să cauți prin ea, pe după ea, atunci poate fi „**Lumina ca singurătate**”. Astfel cum în poezia lui **George Nina Elian**, în realitatea de toate zilele **Costel Drejoi**, un învederat explorator al tainelor luminii, fie că e vorba de dorințele luminii, de răsucirile luminii, de memoria luminii...

Dacă are loc o disjuncție între plămădeala luminii ori deplinul ei în funcționalitate și aranjamentul când programatic, când haotic spre superfluu al vieții, atunci avem parte de „**Întâmplări, nu și oameni**”: „... și dimineța iar îmi șterge visul/ mai rece și mai obosită decât însăși/ lumina/ filtrată prin geamul unei case părăsite...// de la un timp astrele prevestesc/ doar întâmplări,/ nu și oameni// viața e un simplu puseu/ de falsă memorie”.

Dar stați pentru că încă nu a fost asociată lumina în eventul morții, iar aici lucrurile se complică dincolo de iterarea aventurii pe muchia dintre trăire și părelnicie...: „ce lină e moartea, ce frumos curge ea/ prin sângele nostru sălcu și mângos,/ cum își piaptână ea părul și-și boiește/ fața, oglindindu-se în netezimea absolut/ briliantă/ a nervilor noștri firavi, dar întinși la/ maximum,/ cum apare ea – uite-o! –, păs-păs, de/ după colțul casei,/ de după marginea podului, din lacul/ zânelor,/ de oriunde, iar tu, o, tu, clipă răsfântă/ nehotărât în ochii mei înainte de a se/ stinge/ lumina deasupra lucrurilor, nu vei ști/ niciodată/ cu cât zgomot va cădea în mine târziu,/ stupearea” (**Nu vei ști**).

Interesant cât de palpabilă este adusă moartea, ai zice că e o bine-meritată încununare a vieții după ce acesteia i-a trecut termenul de valabilitate. Sau, sau, sau și cred că asta

o fi până la urmă, moartea este o interfață fluidă a vieții, când ne naștem aceasta e pentru a le trăi pe amândouă într-un concubinaj, într-o simbioză, într-un mecanism pe care l-am putea crede cel mult empiric. Departe de mine gândul să dezvolt vreo teorie în acest sens, spre deliciul fizicii, biologiei, psihiatriei, dar ce să fac dacă imaginea creată de către poet este aceea despre o moarte cât se poate de vie, ceea ce nu presupune nicidecum reversul unei vieți moarte.

Cea de-a doua abordare lirică a lui George Nina Elian, „**Ninsoarea se întorsese în cer...**” se concentrează pe o altă accepțiune a luminii, într-o filtrare metafizică. „*ninsoarea se întorsese în cer.../ lumina se risipea în lucruri mărunte.../ pământul rămânea uscat/ ca o vorbă indiferentă...*” (**Regresie**). Și aici viața și moartea sunt complementare dar și concurente, aerul tare al intersecțiilor spațio-temporale abia de imaginat fiind, iar de respirat doar într-un avatar alcătuit metaforic.

Chiar se fabrică un scenariu pentru moarte, în cazul în care și-o ia în cap și nu-i mai convine coexistența ideatică; câtă liniște știe poetul să dezvolte aici, însă nu pentru el, niciodată pentru el... “*să mori duminica/ aidoma unui rest de lumină/ în colțul gurii unui sfânt proscris// (nu spune nimic, doar privește atent/ smerenia cu care apa/ se oglindește în cer!)// multora le-am arătat calea;/ eu n-am găsit-o/ niciodată// (dintr-o simplă ezitare a timpului/ sângele meu va-ngheta/ înainte de-a ajunge la țărnam)*” (5).

Acesta fiind poetul îngândurat de toate sortile posibile, neștiind pe care s-o aleagă, în viziunea sa liberă extradogmatică, era să zic extraterestră, (deși nu cred că e cazul).

Mihai Marian – Singur în oraș

Daniel LUCA

Volumul de debut al lui Mihai Marian (*Negru Opac*, Eurostampa, Timișoara, 2018) este unul matur, căutat și natural în același timp, unde autorul și-a transformat pseudonimul literar cu care posta (postează) pe internet în titlu de carte, ca o identificare totală între autor și operă.

Este un volum al singurătății sau, altfel spus, al acceptării singurătății într-o cameră dintr-un oraș (în speță, București), singurătatea fiind ridicată la rang de virtute („*singurătatea începe / odată cu bucata de covor / de la intrare*”), unde chiar și femeia este doar în trecere ori rămâne doar ca

un simplu obiect de decor („*realizez că uneori te-am lăsat singură-n întuneric / ca pe o fotografie în camera obscură*”).

Mihai Marian este un călător prin oraș obișnuit și nu prea. Folosește mersul pe jos și tramvaiul pentru că numai atunci rezonează cu frenezia orașului, într-un timp lipsit de însușiri, cu alunecare în fantastic ori cu împlinirea dorințelor ascunse, fie chiar și într-o iluzie („*timpul se târâie pe șinele de tramvai / ferestrele sale mate / nu te lasă să vezi pe cine duce și unde*”; „*am urmărit cursa nebună a lui / Camus pe lângă șine*”).

Avem în poezia din acest volum orașul transformator, unde și orașul și oamenii dobândesc dimensiuni monstruoase („*orașul / oamenii / capătă proporții ireale*”), orașul depozit, unde poetul are sarcina de a-i face inventarul („*a mai apărut un salon de masaj / nevrotic / un cabinet de consiliere limfatică / a mai dispărut o librărie*”), orașul trup („*îndepărtatul oraș al trupului meu*”), orașul moarte („*luminile orașului / pietre îndelung / lustruite / între palme / alunecă pe culoarele morții*”).

Orașul este un distrugător de suflete. Bulinele roșii de atenționare se desprind de pe clădirile șubrede și se lipesc de oameni ca marca pe scrisoare (a se vedea poemul **omul cu bulină roșie**), dezintegrându-le pe interior („*în interior dezintegrarea este conștientă /*

și absolută”; „așa își amintește orașul de noi / două identități dezamorsate / umbre definitive”). Cât despre proteste, și acestea își pierd din tărie în oraș, ba chiar se îndulcesc („am ridicat oameni de zăpadă / baricade din turtă dulce”).

Nevoia de natură e crâncenă, depășind sfera ființelor vii pentru a molipsi și mașinile, ce capătă o voință proprie („ca la un semn / în mijlocul orașului / mașinile s-au întors / cu roțile-n sus / urechile lor ciulite ascultă / cum melcul ieșind din pădure / își izbește coarnele / de vârfulurile copacilor”).

Camera e un fel de adăpost, un loc unde iluziile sunt hrănite schimbând canalele televizorului ori navigând pe internet. Pentru că întoarcerea acasă survine la ceas de seară, chiar înainte de dezlănțuirea fricii („teama vine odată cu înserarea / aduce straturi groase și dense de halucinații”).

Iar noaptea prilejuiește părăsirea trupului de către suflet, cu dificultăți la întoarcere („și bâjbâi în întuneric / în căutarea trupului / și de fiecare dată îi lovesc marginea / astfel că înainte să adorm / ultimele cuvinte / sunt invariabil înjurături / spuse într-o lume în care încap doar singur”).

Atmosfera, după cum o spune și titlul, nu poate fi decât întunecată, pesimistă, totul pare a-i fi împotriva omului (orașeanului) în tot ceea ce întreprinde. Acesta, pentru a se adapta, trebuie să ia exemplul aplicațiilor

inteligente („că nu ești altceva decât aplicația / care se upgradează zi de zi / încercând să mimeze cât mai convingător / fericirea”).

Se conturează două posibile soluții de salvare a umanității: poemul apropiabil de fiecare individ („o să scriu un poem/ pe care ți-l voi dărui / îl vor citi și alți oameni / și vor crede că am zis despre ei”) sau mutarea într-un alt mare oraș, în așteptarea unui nou destin („la porțile unor mari orașe / unde fiecare va primi un alt destin de împlinit”).

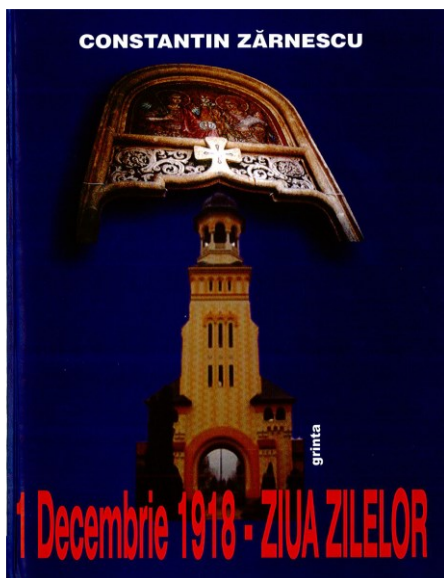
Imaginile sunt tranșante și tușează în adâncime („când aerul rece îndoie lumina”; „ieri a nins fără / tine / răni albe erau / străzile toate”). Autorul își construiește poemele cu migală, mizând pe o creștere graduală a tensiunii, cu miza pe finalul lor. De regulă, reușește. Însă alteori acestea rezistă prin... început (precum primele patru versuri din poemul **Dezarhivare**).

Tot privitor la construcție, volumul de față este structurat în trei părți: **Negru opac**, **Schițe pentru o elegie** și **Identități dezamorsate**, cu precizarea că ultima secțiune apare ca o destăinuire adresată mamei, fiind o continuare firească a ultimului poem (intitulat **mamă!**) din a doua secțiune.

Poezia lui Mihai Marian stă sub semnul perisabilului, unde nici iubirea nu este capabilă să dea culoare orașului ori să reziste pentru multă vreme, îmbrăcând haina unei fete morgana.

1 Decembrie 1918 – Ziua zilelor

Ioan St. LAZĂR

Eveniment epocal în istoria națiunii române, Marea Adunare Națională de la 1 Decembrie 1918, de la Alba-Iulia a fost evocată în numeroase texte literare, muzicale, în lucrări plastice și cinematografice, în antologii și expoziții muzeale ș.a. Una dintre cele mai însemnate opere apărute în anii noștri este, fără îndoială, romanul *Ziua Zilelor – 1 Decembrie 1918* (titlul a oscilat de la o ediție la alta) al scriitorului Constantin Zărnescu, oltean trăitor în Ardeal și care, după mulți ani de documentare, începută încă din anii '70, a reușit să perceapă, de la nivelul omului de rând la acela al oficialităților, adevărul istoric al acestui moment crucial pentru românii de pretutindeni; strigătul lor ferm exprimând dorința de veacuri, „Vrem să ne unim cu Țara!”, a fost, în conjunctura sfârșitului Primu-

lui Război Mondial și a dezagregării puterii imperiale a Casei de Austria, hotărâtor și s-a auzit atunci nu doar la Alba-Iulia, ci și în cancelariile europene și la Congresul de Pace de la Paris.

Evocăm azi, în cinstea Centenarului Marii Uniri, acest roman de referință istorică și literară deopotrivă, nu doar pentru a cinsti un scriitor substanțial, care, în primii ani de după '89, a avut de suferit de pe urma acestei cărți aflate, atunci, încă în manuscris, dar și pentru valoarea ei artistică aparte, rezultând din faptul că autorul a surprins și a transmis tonalitatea și suflul epopeic al momentului, astfel încât avem de-a face cu un adevărat poem epic în proză, adecvat semnificației istorice a evenimentului.

Personal, ca să-mi configurez particularitatea poematică a acestui roman, prin comparație cu alte texte evocând același subiect, am recitit *Istoria războiului pentru întregirea României*, de Constantin Kirițescu, precum și *Memorialele* lui Vasile Pârvan, îndeosebi *Un cânt de jale și un cânt de biruință*, precum și romanul monumental *Sacrificiul* al excelentului prozator Mihail Diaconescu (prima ediție, în 1987). Nu mică mi-a fost bucuria când am constatat că și Constantin Kirițescu, fără nicio intenționalitate artistică în rânduirea bogatei sale documentații militare și politice, nu-și poate reține ample efuziuni lirice reliefând eroismul și jertfele soldaților români în prima conflagrație mondială. Cât privește pe istoricul Vasile Pârvan, acesta, cu vocea unui *poeta vates*, a rostit, întru

memoria acelorași eroi jertfelnici și într-un ritm amplu, simfonic – ca valurile perpetui ale mării – litanii sacramentale, din care citez măcar o frază: „Carte cu litere de foc e războiul, din care mintea neastâmpărată a popoarelor lumii învață din veac în veac ce e jertfa, ce e idealul, ce e patria!”. Tot astfel, aceeași temă generală, cu soluții epice diferite, implică între romanul lui Mihail Diaconescu și acela al lui Constantin Zărnescu un evantai de consonanțe ideatice și lirice deopotrivă, datorate trăirii organice de către cei doi autori în inima momentului istoric evocat.

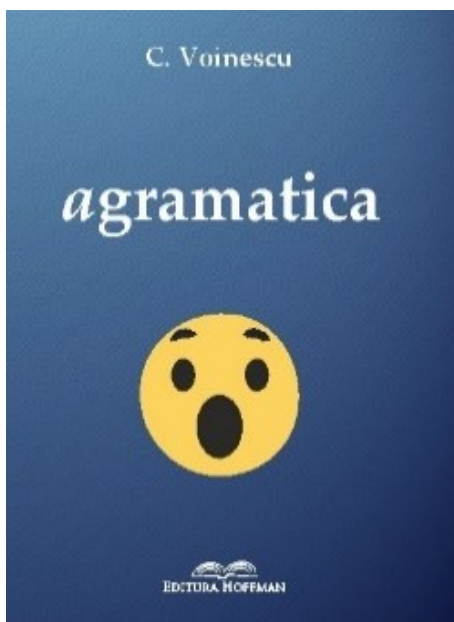
Așadar, din vecinătatea acestor texte ca *genus proximus*, mi-am îndreptățit cu atât mai mult aprecierea asupra caracterului firesc - poetic al cărții lui Constantin Zărnescu. Nu este aici timpul pentru a rezuma romanul. Aș remarca, privitor la structura cărții, că, analog lui Constantin Kirițescu, care, în volumul I, evocă, mai întâi, determinările și tradițiile istorice ale luptei românilor pentru independență și unitate națională, și Constantin Zărnescu – cu puterea de transfigurare artistică a scriitorului și evitând tezismul – pornește povestirea sa cu scene inedite din finalul războiului, când pentru popoarele subjugate din Imperiul Austro-ungar bătea vântul de libertate, prilej pentru scriitor de a resuscita, cu memoria faptelor, argumente din istoria de peste două mii de ani a românilor din Regat, Transilvania, Bucovina, Basarabia, Banatul sârbesc și Ungaria, istorie de lupte pentru a se uni într-o singură țară a lor, România Mare. Și chiar dacă, în acest sens, pe parcursul cărții, se vehiculează, în variate și adecvate contexte, multe lozinci naționale ale vremii evocate, ele au deplină autenticitate artistică, dobândind calitatea unor veritabile refrene ale poemului epic.

Un merit deosebit al cărții rezidă în calitatea documentării (efectuate, după mărturia autorului, și în arhivele românești, dar și cele din Budapesta și Viena), calitate care se conjugă cu expresivitatea fragmentelor selectate din documentele oficiale și din demersurile politicianilor unguri și români. Memorabilă, ca atare, este prezentarea reuniunii prealabile de la Arad a Consiliului Național Român cu președintele Guvernului Național Maghiar instalat după ruperea Ungariei, de Austria – această reuniune dovedind întregul arsenal de tertipuri insidioase folosite de diplomația maghiară pentru a-și păstra stăpânirea asupra Transilvaniei și Banatului, arsenal demascat de către politicianii români care, în acord cu poporul ce-i susținea din stradă, au hotărât „despărțirea totală” de Împărăție și de urmașa ei, Ungaria. Regret că, evocând aspectele de mai sus, sunt nevoit să mă exprim într-un limbaj preponderent politic predictibil și, parțial, „de lemn”. Cartea lui Constantin Zărnescu trebuie citită și pentru savoarea împlinirii documentalului cu ficțiunea, ca și pentru modul de orchestrare de atitudini variate, dar convergente către „Ziua Zilelor” (superlativ de factură biblică, precum „Cântarea cântărilor”, spre exemplu), care este punctul culminant al acestui poem epic *sui generis*. Implicarea unui erou principal, învățătorul Traian Basilescu, itinerant prin Imperiul în destrămare la sfârșitul războiului, participant la activitățile pregătitoare și cele efective ale Marii Uniri, precum și tonalitatea lirică antrenantă pe care o instituie coparticiparea autorului constituie cele două „teme muzicale” ale cărții, care se susțin pe parcursul ei într-o „gamă majoră” de luptă și speranță, de izbânzi și optimism, de înțelepciune și noblețe în istorie.

Limba noastră

Agramatica – o carte de C. Voinescu

Paul ARETZU

Limba este o construcție continuă, înfăptuită de scriitori, de artiști, de cei care lucrează în mass-media, de toți cei care o utilizează. Cu tot acest aparent aleatorism, ea evoluează după rigori neabătute, fapt care nu o lipsește de flexibilitate, de creativitate. Deși o tot învățăm, de la naștere, până murim, tot nu putem spune că o știm. Este foarte important cum vorbim, pentru că modul nostru de exprimare indică celorlalți cine suntem. Vorbirea este o carte de vizită/ de identitate: arată inteligența, culturalitatea, rafinamentul, elocvența fiecăruia. Este și criteriu de integrare socială. Există teorii lingvistice, teorii ale comunicării, gramatici și

dicționare, există filozofii ale limbii. Există, însă și numeroși oameni care nu folosesc corect limba, agramați. Rușinos și, desigur, blamabil este să nu cunoști regulile unei vorbiri corecte. În școală se predau aceste norme. Limba are strălucire, are afectivitate, este aptă să exprime idei, sentimente. Cuvântul a creat, mai creează lumea. E păcat să îl stricăm, pentru că urătim lumea, comitem ceva împotriva naturii umane. Când Ienăchiță Văcărescu cerea „Creșterea limbii românești/ Și-a patriei cinstită”, el evidenția legătura nemijlocită dintre limbă și etnicitate. Ne naștem, trăim, iubim, gândim, muncim, lăsăm urmași în limba vernaculară. Este rușinos, este imoral să nu o cunoaștem. Totuși, din ce în ce mai mulți oameni o desfigurează, o maltratează. O invazie de barbarisme și de obscenități îi strică frumusețea expresivă, bogăția patrimonială. A vorbi frumos este un har, a vorbi corect este o obligație.

Există cărți normative, îndreptare, dicționare ortografice, ortoepice și morfologice, precum și autori care sancționează folosirea incorectă a limbii (Al. Graur, Rodica Zafiu). Scriitorul și profesorul C. Voinescu, publică, după *Like Gramatica* (2017), volumul *Agramatica* (Editura Hoffman, Caracal, 2018). În primul, comenta abaterile de la norma literară întâlnite exclusiv pe *facebook*, în cel de-al doilea, și-a extins atenția și asupra presei scrise și audiovizuale. Într-un

Argument, ni se aduce la cunoștință: *Am fost preocupat, după cum lesne se poate observa, doar de greșelile gramaticale, nicidecum de autorii lor, străduindu-mă să dau, după priceperea mea, explicații utile întru evitarea păcatului. Am ocolit, cât mi-a stat în putință, tonul didactic, în favoarea unuia destins, ironic, de bună-dispoziție.* (p. 5). Textele, scrise cu eleganță, cu umor, fără vehemență, sunt comentarii cu sarcină culturală, citând, ca argumente, mici fragmente din operele scriitorilor români.

Autorul are în vedere aspecte diverse: dezacorduri, omiterea curentă a prepozițiilor în acuzativ, greșeli ortografice, improprietatea termenilor folosiți, pleonasmul, folosirea greșită a articolelor, folosirea incorectă a semnelor de punctuație sau lipsa acestora, etimologii populare etc., dar și investigații etimologice, clișee lingvistice, aspecte legate de onomastică.

Dezacordurile par a fi cele mai numeroase și apar în situații diverse. Ele arată ignoranța vorbitorilor. Iată câteva exemple: *Un tânăr nu știe dacă la bacalaureat i-a căzut Moromeții sau i-au căzut Moromeții, Adunații Copăcenii sunt comuna cu patru situri arheologice, Un film trebuie văzut în liniște și... manifestat înțelegere pentru personaje, „M-a încântat prietenia sinceră și interesul deosebit care mi l-ai dovedit* (apare și lipsa prepoziției pentru acuzativul pronumelui relativ). Reproducem, pentru a marca atitudinea destinsă a autorului, o secvență dintr-un text: „Sedus de măreția aparte a reginei nopții, un admirator romantic îi pune poza pe facebook lămurindu-ne: *Luna (astrul) văzut din parc.*” (p. 49).

Agramații se întrec pe sine în construcții catastrofale de felul: *Din cauza la ceea ce s-a întâmplat, mi-am*

rezolvat și eu problemele, Există oameni care poți să-i pui să sape șanțuri, Nu mă risc, pe sfârșit de campanie, să fac prognosticuri exacte în ceea ce privesc alegerile, I-am dat o bere la unu, Legat de tomberoane, vă anunț că... (spune un primar), *Nu ne dezmintem noi deloc, I-am zis lui al doilea că nu mă pasionează Mozart* (spune o domnișoară). Iată, în această privință, alt exemplu comentat: „Cineva îi adresează unui copil, cam rotunjour la trup, întrebarea: *Ce clasă ești, drăguțule?* Drăguțul nu răspunde *supergrea!*, ci așezând prepoziția în unde se cuvine, spune: *Sunt în clasa a V-a.*” (p. 102).

Improprietatea termenilor este la ea acasă: *I-am făcut un gest salutar din dreptul inimii, „Efectele vindicative ale ghimbirului, Un domn a servit la un restaurant o ciorbică de văcuță cu smântânică (deși aveau și ospătari, comentează autorul), Un cunoscut actor român e pe pământ din vremuri memorabile, „S-a focusat pe urzici și ștevie, Un fundaș al gazdelor verticalizează bine jocul, Hoțul ăsta a frustrat statul de atâția bani, numai el știe cum.*

De mai mare râsul sunt și celelalte tipuri de greșeli. De fapt, necunoașterea limbii în care trăiești este dramatică și deplorabilă. În ultima vreme, acest fenomen chiar pare a trece printr-o recrudescență.

Cu seriozitate, cu mîgală, dedicându-și o bună parte din timp, C. Voinescu culege aceste mostre (jalnice) ale prostiei și indiferenței, comentându-le cu eleganță, dând soluțiile corecte, făcând apel la informațiile sale culturale. Este o modalitate de a trage semnale de alarmă și de a îndrepta acolo unde este bunăvoință.

Accente

Inelul de aur

Codruț RADI

Sinaia, început de secol 20, o altă ambianță ce nu va fi egalată niciodată în intensitatea existențială și rafinamentul cu care se poate adapta lumea vremurilor și locurilor. Este perioada când aici toate se țin în jurul familiei regale și a reședinței acesteia. Familii de seamă, sau numai anumiți membri, se vor atașa afectiv de această zonă în care protipendada bucureșteană își mută, încet-încet, rendez-vous-urile, într-o emancipare tot mai evidentă. România lui Carol I intră în peisajul elitist european, Sinaia devenind o oază spirituală tot mai animată în acest context. Mari personalități, din cele mai diverse domenii, vor poposi sau chiar se vor stabili, pentru mai mult sau mai puțin timp, la poalele muntelui. Alături de familii princiare, precum Știrbei, Sturdza, Ghica, Șuțu, Cantacuzino, oameni politici ai vremii, Maiorescu, Kogălniceanu, Iorga, Titulescu, ca să nu amintim decât câțiva, sau oameni de cultură și artiști precum Alecsandri, Delavrancea, Grigorescu, Enescu. Acesta din urmă, copilul minune al muzicii românești, va studia la Conservatorul din Viena încă de la vârsta de 7 ani, apoi își va desăvârși studiile la Paris. Va ajunge la Sinaia în anul 1907, invitat într-un concert la Castelul Peleş, de Regina Elisabeta (Carmen Sylva, poeta). Toată viața lui se va petrece, de fapt, ca o succesiune, între România și Franța, cea care îl va

adopta pentru o altă veșnicie. Se va impune, treptat, prin muncă și dăruire totală muzicii, căutând în permanență creația originală, în același timp universală. Va compune mult și diversificat: simfonii, lucrări orchestrale, muzică de cameră, sonate, cvintete, cvartete, iar opera lui de suflet, tragedie lirică în 4 acte, este *Oedip*., la care va lucra mai bine de 10 ani. Totodată, mai ales pentru a-și asigura resursele materiale necesare, concertează, în principal cu vioara, dar și la pian, dirijează orchestre importante, dar formează și mari muzicieni, amintind aici doi dintre favoriții săi: Dinu Lipatti și Yehudi Menuhin. Nu are răbdarea despre care Nietzsche spunea că o au geniile, el voia consacra în Europa, unde poezia română deja ajunsese prin „Scrisorile” lui Eminescu și „Noaptea” lui Mace-donski. Orice amânare e o renunțare, numai scrisul și compoziția rămân. Muzica era pentru el dulcea suferință, dragostea și, deopotrivă, căutarea continuă. *„În Rapsodii am reușit să pun cap la cap cântecele poporului meu, cam la fel și în Poema Română, dar se va aceea unică n-am extras-o decât puțin și n-am recreat-o, ca Eminescu, românul meu, în poezia lui. Acolo trebuie să ajung! Mulțumescu-ți ție, Cerule românesc și ție, Eladă însoțită, că mi l-ai sădit pe Oedip, nefericitul, în sufletul meu. Să-l facem să învingă prin propria suferință!”*

Într-un fel, poate că a învins destinul, reușind să finalizeze această magistrală operă și să o vadă jucată, împotriva reticențelor vremii la noul muzical. Dar, pe de altă parte, opera dedicată exclusiv ființei celei mai dragi lui, Maria Rosetti-Cantacuzino, pare să consfințească suferința la care s-a supus în numele artei. Întâlnirea cu prințesa moldavă, Maruca, s-a petrecut, bineînțeles, la Sinaia, cu ocazia unui concert la Peleş. Într-o perioadă de impas a relației ei conjugale, când Maruca devine, dintr-o femeie misterioasă, frumoasă și inteligentă, încăpățanată și dificilă, una conștientă de valoarea sa, ceea ce o va apropia de multă lume, dar, în special, de prințesa Missy, viitoarea regină. Vine la Sinaia, în Vila Cerchez, după 1905, pentru a-și salva căsnicia prin aparența înțelegerii cu soțul său, sperând însă într-o mare iubire menită s-o vindece de traumele resimțite, amplificate de mândria ei

ancestrală. Va găsi această mare iubire în sufletul lui George Enescu, dar o va împărtăși după bunul ei plac. Nu va divorța niciodată de soțul ei, ba mai mult, după o mistuitoare poveste de dragoste cu filozoful Nae Ionescu, răscolitorul de suflete, se va automutila. Vila Luminiș, construită între timp la Sinaia, în 1926, de muzician, va fi martora unei rupturi tot mai adânci, din partea Marucăi. Urmează o perioadă de rătăcire, vegheată îndeaproape de George Enescu, care o va salva, salvându-se, totodată, pe el însuși. *„Numai iubirea ta poate să aline suferința din mine, a neliniștii care mă ține sub spectrul morții. Scapă-mă de mine și redă-mă liniștii simple.* Se va confirma acest demers existențial, prin căsătoria dintre ei, în anul 1937, după decesul soțului dintâi. Ceea ce George Enescu și-a dorit cel mai mult: „inelul de aur” oferit femeii iubite...

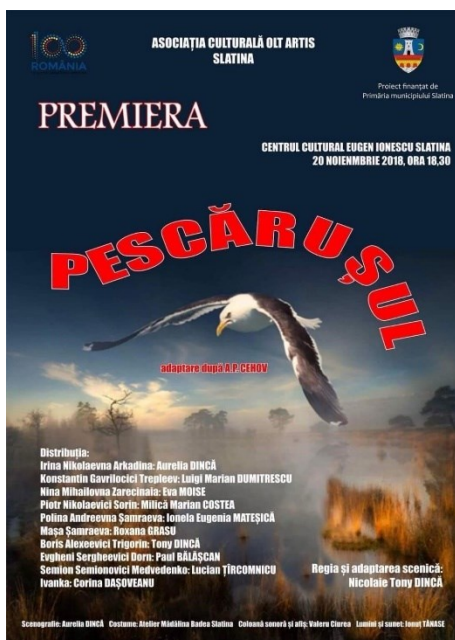

Castelul Peleş

Thalia

Teatrul. Fascinația clipei care vorbește

Corina DAȘOVEANU

Pentru că „nicio faptă bună nu rămâne nepedepsită”, scriu din nou despre teatru, cu ferma convingere că actorul este „un muncitor la lopată”, angajat pe scenă să trudească pentru fiecare viață pe care o trăiește, chiar dacă nu e a lui.

Și „pedeapsa” vine. Atunci când sala se ridică în picioare la finalul piesei și aplaudă. Sau nu. Chemarea la rampă este pâinea actorului, iar acesta, dintr-o foame născută din continuă emoție, mușcă din ea copleșit. Se poate bănuși doar că o premieră este o con-

strucție de lumi în sute de ore de repetiții, de nervi, de zâmbete, de pierderi și găsiți, de înjurături și încurajări, de dăruire totală patimei. Nu contează dacă actorul are rolul principal sau doar plimbă o tavă, important este JOCUL, aventura eului pe scândură.

Mi-am propus în această cronică (din nou nu știu dacă poate fi botezată astfel) să prezint fenomenul teatral care se petrece de ani buni în Slatina pe scena CENTRULUI CULTURAL EUGEN IONESCU și care umple sălile tuturor reprezentațiilor dramatice. Avem datorită aceasta față de public, de a-l introduce în familia fascinantă a Thaliei. Publicul fidel din oraș vrea să fie informat despre repertoriul trupelor, despre programul stagiunii, să fie în sală și să știe pentru ce își pregătește aplauzele. Și iată-mă venind cu aceste detalii acum, cu deplinul respect pe care îl am pentru scenă, spectatori, actori și regizori.

Voi prezenta fiecare trupă în parte, piesele de teatru pe care le va pune în scenă în această stagiune, regizorii și actorii, precum și un scurt istoric al pieselor deja jucate. Voi da detalii despre aceste trupe în ordinea alfabetică a numelor regizorilor lor pentru că aceasta este cea mai nesupărăcioasă înșiruire.

Asociația Culturală Olt Artis, condusă de regizorul Nicolaie Toni Dincă, a fost înființată în anul 2015.

2015 - *Despre oameni și câini*, de Nicolaie Toni Dincă

2016 – *Doctor – croitor de dame*, de Georges Feydeau

- *Nuntă încurcată*, de Nicolaie Toni Dincă

2017 - *Vindecătorul de proști*, de Nicolaie Toni Dincă

În stagiunea 2018-2019 trupa pregătește:

Pescărușul, de Anton Pavlovici Cehov (premiera în cadrul Festivalului de Teatru *Acasă la Eugen Ionescu* - 20 noiembrie 2018, ora 18:30)

În distribuție:

Nina Zarecinaia – Eva Moise

Irina Arkadina – Aurelia Dincă

Konstantin Trepleev – Luigi

Dumitrescu

Boris Trigorin – Tony Dincă

Polina Șamraev – Ionela Mateșică

Evghenii Dorn – Paul Bălășcan

Piotr Sorin – Milică Marian Costea

Mașa Șamraev – Roxana Grasu

Semion Medvedenko – Lucian

Țârcomnicu

Ivanka – Corina Dașoveanu

Doamne, Doamne, iar mă-nsor,

de Nicu Cismaru (premiera – decembrie 2018)

În distribuție:

Nucu – Paul Bălășcan

Marga – Corina Dașoveanu

Gina – Ionela Mateșică

Lia – Valerica Predescu

Vivi – Aurelia Dincă

un polițist – Tony Dincă

alt polițist – Roxana Grasu

Asociația culturală IORDACHE ART, condusă de regizorul Remus Alexandru Iordache, a fost înființată în anul 2014.

2014 - *Flecărelile femeilor* de Carlo Goldoni

2015 - *Visul unei nopți de vară*, de William Shakespeare

- *Îmblânzirea Scorpiei*, de William Shakespeare

2016 - *Unchiul Vania* de Anton Pavlovici Cehov

- *Cu ușile închise*, de Jean-Paul Sartre

2017 - *George Dandin sau Soțul Păcălit*, de Molière

- *Zi de vară*, de Slawomir Mrozek

În stagiunea 2018-2019 trupa va pune în scenă:

Combustibili de Amélie Nothomb (premiera în cadrul Festivalului de Teatru *Acasă la Eugen Ionescu* - 26 noiembrie 2018, ora 18:30)

În distribuție:

Profesorul – Remus Alexandru Iordache

Marina – Corina Dașoveanu

Daniel – Gelu Nicolae

Asociația Socio-Culturală pentru Dezvoltare și Educație, condusă de regizorul Gelu Nicolae, a fost înființată în anul 2018.

În stagiunea 2018-2019 trupa pregătește:

Nimic nu-mi scapă, adaptare (majoră) după *Încurcă lume*, de Adolf Edmund George de Herz (premiera în cadrul Festivalului de Teatru *Acasă la Eugen Ionescu* - 29 noiembrie 2018, ora 18:30)

În distribuție:

Emil Strâmbuleanu – Gelu Nicolae
Didina Strâmbuleanu – Cătălina

Tatomir

Bungrăzescu – Nelu Cîrstea
Matei Pintenaru – Remus Iordache
Olga – Luminița Secu
Marchizul – Ionuț Niță
Maria – Elena Cujbă.

Asociația Culturală PROART, condusă de regizorul Nicu Ioan Popa, a fost înființată în anul 2010.

2010 - *Logodnicele aterizează la Paris*, de Marc Camoletti

2012 - *Ibovnice cu ochi de Maramureș*, de Mihai Hafia Traistă

2013 - *Lady Robinson Bar (Insula Femeilor)*, de Valeriu Butulescu

2014 - *Un escroc sentimental*, de Pierre Chesnot

2015 - *Năpasta*, de Ion Luca Caragiale

2016 - *Logodnicii Amaltheiei*, de Mihai Hafia Traistă

2017 - *Gaițele*, de Alexandru Kirițescu

În stagiunea 2018-2019 trupa va pune în scenă:

Cu cine mă culc în seara asta?, de Mihai Hafia Traistă (premiera în cadrul Festivalului de Teatru *Acasă la Eugen Ionescu* - 22 noiembrie 2018, ora 18:30)

În distribuție:

Domnul Jorj – Cristi Mihai Călătoru
Domnul Tom – Nelu Cârstea
Caramfil – Nicu Ioan Popa
Frusina – Andreea Ioana Năstasie

Tot în această stagiune va avea loc premiera piesei *Zvonul*, de George Smarandache, în regia domnului Eugen Titu pe scena Centrului Cultural Eugen Ionescu, pe 18 octombrie 2018, ora 18:30, producător Asociația Culturală Center Inter Act, Centrul Internațional de Artă România.

În distribuție: Liviu Cheloiu, Dana Mitru/Andreea Hegheduș, Florin Beciu, Paul Bălășcan, Petri Ștefănescu, Valeru Ciurea.

Aceasta-i povestea. Pentru voi, cei care simțiți teatrul ca pe o continuare a lumii, a relevării sinelui. Așadar, veniți! Să ne descoperim și noi, și voi în istoria măștilor în spatele cărora plângem, râdem, iubim, gândim!

Lansări de carte. Un festival model

Adrian SIMEANU

Lansări de carte, la Pitești

Maiu-nvecinat fiindu-le propice. Celor care mai au drag de slova tipărită. Și trec pragu` Bibliotecii „Dinicu Golescu”, din urbea Pitești, căutând-o vrednic. Eu voi semna la acum vreo patru. Cronologic și succint. Doar curiozitatea vrând a stârni. Măcar spre a frunzări volumele-n speță, cândva, după gust...

Întâi, „Fericirea e un ac de siguranță”. Vorbe cu tâlc strânse laolaltă de Răzvan Exarhu. Teleast cunoscut care, iată, a dat-o pe scris. Despre una, alta din viața curentă. A populației autohtone, emancipată nepotrivit. Găunos și necioplit. Prezentator lămuritor, Octavian Mihail Sachelarie, director al instituției gazdă...

Apoi, „O mie și una de femei”. „Un roman senzual și fermecător”. Plin de „erotism și tragic”. Autor, Ion Munteanu, de pe plai doljean. L-au comentat în fel și chip numitu` director, da` și Augustin Doman, șef la o revistă veche argeșeană. Alexandru Iosub, meșter dirijor la Craiova. Ionel Bușe, filosof oltean universitar. Ioan Lascu, tot din Bănie, critic literar mai mereu prin ziar. Jan Dumitrașcu, conducător la filarmonica loco. Opu-i consistent, vom vedea, în timp, de-i și rezistent. Lectura, firește, ne va lămuri. Și vânzarea lui, atât cât va fi...

„Fantoma din moară”, dintr-o comună gorjeană, urmând. Poveste de veac douăzeci, din vremea comunistă. Pe foaie pusă de Doina Ruști. P-acolo, doamna, născută. Astăzi, profă-n București, predând la studenți. Au prezentat, ca și altădat`, Denisa Popescu, Tavi Sachelarie. Tot ei înfățișând cu larghețe „Partida de vânătoare”. Creație nouă, abia tipărită, semnată, de Capitală, Stelian Tănase. Sexagenaru` știut are spor la condei și s-a ținut de promisiunea din iarnă. Revenind cu Jean Harris, util. Traducătoare americană de ficțiune dâmbovițeană. Soață de inginer piteștean, grăitoare de limba română cutezător. Da` și cu Doru Mareș, om de teatru și publicist. Ambii vorbind riguros, amplu și elogios despre invitat și opera sa...

Și Ion, și Doina, Răzvan, Stelian au adus detalii, îndreptățit. Ispitind inevitabil, cu sârg, la citit. Sper că, printre file, nițel oi umbla. Și, poate, voi consemna dacă se va merita...

Un festival model

Aflat la a doua ediție consecutivă. Organizat de Biblioteca „Dinicu Golescu”, din buricul urbei. A cuprins, firește, expoziții, dezbateri, lansări de carte și revistă, cântări felurite. Timp de cinci zile, piteștenii interesați s-au întâlnit, în toi de Florar,

nu doar cu amfitrionii Mihail Sachelarie și Denisa Popescu. Ci și cu jurnaliștii Octavian Știreanu și Cristian Cocea, într-un binevenit dialog pe teme politice autohtone de stringentă actualitate. Apoi, cu autori de carte și comentatorii lor. Adică, Răzvan Exarhu, Ion Munteanu, Doina Ruști. Augustin Doman, Alexandru Iosub, Ionel Bușe, Ioan Lascu, Jean Dumitrașcu. Sau cu Ion Popescu-Sireteanu și Magda Grigore, publiciști care editează „Târgoviștea literară” în județu` vecin de la est...

Poezia, variată, a stat pe buzele lui Ovidiu Scridon, Amelia Stănescu și Eugen Cristea, actorul. Iar muzica a fost oferită generos, delicios de mezzosoprana Adina Sima și elevii săi. De Mike Godoroja și „Blue Spirit”, Mar-

cian Petrecu și „Trenul de noapte”. Am asistat cu enormă plăcere și entuziasm la cele două seri de blues ale bucu-reștenilor faimoși. Mike și Gelu, de pildă, au făcut spectacol, evocând la fix, o legendă a genului de peste ocean: Robert Johnson. Ovidiu, în schimb, ne-a umplut inimile de lirism, cu folku-i tulburător. Dorian a arătat ce poate să scoată dintr-o pianină cam dezacordată. Marcian, în fine, ne-a uimit cu snopu` de muzicuțe din... cartușieră...

Una peste alta, cartea s-a întâlnit nimerit cu arta într-o manifestare culturală de apreciat. Greu de egalat p-aci pe la noi. Pân` la anu` viitor, ne rămâne-n minte un mai încântător. Sache, meriți mulțumiri. Ne-ai dat un motiv să visăm, să tânjim, să sperăm...

Biblioteca bodleiană de la Oxford